

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

== Града Крагујевца ==

КРАГУЈЕВАЦ
14. МАЈ 2007.

ГОДИНА XVII
БРОЈ 8

Градоначелник града Крагујевца, на основу чл.46. тачка 8. Статута града Крагујевца ("Сл.лист Града Крагујевца", бр.6/06), чл.1. Одлуке о одређивању органа надлежног за доношење одлуке о изради урбанистичких планова ("Сл.лист Града Крагујевца", бр.14/4) и чл.46 Закона о планирању и изградњи ("Сл. гласник РС", бр.47/03 и 34/06), 23.04.2007.године, донео је

ОДЛУКУ О ИЗРАДИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

Члан 1.

Овом одлуком приступа се изради
Просторног плана града Крагујевца

Члан 2.

Просторни план града ради се на основу
Просторног плана Републике Србије (Сл.гл.РС
бр. 13/96).

Члан 3.

Циљ израде Просторног плана је обнова постојеће планске документације града на основу Закона о планирању и изградњи у делу садржине, методологије, поступка доношења и имплементације.

Основни циљ је сагледавање капацитета и потенцијала планског подручја, заштита, уређење и унапређење простора и најважнијих чинилаца у простору, ради

стварања услова за бржи, континуалан и равномеран развој средине која захвата централни део простора Србије са значајним природним, демографским и урбаним потенцијалом, створеним условима и материјалним добрима у које су уложена средства и труд више генерација стварајући оно што јесте град Крагујевац. При томе сви плански ефекти као крајњи циљ имају стварање услова за превазилажење економске и социјалне депресије средине, која се одражава пре свега кроз опадање броја становника и радних места, и превођење^-простора у програмски и продуктивни систем на комплетном подручју грдске територије, са обновом развојних потенцијала и подизањем материјалног и општег капацитета града на ниво који Крагујевац у просторном, привредном, друштвеном, културном и политичком систему Србије има и заслужује.

Овај основни циљ се кроз програм за израду просторног плана развија у оквиру општих циљева на нивоу регионалног система, стратешких праваца развоја, развоја и унапређења градског насеља, мреже и организације насеља на широј градској територији, продуктивне и социјалне трансформације руралног подручја, опште просторне структуре градске територије, одржања и побољшања општег и специфичног еколошког капацитета средине, прилагођавања организационе и планске структуре новом систему центара и градских општина. Посебни циљеви планску разраду и организацију дефинишу кроз простор и земљиште, становништво и насеља, производњу и пословање, друштвену опрему и организацију, саобраћај и комуникације, инфраструктуру и комуналну опрему, заштиту и унапређење посебних вредности.

На основу циљног комплекса, карактеристика територије и окружења, глобалних и локалних планских инструмената и

решења, стратегије и планова развоја, дефинисани су потенцијали и приоритети коришћења, уређења и заштите простора, функционални и просторни концепт Просторног плана града Крагујевца. При томе временски хоризонт треба да покрије шири ниво Генералног плана Крагујевац 2015., односно период до 2021. године, и формира основ за следећи циклус генералног и просторног планирања града. У овом временском интервалу, кроз регионални просторни план непосредног окружења дефинише се шири просторни и функционални оквир потенцијалног метрополитена Крагујевац, и његово уклапање у будући просторни систем средишне Србије и Републике у целини.

Члан 4.

Просторни план се ради за територију административног подручја града Крагујевца, површине 835 км². Постојећа градска територија обухвата површину некадашње општине Крагујевац, задржавајући границу према суседним општинама: Баточина, Рача, Топола, Горњи Милановац, Кнић, Краљево, ¹ "Рековац и Јагодина.

Територију града чине градске општине: Аеродром, Пивара, Станово, Стари град и Страгари.

Члан 5.

Рок за израду Просторног плана града Крагујевца је 12 месеци од усвајања Програма и добијања одговарајућих услова комуналних и других организација.

Члан 6.

Инвеститор Просторног плана је град Крагујевац.

Члан 7.

Носилац израде плана је ЈП Дирекција за урбанизам - Крагујевац

Члан 8.

Упућивање плана на јавни увид извршиће се на начин како буде одредила Комисија за планове.

Члан 9.

Саставни део ове Одлуке је Програм за израду Просторног плана града Крагујевца и Одлука о изради стратешке процене утицаја Просторног плана на животну средину.

Члан 10.

Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у Службеном листу града Крагујевца.

ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

БРОЈ : III 05-350-107

У КРАГУЈЕВЦУ 23.04.2007.године

Градоначелник

Верољуб Стевановић, с.р.

Програм за израду

Просторног плана града Крагујевца

1. КАРАКТЕР ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

1.1. Просторни план града Крагујевца

На основу Закона о територијалној организацији Републике Србије и његових допуна почетком деведесетих година прошлог века, Крагујевац је проглашен градом и сврстан међу пет насеља тог ранга у Републици.

Према Закону о локалној самоуправи (Сл. Гласник РС бр. 9/2002) и Статуту града Крагујевца од 31. маја 2002. године, град је територијална јединица локалне самоуправе коју чини градско насеље Крагујевац и 56 насељених места на градској територији, са пет градских општина. Капацитет од 175 000 становника и сложена општинска структура граду дају ниво НУТС 3, према номенклатури

статистичких територијалних јединица, за које се доноси Регионални просторни план. На основу мишљења и сагласности Републичке агенције за просторно планирање, оптимално решење у овом случају је да се за град приступи изради плана према карактеру Просторног плана општине, у складу са чланом 21. Закона о планирању и изградњи, као и да наведени документ може да носи назив "Просторни план града Крагујевца". На тај начин град Крагујевац остварује право и надлежност у планирању своје територије, коју имају сви органи локалне управе у Републици Србији.

Паралелно са израдом Просторног плана града Крагујевца потребно је размотрити и иницирати израду Регионалног просторног плана, који би обухватио град Крагујевац и општине Шумадијског округа до нивоа територијалне јединице НУТС 3, односно непосредно просторно и функционално окружење као потенцијално метрополитенско подручје Крагујевца, једног од најзначајнијих градова у Србији. Све активности везане за израду Регионалног просторног плана биће организоване у сарадњи Републичке агенције за просторно планирање са градом Крагујевцом и осталим јединицама локалне самоуправе у његовом окружењу. Године 1988., односно са допунама 1989., донет је Просторни план општине Крагујевац. На основу Закона о планирању и изградњи из 2003. године донета је Одлука о одређивању делова овог Просторног плана који нису у супротности са Законом, и који се примењују до доношења Просторног плана града Крагујевца.

1.2. Град и градске општине

Непосредно окружење

Према Статуту града Крагујевца од 31. маја 2002. године град се формира на простору бивше општине Крагујевац, и на својој територији оснива градске општине, и то:

1. Градску општину Аеродром са седиштем на територији градске општине. Општина обухвата део насељеног места Крагујевац са подручјем четири месне заједнице, и 18 осталих насељених места.

2. Градску општину Пивара са седиштем на територији градске општине. Општина обухвата део насељеног места Крагујевац са подручјем седам месних заједница, и 14 осталих насељених места.

3. Градску општину Станово са седиштем на територији градске општине. Општина обухвата део насељеног места Крагујевац са подручјем пет месних заједница, и 14 осталих насељених места.

4. Градску општину Стари Град са седиштем на територији градске општине. Општина обухвата део насељеног места Крагујевац са подручјем десет месних заједница.

5. Градску општину Страгари са седиштем у Страгарима. Општина обухвата 11 насељених места.

Потпуни преглед месних заједница и насељених места по градским општинама дат је Статутом града, и објављен у Службеном листу града Крагујевца број 3. од 31. маја 2002. године. Градска општина има својство правног лица у оквиру права и дужности градске општине, у складу са статутом градске општине и овим Статутом.

Сем карактера макрорегионалног центра који има према Просторном плану Републике Србије, Крагујевац је и центар функционалног и административног подручја Шумадијског округа. У току разраде Генералног плана Крагујевца 2015., као стратегијског планског документа за улазак града у 21. век, посебно је разматран однос урбане агломерације и градске територије у оквиру непосредног окружења и потенцијалног локалног метрополитенског подручја Крагујевца, **односно простора где се заједно са суседним општинама непосредно одражава утицај града и у коме су природни, еколошки, јавни, привредни, саобраћајни, инфраструктурни и други системи, целине и објекти битни за функционисање и развој Крагујевца и ових општина.**

Према анализи овај просторни обухват чине град Крагујевац и пет суседних општина округа: Топола, Рача, Баточина, Лапово и Кнић. Аранђеловац, као субрегионални центар, на вези према подручју града Београда и Колубаре и без непосредног утицаја на град, има специфичан развојни простор и програм и није укључен у разматрање непосредног окружења Крагујевца. Површина подручја је 2.011 км² и на тој територији се налази 155 насеља, са цца 263.000 становника. Непосредно окружење по свом положају и карактеру има посебан значај за град, као веза и ослонац на најзначајније републичке и европске појасеве и коридоре саобраћаја и развоја, али и за суседне општине у јединственом просторном, програмском и функционалном систему, односно за Републику Србију као њено просторно језгро и средиште, на вези Коридора X са Шумадијом и простором

западне Србије, Космета и Црне Горе. У том смислу Просторни план града Крагујевца мора да се одреди и према овом подручју, као првој широј просторној основи. Истовремено и само подручје, као посебан регионални просторни план, треба плански да се разради према Закону о планирању и изградњи, и одељку 1.1. овог Програма.

2. ШИРА ПЛАНСКА ИДЕЈА

КРАГУЈЕВЦА

МОДЕЛ ПЛАН И РЕГИОНАЛНИ ГРАД

Након проглашења за град 1992. године Крагујевац је задржао подручје општине Крагујевац, површине цца 835 км². Према површини територије Крагујевац је спадао у веће општине на подручју Републике Србије. Према броју становника од цца 175.000 и насељености већој од 200 становника на км², Крагујевац је ван подручја Београда и Космета спадао међу три највеће општине у Србији.

Добијање статуса града било је објективно признање ранга и карактера Крагујевца и његовог доприноса развоју Србије, али је створило обавезу да се ова предност функционално искористи и плански систематизује. У том тренутку сам Крагујевац је имао око 150.000 становника у границама генералног плана од 7.606 хектара, био је развијен индустријски и универзитетски град, историјски, културни и привредни центар Шумадије и средишне Србије, у коме се већ осећала извесна стагнација и потреба да се преформулишу квантитавно амбициозни планови за будућност. Идеја је била да се спречи дотадашњи интензивни развој Крагујевца, са негативним последицама у заостајању и депопулизацији окружења, и да се његов развој одреди у оквиру ширег система који обухвата град и суседне мање општине на споју Моравског и Лепеничког саобраћајног и развојног коридора. Овакав концепт иницира боље коришћење заједничких потенцијала, односно демографских, функционалних, продуктивних и стручних капацитета града и природних и просторних предности окружења. Иницијатива сама по себи први пут у ширем окружењу утемељује регионалну основу одрживог развоја, односно његове најбитније компоненте: просторну, еколошку, економску, социјалну, и комуналну. У оквиру овога градска заједница повезана у систем регионалног града кроз целовити захват нове агломерације постаје простор на коме се спајају урбани и просторни принципи, односно најмања функционална регија.

На основу Одлуке о припремању плана из 1992. године обрађена је обимна програмска подлога и анализа, документациона и студијска основа за градско подручје са општинама Баточина, Лапово, Рача и Кнић.

Институт за економска истраживања Универзитета ради обимну студију "Развојни потенцијали и основни правци развоја града Крагујевца". Студија аналитички потврђује програм градске заједнице у овом захвату и разрађује просторну, демографску, економску, техничку и технолошку, друштвену и управну компоненту градске базе и функција, даје потенцијале и лимитирајуће факторе развоја. При томе предвиђа равномернији развој и бољу опремљеност насеља, виши ниво животне средине, боље коришћење привредних потенцијала, развијање заједничких система регионалне инфраструктуре и повезивање са републичким и европским потезима у захвату, интензиван развој терцијарних делатности и рационалније коришћење значајне друштвене опреме, стручних и научних потенцијала града Крагујевца.

На основу студија развоја, инфраструктуре и заштите природе, као и обимне документационе основе дефинисан је плански концепт и примарна пројекција Просторног плана града Крагујевца, као будуће градске заједнице засноване на принципу заједничког развојног интереса и функционалне хијерархије. Концепт се базира на просторним, друштвено-економским и еколошким компонентама, односно спољним и унутрашњим чиниоцима развоја; са моделом који прихвата постојеће општине као основ за организацију простора и насеља, а заједничке функције поверава Крагујевцу као центру градске заједнице. Према примарној пројекцији плана до 2011. године на простору од 165.644 хектара требало би да живи 283.500 становника, са друштвеним производом изнад републичког просека. При томе Крагујевац процентуално има најзначајније учешће али су и остале општине интересантне по свом капацитету и положају.

Опште стање у Србији, са падом привредних активности и развојног интереса у другој половини деведесетих година прошлог века, довело је до престанка директних активности на планској и формалној организацији нове градске заједнице, тако да данас овај концепт и план имају програмски и моделски карактер, као основ шире планске идеје Крагујевца и суседних општина. У оквиру припреме и разраде Просторног плана града према овом Програму могу се у великој мери користити актуелни елементи докуменационе основе за подручје

Крагујевца у делу природних вредности и животне средине, пољопривреде, саобраћајне и техничке инфраструктуре, и посебно у оквиру програма локалних развојних потеза према суседним општинама. Шири регионални програми и модел функционалног развоја подручја, како је већ наведено, преносе се у програм просторног плана регионалног града у оквиру непосредног окружења и потенцијалног метрополитенског подручја Крагујевца.

3. ГРАНИЦЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

3.1. Градска територија

Постојећа градска територија задржава у целини границу општине Крагујевац према општинама Баточина, Рача, Топола, Горњи Милановац, Кнић, Краљево, Рековац и Јагодина, дефинисану границама суседних катастарских општина.

3.2. Генерални план Крагујевац 2015.

Граница подручја дефинисана је Одлуком Скупштине града Крагујевца о приступању изради Генералног Плана, број 05 - 350 - 906 од 27. 12. 2002. године. У оквиру границе описане Чланом 3. Одлуке обухваћена је површина величине 7.851 хектар, која дефинише захват Генералног плана као посебног просторног и функционалног ентитета Просторног плана града Крагујевца, са четири катастарске општине.

3.3. Подручје градских општина

Према Статуту града Крагујевца од 31. маја 2002. године градске општине обухватају следеће подручје:

1. Градска општина Аеродром обухвата подручје дела насељеног места Крагујевац, кога чине подручја месних заједница: Аеродром, Угљешница, Виногради и Шумарице, утврђена Одлуком о месним заједницама ("Службени лист града Крагујевца" бр. 4/2001) и насељена места: Јовановац, Цветојевац, Ресник, Нови Милановац, Петровац, Опорница, Десимировац, Церовац, Лужнице, Горње Јарушице, Чумић, Мали Шењ, Пајазитово, Миронић, Горње Грбице, Доње Грбице, Шљивовац и Поскурице.

2. Градска општина Пивара обухвата подручје дела насељеног места Крагујевац, кога чине подручја месних заједница: Пивара, Лепеница, Илићево, Филип Кљајић, Бресница 3., Белошевац и Теферич, утврђена Одлуком о месним заједницама и насељена и насељена места: Ботуње, Корман, Доње Комарице, Горње Комарице, Велика Сугубина, Букуровац, Јабучје, Маршић, Трмбас, Доња Сабанта, Горња Сабанта, Велике Пчелице, Дулене и Баљковац.

3. Градска општина Станово обухвата подручје дела насељеног места Крагујевац, кога чине подручја месних заједница: Станово, Велико Поље, Корићани, Мале Пчелице - Старо село, Мале Пчелице - Ново насеље, утврђена Одлуком о месним заједницама и насељена места: Трешњевак, Ахине Ливаде, Грошница, Ердеч, Вињиште, Голочело, Ђулисело, Дреновац,

Драгобраћа, Драча, Дивостин, Прекопеча, Рогојевац и Кутлово.

4. Градска општина Стари Град обухвата подручје дела насељеног места Крагујевац, кога чине подручја месних заједница: Први Мај, Багрмар, Бубањ, Центар, 21.октобар, Ердоглија, Палилуле, Стара Радничка Колонија, Вашариште и Сушица, утврђена Одлуком о месним заједницама.

5. Градска општина Страгари обухвата подручје насељених места: Страгари, Велики Шењ, Влакча, Добрача, Каменица, Котража, Љубичевац, Мала Врбица, Маслошево, Рамаћа и Угљаревац.

Границе подручја општина иду границама суседних месних заједница, односно границама катастарских општина суседних насељених места. При овој анализи површина, броја становника и осталих функционалних параметара треба водити рачуна о могућој статистичкој разлици у односу на постојеће пописне кругове у оквиру месних заједница и насељених места које дели граница Генералног плана и подручја из Статута града од 31. маја 2002. године.

4. ПОСТОЈЕЋА ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА И ПОДЛОГЕ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА

4.1. Просторни план Републике Србије Донет 1996. године

Просторни план представља стратегијски документ Републике Србије, донет са циљем да створи плански и програмски основ за заштиту,

уређење и унапређење простора, равномернији развој заснован на принципима екологије, региоиналности и одрживости, умеренијем развоју индустријализације са увођењем савремених технологија и успоравањем деагларизације, развоју села и пољопривреде уз побољшање услова живота урбанизованих подручја, развоју туризма, саобраћаја и система инфраструктуре, односно простора Републике у оквиру њених специфичности и окружења, појасева и коридора развоја, посебних зона, система центара и функционалних подручја.

За Крагујевац план предвиђа ниво макрорегионалног центра, са одговарајућим програмом јавних служби и друштвене опреме, значајног индустријског центра на појасу интензивног развоја ИИ значаја, у оквиру коридора инфраструктуре и аутопутског везног коридора Баточина - Крагујевац - западноморавски коридор. Посебан значај има улога Крагујевца као центра макрорегије на европском нивоу НУТС 2, са пет функционалних подручја, чиме се потврђује његов историјски, просторни и функционални значај као центра средишне Србије. Развојем овог капацитета у оквиру заједничких циљева и интереса Републике и простора на потезу Шумадије и две Мораве, Крагујевац добија нову улогу која му квалитетно компензира пад демографских и традиционалних производних капацитета.

Иако је већ данас Просторни план Републике Србије превазиђен као плански документ који не кореспондира у целини са новим временом и европским принципима, са позиције средишне Србије и Крагујевца квалитетна планска и функционална решења за ово подручје треба задржати и проширити Стратегијом просторног развоја Републике Србије или другим планским документом који ће целовито захватити простор Републике.

4.2. Регионални просторни план Шумадија и Поморавље

Донет 1975. године

План је припремљен, разрађен и донет као један од најозбиљнијих планских докумената овог карактера до преношења система просторних планова у надлежност Републике Законом о планирању и уређењу простора и насеља из 1995. године.

У систему регионалне и шире просторне организације, саобраћаја и веза на нивоу подручја и Србије план у великом обиму антиципира решења Просторног плана Републике из 1996. године, користећи глобалне

просторне функционалне и развојне системе. Општи развојни смисао омета неусклађени систем старе управне, друштвене и развојне функције, као и циљеви засновани на класном и договорном принципу, продукционим односима, друштвеној имовини и удруженом раду.

Општи пад демографског капацитета подручја план компензује коришћењем трендова тачака интензивног развоја, тако да општини Крагујевац за 2000. годину намењује 246.000 становника, са падом пољопривредног становништва испод испод 9%, што се показало као потпуно нереално. Код производних капацитета план се ослања на дириговане носиоце и програме, крупне полове развоја, индустрију, енергетику и крупну инфраструктуру, при чему опрема и услуге имају искључиво смисао стандарда а не и развојног капацитета.

У овој фази планирања просторних система поставке планске базе и решења, изузев дефинисања значаја регије за Републику и Крагујевац, не могу бити основ за сагледавање планског и развојног капацитета града и окружења. У просторном смислу план кореспондира са Регионалним просторним планом Поморавље и Шумадија са два функционална подручја (округа), који је у програму доношења просторних планова за просторне целине у оквиру имплементације Просторног плана Републике Србије.

4.3. Просторни план општине Крагујевац

Донет 1988. и 1989. године

У третману планске базе Просторни план се ослања на поставке Генералног урбанистичког плана Крагујевац 2000., са екстремно високим трендовима развоја средине током седамдесетих година, тако да се сходно томе демографски капацитет и све пратеће функције општине планирају на нивоу 318 000 становника за 2000. годину. Иако је капацитет градске агломерације са 295.000 спустио на 264.000 становника, план се већ у фази доношења показао као нереалан, тако да је практично послужило само као основ за ревизију генералног плана кроз Генерални план Крагујевац 2005., који је уз значајно сажимање захвата на 7.606 хектара и редукцију планираниног броја становника, задржао основне капацитете опреме и инфраструктуре који су данас, уз проширење регионалног карактера града и виши квалитативни ниво демографске структуре, основни потенцијали Крагујевца за нови век. Планирање руралног захвата градске територије донекле је

компензирано изработом Програма развоја сеоског подручја на територији града Крагујевца за период 1996. - 2000., који је и у овом тренутку актуелан и представља почетни основ за планирање ширег простора према овом Програму и новом просторном плану.

Просторни план општине нема већи значај за нову планску фазу подручја града, изузев у делу природног комплекса за период разраде. Посебно је нереална концепција намене простора и синтезна карта просторних система, која је сметња за реализацију конкретних програма, и која је стављена ван снаге у планском документу који се користи до доношења Просторног плана према овом Програму. У просторном смислу план директно корелиспонира са Просторним планом града, у оквиру истих граница и подручја.

4.4. Просторни план подручја посебне намене сливног подручја акумулације "Дрезга"

Године 1994. донет је Просторни план подручја посебне намене сливног подручја акумулације "Дрезга". На основу просторног плана започет је детаљни урбанистички план захвата бране и туристичког насеља, али није завршен и донет. Године 1995. израђена је претходна студија а 1996. обимна студија оправданости изградње, са идејним пројектом (Енергопројект - Хидроинжењеринг). Уз овај елаборат приложен је елаборат геолошких исраживња, пројекат санитарне заштите и пројекат система за осматрање бране. Ова документација представља добар основ за реализацију акумулације, као значајног објекта водопривреде за град Крагујевац.

Просторни план у оквиру шире зоне заштите сливног подручја обухвата територију са насељима и деловима насеља, која према и у оквиру градске општине Страгари захватају значајан део ширег рудничког потеза са најважнијим природним ресурсима градске територије. Због тога план поред услова изградње и заштите акумулације, намене, заштите, уређења и коришћења простора, посебно разматра однос становништва и насеља, опреме и могућности за развој специфичних облика пољопривредне производње и туризма, на бази коришћења природних вредности и културних добара у основном и ширем захвату.

Према просторном плану сливно подручје захвата око 5.650 хектара, са десет насеља и катастарских општина. Бруто површина акумулације је око 110 хектара. Акумулација подржава више програма, који су дефинисани

просторним планом и студијом оправданости (наводњавање, водоснабдевање, одбрана од поплава). Узводни део се структурира са новом наменом земљишта и простора. Низводни део у току Угљешнице, зона Рајац, користи основни водни потенцијал за наводњавање. Постоји могућност и ширег коришћења за наводњавање, према решењу из студије. На основу материјала из студије захват наводњавања у зони Рајац је 768 до 1.280 ха, а водни потенцијал око 10.000.000 м³.

План није формално на снази али програм и решења Просторног плана подручја посебне намене акумулације "Дрезга" треба у свим актуелним деловима унети у Просторни план града Крагујевца.

4.5. Програм развоја сеоског подручја на територији града Крагујевца за период 1996. - 2000. година

Комплекс пољопривреде и села изузетно је битан у програмском и планском систему града Крагујевца, као један од основних потеза одрживог развоја средине за 21. век. И развојна студија уз просторни план из деведесетих година кроз комплекс пољопривреде, уз прогресивне програме подизања нивоа делатности и нове технологије, предвиђа делимичну компензацију глобалног система секундарних делатности са Заставом, на коме је са свим позитивним и негативним последицама почивао развој Крагујевца. Глобални систем привређивања Крагујевца је нестао, али комплекс пољопривреде и села не само да није дао одговарајући ефекат, него је и сам пао на нижи организациони и продукциони ниво.

Процес деаграризације, као последица индустријализације, имао је изузетно негативне последице за село кроз одливање становништва и општи пад демографског капацитета, губитак интереса за село становништва и друштва у целини, што је довело до стварања велике разлике у квалитету градске и сеоске средине и друштвено економских односа. Све ово је имало и своју планску подлогу кроз формално планирање села у оквиру друштвене задружне и производне структуре, и смањивање објективног потенцијала и капацитета пољопривреде, и поред напретка у системској агрономији, технологији и опреми пољопривредне производње. Од традиционалног извозника пољопривредних производа највишег квалитета Србија је постала увозник пољопривредних вишкова сумњивих прехранбених и здравствених карактеристика.

Све ово је задесило и Крагујевац, тако да данас приоритет није само извозни програм и биолошки вредна храна, већ обезбеђење регуларног тржишта за смањени обим производње и основних прехранбених производа за ово подручје.

Године 1996., на почетку припреме за нови Генерални план Крагујевац 2015. приступило се разради Програма развоја сеоског подручја, као комплементарној просторној и функционалној области Крагујевца. Кроз анализу и разраду демографског капацитета, са тежњом да се очува функционални минимум нивоа 25 - 30.000 становника у 56 насељених места, и свих релевантних параметара сеоске средине створен је плански основ за програме ревитализације и унапређења шире градске територије. Извршено је упоређење са развијенијим срединама у Србији и европским искуствима у организацији села и пољопривредне производње. Програмски део документа обухвата демографске пројекције и мрежу насеља, која покрива и организује простор, развој пољопривреде и привредних активности, друштвену опрему и виши ниво инфраструктуре, са ширењем мреже саобраћајница и јавног превоза, посебне алтернативе и програме развоја; са приоритетима, могућим изворима и системима финансирања, смерницама и критеријумима за реализацију програма.

И овај програм није довољно искоришћен, јер није било одговарајућег интересовања и објективних услова за реализацију. И поред тога основни параметри и капацитети средине нису глобално нарушени, тако да се након потребних допуна због временске и функционалне дистанце према периоду формирања, као довољно актуелан може користити за програмски и плански основ новог Просторног плана. Посебно је повољан отворен однос и веза простора и насеља према окружењу, као непосредан локални контакт територије и становништва у оквиру потенцијалног метрополитена Крагујевац.

4.6. Стратешки план развоја Крагујевца за период 2004. - 2008.

Нацрт документа

Материјал је конципиран као комплексни документ развоја града, са следећим садржајем:

I ДЕО-РЕЗИМЕ АНАЛИЗЕ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

1. Становништво и запосленост

2. Инвестиције и привредни раст

3. Развојна оптерећења и развојне предности Крагујевца

4. Стање у индустрији и њене могућности

5. Пољопривреда и расположиви потенцијали

6. Трговина, угоститељство и туризам

7. Комунална привреда

8. Просторно планирање и управљање грађевинским земљиштем

II ДЕО - ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА

I Општи циљеви

1. Карактеристике града као специфичног система

2. Проблеми града

3. Структура и каскада циљева стратешког развоја града

II Приоритетни циљеви развоја

1. Примарни циљеви су :

Виши ниво квалитета живота становника града, виши ниво развоја привредне структуре, развој економије знања - капацитета и производа (услуга), развој надградње за произвоизводњу "услуга" у оквиру највиших нивоа делатности.

2. Изведени циљеви су :

Раст запослености, раст друштвеног производа, развој флексибилних и ефикасних предузетничких фирми, развој финансијских институција и система финансирања, изградња система трговине, увођење представништава страних и домаћих фирми, развој и интеграција пољопривреде, угоститељства и туризма, урбанистички развој града на концепту модерног макрорегионалног центра, реконструкција и развој саобраћајне инфраструктуре, унапређење информационе инфраструктуре, развој и увођење интегрисаних концепата управљања квалитетом и заштитом животне средине.

Стратешки план дефинише седамнаест области на које се усмеравају циљеви развоја Крагујевца. За овај Програм и Просторни план посебно су значајни циљеви у оквиру индустрије, пољопривреде и развоја села, просторног развоја, саобраћаја, енергетике, комуналних делатности и стамбене изградње.

Стратешки план доноси Скупштина града Крагујевца на предлог Извршног одбора и Одбора за стратешко планирање.

4.7. Студија изводљивости Индустијске зоне Крагујевац

Студија представља разраду и спровођење Стратешког плана у основној области ревитализације привредног система Крагујевца, према савременим кретањима на глобалном плану и у окружењу нашег привредног простора, ослањајући се на усвојену Стратегију привредног развоја Србије до 2100. године.

Визија модерне ИЗК, огледа се у препознатљивом простору дуж аутопута из правца Баточине, инфраструктурно потпуно опремљеном, са великим бројем домаћих и страних предузећа у областима лаке прерађивачке индустрије, високо пропусливних и профитно оријентисаних, са логистичко - транспортним центрима из којих се упућује роба намењена тржиштима широм света.

Мисија ИЗК јесте позиционирање града Крагујевца као лидера у области инвестиционо примамљивих подручја и огледног примера успешно имплементираног концепта индустријско технолошких паркова у Србији.

око 1.000 радника са оствареним извозом нивоа 20 милиона ЕУР годишње.

Индустијска зона Крагујевац представља најинтересантнији производни програм Крагујевца на почетку овог века, који су иницирали и предложили стручњаци са овог подручја. Он је потпуно комплементаран тежњи да се Крагујевац преко везног аутопутског коридора повеже са европским Коридором X и будућим садржајима на овом потезу. Делимична отежања у реализацији просторне организације, због подвојености површина, могу се компензирати проширењем на суседни шири потез уз реку Угљешницу, који би Зону преко прве деонице будуће Северне обилазнице повезао са правцем магистралног пута М - 23. према Београду и експонирао према средишту Шумадије, са могућношћу формирања комплементарних програма на правцу ка Тополи.

Програм Индустијске зоне Крагујевац треба унети у решења Просторног плана града града Крагујевца, као развојну компоненту на бази ширих искустава, савремених процеса и одрживог развоја. Студију изводљивости обрадили су Дирекција за урбанизам и изградњу и Регионална привредна комора Крагујевац.

Општи циљ развоја индустријских предузећа у технолошком парку је увођење економски профитабилне производње уз ефикаснун употребу необновљивих ресурса и примену највиших еколошких стандарда.

Привредни и друштвени амбијент, уопште и са локалног становишта, пружају квалитетну основу за убрзан привредни развој, раст запослености и повећање извоза кроз оснивање Индустијске зоне Крагујевац.

Најповољнију локацију представља земљиште на потезу " Аутопут - Лепеница", у оквиру шире и делимично реализоване и опремљене зоне Складишта површине 10, 80 ха, са могућношћу ширења на овом потезу до површине 187 ха. Са друге две локације ЗАСТАВА - МСП и ДЕНИНО БРДО површина радне зоне у овој фази се шири до 210 ха.

Уз планску припрему, обезбеђење земљишта, инфраструктурну опремљеност, оснивање Друштва за управљање ИЗК, систем стимулативних мера, критеријуме за лоцирање и укључење корисника који би у зони градили производне објекте, добио би се савремени производни потенцијал Крагујевца који би, према проценама из Студије, са 30 производних фирми запослио

4.8. Генерални план Крагујевац 2015.

Донет 2005. године

Изради Генералног плана приступило се на основу Закона о планирању и уређењу простора и насеља (Сл. гл. Републике Србије бр. 44/95, 16/97 и 46/98), и Одлуке Скупштине града Крагујевца о изради Генералног плана Крагујевац 2015. У току израде планског документа, донет је Закон о планирању и изградњи (Сл.гл.РС бр.47/03). У складу са чл.170, план се завршава у складу са одредбама овог Закона.

На основу усвојеног Програма дефинисан је просторни обухват, временски хоризонт, основни циљеви и садржај плана. Планска решења односе се на простор од 7.851 хектар, и обухватају 31 месну заједницу са 450 пописних кругова.

У ПРВОМ ДЕЛУ планског документа разматрају се проблеми и перспективе градског насеља, у оквиру демографских промена, економских кретања, карактера и капацитета фиксних фондова; односно глобални циљеви и правци развоја. При томе се посебно анализира демографски капацитет и економски ниво средине, који су основ за

пројекцију и решења у свим посебним сегментима просторног и функционалног аспекта града. Због релативно блиског временског хоризонта реализације плана, у односу на време доношења почетком 2005. године, ови основни параметри се пројектују на ниво 2021. године, са капацитетом од 195.000 становника, друштвеним бруто производом од 8.000 \$ по становнику и 85.000 запослених (од тога 60% у терцијарном и кварталном сектору делатности), као циљни капацитет градског насеља на почетку 21. века. Код анализе ових фактора за просторни план преузеће се објективизирани званични

параметри, са капацитетом од цца 200.000 становника на нивоу обухвата градске територије, односно 25.000 у оквиру руралног захвата.

У оквиру анализе подручја плана дефинише се потенцијално метрополитенско подручје, као непосредно окружење Крагујевца, урбана агломерација, као и подела подручја генералног плана на просторне целине, према новим катастарским општинама и градским општинама Стари град, Аеродром, Пивара и Станово

НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ - Потенцијално метрополитенско подручје

ред.бр.	Општине	територија општина	број насеља	број становника	Гн
1.	Град Крагујевац,	835	57	179.127	2,15
2.	Топола	356	31	27.495	0,77
3.	Рача	216	18	15.232	0,71
4.	Баточина	136	11	13.376	0,98
5.	Лапово	55	2	9.390	1,71
6.	Кнић	413	36	18.722	0,45
1-6	Непосредно Окружење	2011	137	263.342	1,31

У ДРУГОМ ДЕЛУ планског документа дају се правила уређења простора, односно намена и земљиште за јавне функције, комуналне и уређене површине и објекте, саобраћајну и техничку инфраструктуру. Као прво даје се основна подела простора на

земљиште у грађевинском реону и земљиште ван грађевинског реона, а затим планирана структура коришћења земљишта у грађевинском реону, са поделом на јавно и остало грађевинско земљиште.

ОСНОВНА НАМЕНА ПРОСТОРА

	Постојеће стање (ха)	%	ГУП КГ 2005.	%	ГП КГ 2015.	%
ЗЕМЉИШТЕ ГРАЂЕВИНСКОМ РЕОНУ	6.238	79	5.570	71	6.480	82
Изграђено грађ.земљиште	4.468	57	5.570	71	6.480	82
Неизграђено грађ.земљиште	1770	22				
ЗЕМЉИШТЕ ГРАЂЕВИНСКОГ РЕОНА	1.620		2.036		1.378	18
Пољопривредно земљиште	1.389	18	2.036	29	1.107	17
Шумско земљиште	231	3			231	
Водно земљиште		2			40	
УКУПНО територија ГП	7.858	100	7.606	100	7.858	100
Број становника	161.224		225.000		195.000	
Потрошња грађевинског земљишта по становнику	270м ² /станов.		247 м ² /становн.		330 м ² /становн.	

Напомена: Генерални план је разрађен на обрачунској површини подлоге од 7.858 ха, након проширења захвата. Према катастарским подацима за ово подручје површина је 7.851 ха, тако да се овај податак користи за разматрање укупне градске територије у Просторном плану.

ПЛАНИРАНА СТРУКТУРА КОРИШЋЕЊА ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА

Структура грађ земљишта	Површи на ха	%	Нормат. вредности %	ха /ст.
ЈАВНО ГРАЂ. ЗЕМЉИШТЕ	3.080	47.0		
Центри и зоне јавног интереса	650	9.5	9-13	32
Зеленило	1.200	18.5	20-21	65
Комунални и инфраструктурни системи	1.200	19.0	17-23	62
ОСТАЛО ГРАЂ. ЗЕМЉИШТЕ	3.400	53.0		
Становање	2.600	40.0	35-40	133
Привређивање и пословање	850	13.0	10-12	39
УКУПНО	6.480	100.0	91-109	330

Код јавних намена, а посебно код специфичних програма образовања, здравства, социјалне заштите, културе и управне функције, капацитети у оквиру генералног плана покривају комплетно градско подручје, а на вишим нивоима друштвене опреме и шири регионални простор Шумадијског округа и средишне Србије.

У оквиру осталог грађевинског земљишта дефинишу се зоне и капацитети становања, привређивања и система центара, као базне намене које практично одређују просторни обухват плана, фиксне фондове, систем рада и пословања, услуга и задовољења основних потреба и стандарда становништва.

Пројекција и типови становања

Према претходној табели зоне становања обухватају 2.600 ха, односно 40% грађевинског реона, у коме је планирана циљна стамбена структура са 77.000 станова. Ова структура дефинише пре свега капацитет локација у овом захвату, са глобалним просеком за све зоне и типове становања од 30 станова/ха.

Типологија стамбених зона, према начину и типу становања дефинисана је кроз основне параметре - густине.

Према густинама становања одређени су типови становања који дефинишу две основне групе високих (А) и средњих (Б) густина.

А - Високе густине становања у зонама вишепородичног породичног становања

Гс= 50-200 станова/ха

Гн= 150-600 становника/ха

Зоне високих густина становања А обухватају две основне категорије: А1. и А2.

А1 - Вишепородично становање у зонама високих густина становања

Гс= 80-200 станова/ха

Гн= 240-600 становника/ха

А2 - Породично становање у зонама високих густина становања

Гс= 50-90 станова/ха

Гн= 150-270 становника/ха

Б - Породично становање у зонама средњих густина

Гс= 5-60 станова/ха

Гн= 15-180 становника/ха

Зоне породичног становања средњих густина обухватају две основне категорије: Б1. и Б2

Б1 - Густине становања

Гс= 30-60 станова/ха

Гн= 90-180 становника/ха

Б2 - Густине становања

Гс= 5-35 станова/ха

Гн= 15-105 становника/ха

Свака од ових категорија дели се у три посебне подгрупе, које основне категорије дефинишу према зони и захвату, односно програмском основу у оквиру локације и Генералног плана. На тај начин се формира дванаест функционалних позиција за типове и правила становања, које обезбеђују боље сагледавање локације, блока или потеза, односно адекватнија решења за планове детаљне и генералне регулације и програме изградње различитог карактера и капацитета, у оквиру основне или мешовите намене са елементима становања (компактно становање одређене категорије као основна урбана структура, урбана обнова и урбана реконструкција са глобалном променом основне урбане структуре, становање у оквиру центара различитог нивоа, становање са централним функцијама као проширени градски центар, становање у оквиру пословања и пословање у стамбеним блоковима, пословно, двојно и специфично становање).

Привређивање

На основу студије друштвено-економског развоја, за пуну запосленост до 2015. (2021.) године, рачунајући и дневне мигранте, број радних места треба да буде око 85.000.

У складу са условима тржишног привређивања, дугорочно треба развијати привредне и ванпривредне делатности тако да се оствари пуна запосленост са следећом структуром запослених по секторима :

- радна места у сектору примарних делатности - 1% од укупног броја, или **800**;
- радна места у сектору секундарних делатности 39% или **33.200**;
- радна места у сектору терцијалних делатности 40% или **34.000**;
- радна места у сектору кварталних делатности 20% или 17.000.

Просторни размештај производних активности конципиран је кроз пет целина:

**РАДНА ЗОНА 1 - Индустријска зона
Крагујевац (ИЗК)**

РАДНА ЗОНА 2 - “Лепеница“

РАДНА ЗОНА 3 - “Застава“

**РАДНА ЗОНА 4 - Мале зоне
привређивања у
дисперзији**

**РАДНА ЗОНА 5 - Простори за
привређивање у
оквиру намене
становања**

ЗОНЕ ПРИВРЕЂИВАЊА

	РАДНА ЗОНА	Површина (ха)	Број запослених
1.	РАДНА ЗОНА 1	470,00	23.000
	Целина 1	32,00	
	Целина 2	136,00	
	Целина 3	212,00	
	Целина 4	90	
2.	РАДНА ЗОНА 2	88,00	5.000
	Целина 1	28	
	Целина 2	35	
	Целина 3	25	
3.	РАДНА ЗОНА 3	180,00	9.000
	Целина 1	56	
	Целина 2	124	
4.	РАДНА ЗОНА 4	162,00	8.000
5.	РАДНА ЗОНА 5	У зонама становања	
1.- 5.	УКУПНО	900,00	45.000

При овоме укупан ефективан број запослених у зонама становања и мешовитим зонама, уз коришћење могућности које даје Генерални план, сигурно превазилази директно планирани капацитет Радне зоне 5., без глобалне измене карактера основне намене становања (осим у захвату проширеног градског центра). Ово је највећи унутрашњи

потенцијал у решењима Генералног плана, који поступно мења карактер градске структуре у језгру и дуж важних саобраћајних и функционалних потеза.

Развој центара

У планском периоду на територији града развијаће се један нови начин просторне организације и систем центара који ће омогућити динамичан привредни развој комерцијалних, културних и управних функција на више локација у граду, пре свега, у седиштима нових општина.

У систему центара функционисаће центри следећих нивоа:

- општи центри - главни градски центар
- локални центри
- линијски центри
- пословни центри.

Општи центри

У развоју локалне самоуправе, за потребе функционисања градских општина планира се изградња и организација центара на следећи начин:

- традиционални главни градски центар и центар 1 општине - Стари град
- центар 2 - центар општине Пивара
- центар 3 - центар општине Аеродром и
- центар 4 - центар општине Станово

Локални центри

- центри у урбанистичким целинама градског језгра
- центри стамбених насеља ван градског језгра - центри месних заједница.

Линијски центри

- формирани потези дуж праваца повезивања са општим и локалним центрима, претежно комерцијалног карактера.

Пословни центри

Пословне зоне на прилазним правцима града чине:

- зона аутопута из правца Баточине и Београда
- зона дуж правца према Тополи и Београду
- зона дуж правца према Краљеву
- зона дуж правца према Јагодини
- зона дуж градске магистрале ("Петровачка магистрала") која повезује два главна правца (Крагујевац-Баточина,

потез према коридору X и Крагујевац - Топола, потез према Београду).

У ТРЕЋЕМ ДЕЛУ планског документа дају се правила и услови заштите.

Заштита и унапређење животне средине

Концепт заштите и унапређења животне средине града Крагујевца заснован је на успостављању одрживог управљања природним вредностима, превенцији, смањењу и контроли свих облика загађивања.

Одрживо управљање природним вредностима и заштите животне средине остварује се:

1. доношењем и спровођењем одлука којима ће бити обезбеђена уравнотеженост између заштите животне средине и економског развоја града кроз интеграцију заштите животне средине,
2. планирањем и одрживим коришћењем природних ресурса и чиниоца животне средине (земљиште, вода, ваздух, шуме, флора и фауна),
3. успостављањем мониторинга, контролом квалитета животне средине и сталним унапређивањем,
4. ремедијацијом оштећених и угрожених зона,
5. разврставањем, смањењем, поновним коришћењем и рециклажом отпада
6. успостављањем информационог система природних вредности и животне средине.

Уређење и заштита простора

Заштита животне средине са аспекта планирања и уређења подручја Генералног плана спроводиће се:

1. применом мера проистеклих из еколошко-просторне основе и стратешке процене утицаја,
2. конкретизацијом, до нивоа локације на основу процене утицаја на животну средину.

Генерални план у свом захвату развија три шире просторне функционалне целине.

Еколошка целина Лепеница - представља зону са најмањим еколошким капацитетом.

Еколошка целина Кошутњак - представља зону са смањеним еколошким капацитетом. Природне карактеристике и постојећи услови и утицаји из окружења налажу мере и услове за даљи развој.

Еколошка целина Шумарице - представља зону са највећим еколошким капацитетом.

У оквиру ових целина и у комплетном захвату Генерални план развија систем заштите земљишта, воде, ваздуха, шума, осетљивих екосистема, природних добара и посебних вредности. Од посебних еколошких и техничких система план заснива системе управљања отпадом, као и системе заштите од зрачења, удеса, буке и вибрација у градској средини.

Заштита непокретних културних добара

Непокретна културна добра деле се на споменике културе, просторно културно-историјске целине, археолошка налазишта и знаменита места. Они су разврстани у три категорије, у зависности од свог значаја: културна добра од изузетног значаја, културна добра од великог значаја и културна добра. Добра која уживају претходну заштиту, по Закону о културним добрима, имају исти третман као и утврђена културна добра.

Непокретна културна добра од изузетног значаја

Споменици културе

- Зграда Окружног Суда и Начелства
- Кућа Светозара Марковића

Знаменита места

- Спомен парк "Крагујевачки Октобар" у Шумарицама

Непокретна културна добра од великог значаја

Споменици културе

- Стара "Милошева" црква
- "Амихин" конак
- Зграда старе скупштине
- Кнез Михајлов конак
- Зграда Гимназије
- Зграда ливнице са ковачницом

Просторно културно-историјске целине

- "Старо градско језгро" Крагујевца

Остала културна добра и добра која уживају претходну обухватају споменике културе, просторно-културно-историјске целине и археолошка налазишта.

Еколошка валоризација простора за даљи урбани развој

Циљеви принципа развојне екологије за Крагујевца

Даљи развој града заснован је на поштовању еколошких принципа:

- пољопривредне површине у зони депоније □Јовановац□ и низводно низ Угљешницу, катастарски имају високу бонитетну класу која не представља услов за коришћење тог земљишта за пољопривредну производњу. Обзиром да нема услова за производњу биолошки безбедне хране предлаже се пренамена тог простора, у намени површина новог ГУП-а;
- размештај производних делатности различитих капацитета мора бити заснован на принципима развојне екологије;
- избор локација за различите делатности (производних и услужних) заснивати на даљем развоју града уз примену урбанистичких, техничко-технолошких и осталих мера заштите у циљу минимизирања или елиминисања потенцијалних штетних утицаја на животну средину и здравље људи;
- за потребе савремене контроле и примене мера заштите урадити детаљну еколошку валоризацију простора (функционални зонинг);

- извршити процену еколошког капацитета постојећих зона рада и прописати услове за потенцијалне развојне програме;
- ургентно решавање управљања отпадима: комуналним, отпадом карактеристика секундарних сировина и опасним отпадом,
- реализација санитарне депоније □Витлиште□,
- санација и рекултивација постојеће депоније □Јовановац□,
- рационализација коришћења воде као ограничавајућег развојног фактора;
- рационализација и заштита постојећих изворишта водоснабдевања;
- рационализација коришћења фабриковане воде,
- заштита речних сликова и токова са посебним мерама заштите у зонама изворишта;

Еколошка валоризација

На основу анализе природних карактеристика, створених вредности као и услова насталих у времену и простору дата је валоризација за даљи урбани развој простора Генералног плана. Границе плана нису посматране као физичка баријера и простор изолован од окружења, већ као његов интегративни део.

Предлог зонирања за даљи урбани развој подручја Генералног плана дат је као функционални зонинг на основу капацитета простора за прихватање нових функција, у оквиру следеших зона и режима.

Зоне са режимом заштите

Зоне са посебним условима према којима ће се простор користити и уређивати
Зоне санације и промене намене коришћења

ЧЕТВРТИ ДЕО планског документа дефинише систем спровођења Генералног плана, са правилима Грађења за све типове објеката на јавном и осталом грађевинском земљишту.

Општа правила за спровођење генералног плана

У складу са важећим Законом о планирању и изградњи, спровођење Генералног плана крагујевац 2015. вршиће се:

I. Новим урбанистичким плановима (планови генералне регулације и планови детаљне регулације) на основу ГП Крагујевац 2015. Израда ових планова вршиће се за одређене урбанистичке и регулационе целине, у оквиру одговарајућих зона и намена, на основу **Правила уређења и правила грађења** прописаних у поглављима 2.1. и 4. Површина зона обухваћених израдом планова генералне или детаљне регулације, износи **2.910,00 ха**. Израда одговарајућих планова регулације могућа је у свим зонама у којима се за то укаже потреба.

II. На основу постојеће урбанистичке документације која је проглашена важећом Одлукама Скупштине града (Сл.гл.Града Крагујевца бр.4/03 и бр.5/03), али само у деловима који нису у супротности са правилима уређења и правилима грађења овог Генералног плана ИИИ).

Површина подручја обухваћеног постојећом урбанистичком документацијом која може да се примењује у одређеним деловима, износи **око 3050,00 ха**.

III. Директно на основу правила уређења (поглавље 2.1.) и правила грађења (поглавље 4.) дефинисаних овим генералним планом. Ове зоне дефинисане су у графичком прилогу "Карта спровођења Генералног плана", на површини **520 ха**, као и табеларно по наменама и целинама генералног плана.

Правила грађења по зонама и целинама

У оквиру јавног грађевинског земљишта општа и посебна правила дефинишу услове грађења за све објекте јавних намена, комуналне објекте и инфраструктуру, а у оквиру осталог земљишта за објекта становања свих типова и категорија, привређивања и радних зона, и система центара свих нивоа.

Напомена: Захват Генералног плана Крагујевац 2015. представља средишни и основни ентитет, односно посебну просторну и функционалну целину на подручју градске

територије, у којој су садржани основни капацитети и потенцијали Крагујевца. На овом простору се након доношења директно примењују правила и решења овог Генералног плана, са тенденцијом да се и овај простор преко примарне агломерације отвори и повеже са окружењем. У том смислу се кроз извод за овај Програм дају решења и параметри од утицаја на развојне принципе и комплетно подручје градске територије.

4.9. Карте за планску разраду

За планску разраду, обзиром на захват Просторног плана користиће се следеће топографске карте размере 1 : 50 000:

Крагујевац 480-3

Крагујевац 480-4

Лапово 481-3

Краљево 530-1

Краљево 530-2

Крушевац 531-1

Све карте су добијене од Војно географског института у растерском облику који је имплементиран у државни координатни систем, тако да се може обезбедити потпуна просторна координација са плановима вишег и нижег реда.

4.10. Катастарски подаци

За сагледавање и организацију простора обавезни су ажурни катастарски подаци за подручје плана. Ово се односи како на градско насеље Крагујевац, у оквиру дефинисања карактеристика грађевинског земљишта и грађевинског реона, тако и на шире подручје градске територије са сеоским насељима и продуктивним земљиштем, односно на податке о капацитету, класама и културама који су изузетно битни за уређење и заштиту земљишта. Сви ови подаци користе се у нумеричком облику за просторно планску разраду, која допуњава графичке прилоге намене површина и организације простора.

За подручје градског насеља извршен је нови премер града са потпуно завршеном и званичном једном половином територије, а за сеоско подручје завршена је израда новог катастра непокретности. Ови подаци су довољни за фазу документације о земљишту и формирање специфичних зона и просторних приоритета, односно за планску

разраду и смернице за уређење земљишта, као битан елемент Просторног плана.

4.11. Статистички подаци - Попис 2002.

Према пописним резултатима становништва из 2002.-ге године, објављеним у статистичкој публикацији "Први резултати пописа - по општинама и насељима Републике Србије" у издању Републичког завода за статистику из Београда, уочава се благи пад броја становника са 176.743 становника, по попису 1991. године, на 175.182 становника 2002. године, или апсолутно исказано смањење за 1.561 становника. Овај тренд није карактеристичан за остале градове овог ранга као што су Нови Сад и Ниш, што се може објаснити мањим утицајем депресивних фактора у претходном периоду, бољом позицијом у систему мреже насеља Србије, европских коридора и међународних путева, односно приливом избеглица са ширег подручја бивше Југославије. У оквиру овога битан фактор је и различит третман избеглих лица по последњем попису, по коме је преко 10.000 становника добило статус расељених лица са подручја Космета и није обухваћено пописом, иако су стварно насељени на територији и користе ресурсе града Крагујевца.

Један од основних планских циљева требало би да буде очување демографских капацитета Крагујевца, кроз заустављање даљег пада и одрживи умерени пораст броја становника, односно побољшање опште демографске структуре у складу са развојним потребама и карактером града као значајног центра Србије

4.12. Геолошка подлога

Као једну од подлога за Просторни план Геозавод Београд, Завод за хидрологију и инжењерску геологију, обрадио је Сепарат геолошке подлоге за комплетно градско подручје. Подлога кроз разраду и графички преглед дефинише најбитније морфолошке и геолошке карактеристике терена, а пре свега стенску структуру као основу геолошке подлоге, кроз слојеве и диспозицију најстаријих слојева палеозоица, мезозојских творевина и кенозоика са неогеним садиментима, који имају највеће распрострањење.

У оквиру битних одлика терена сепарат дефинише сеизмичке и хидрогеолошке одлике терена, као основ за одлучивање о карактеру и лоцирању објеката и програма, као и инжењерскогеолошке одлике издвојених стенских комплекса неvezаних и vezаних, неокамењених и слабо окамењених кварталних

седимената и речних наноса, седимената неогених зона, као и комплексе везаних добро окамењених седимената, метаморфних и магматских стена различитих општег или регионално-метаморфног карактера.

У оквиру анализе потенцијалности подручја сепарат дефинише позајмишта грађевинског и украсног камена, налазишта шљунка, песка и грађевинског камена, цигларске глине, кварцног песка и гипса, појаве оникса, фосфора и угља, лежишта мермера и рудишта гвожђа и мангана. Карактеристика подручја су изражена налазишта азбеста, који данас више нема важност као у претходном периоду, као и појаве ретких метала олова, цинка и живе у побрђу Рудника. Са становишта експлоатације и капацитета интересантна су локална налазишта грађевинског материјала и сировина за његову израду.

Посебно је важна могућност захватања квалитетних подземних вода за пиће и флаширање, као алтернативни извор водоснабдевања, као и вода за балнео-рекреативне сврхе, односно минералних, термалних и термоминералних вода за допуну туристичких, рекреативних и еколошких програма.

4.13. Педолошка подлога

На педогенезу земљишта на подручју Општине Крагујевац утицали су сви битни фактори, као што су рељеф, клима, хидрографија, геолошка подлога, вегетација, а такође, велики утицај имала је и појава ерозионог процеса.

Као основа за израду педолошке подлоге, постоји педолошка карта размере Р = 1: 50.000, која је урађена за потребе израде Просторног плана Општине Крагујевац 1981.год. На основу постојеће, валидне карте, на територији Општине Крагујевац заступљено је више типова земљишта, што одговара разноврсним орографским условима терена. Формирано је седам основних типова земљишта са више подтипова и варијетета:

1. Алувијум
2. Смоница
3. Гајњача
4. Подзол
5. Црвеница
6. Смеђа земљишта
7. Скелетоидна земљишта

Алувијално земљиште формирало се на заравнима, поред речних токова. На алувијум се надовезује појас смоница и гајњача, да би се

на планинском делу појавило шумско земљиште, уколико је терен обрастао шумом, или скелетоидно земљиште уколико је терен оголео. Најзаступљенија је смоница, док црвеница заузима најмањи део територије. Највећи део алувијалног земљишта, које се убраја у веома продуктивна пољопривредна земљишта, формирао су углавном у долини Лепенице и налази се на подручју града, тако да је изгубљен за пољопривреду. Приметна је и велика заступљеност скелетоидног земљишта. На основу постојеће педолошке карте, у погледу плодности, сва земљишта су сврстана у три групе:

1. Плодна земљишта:
2. Средње плодна земљишта:
3. Неплодна земљишта:

Плодна и средње плодна земљишта заузимају 36,5%, односно 26,3% територије, док су неплодна земљишта заступљена на 37,2% територије.

Плодност и квалитет земљишта ће имати битну улогу код планирања намене површина и зонирање простора у структури коришћења продуктивног земљишта.

4.14. Документација овлашћених организација и јавних предузећа

На подручју просторног плана у делу техничке инфраструктуре и саобраћаја формира се документациона основа о систему у оквиру следећих јавних предузећа и организација :

1. ЈКП "ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА" Крагујевац, за три система водоснабдевања са комплетном опремом, цевоводима, резервоарима и градском мрежом, као и за градски систем за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода, са сепарираном мрежом фекалне канализације, градским колектором и централним постројењем за пречишћавање отпадних вода капацитета 250.000 еквивалентних становника. Према програму јавног предузећа и града систем водовода и канализације се шири и ван захвата генералног плана и насеља Крагујевац, на контактне делове ширег захвата градске територије.

За ове системе урађене су следеће експертизе и студијска документација:

1. Експертиза водоводног система града Крагујевца.....1977.

2. Студија и идејна решења одвођења и отпадних вода.....1982.
3. Студија водоснабдевања сеоских насеља.....1996.
4. Студија водоснабдевања и канализације Крагујевца.....2002.

2. ЈП "ЕЛЕКТРОШУМАДИЈА" Крагујевац, за систем напајања електричном енергијом са трафостаницама капацитета 400/110, 110/35, 110/10, 35/10 и 10/04 кВ и далеководима 380, 110, 35 и 10 кВ, односно за комплетну нисконапонску мрежу на подручју просторног плана.

За овај систем урађена је Студија - Идејни пројекат перспективног развоја ДДЕЕС Електродистрибуције Крагујевца за период 1977. - 2000., а сада се ради нова студија на основама савремених рационалних система преноса, трансмисије, снабдевања и коришћења електричне енергије.

3. "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА" РЈ КРАГУЈЕВАЦ, за систем ТТ инсталације са АТЦ, спојним путевима и мрежом на подручју просторног плана.

За овај систем урађене су следеће експертизе и студијска документација:

1. Перспективни план месне телефонске мреже Крагујевац 2000.
2. Идејни пројекат за изградњу комуникационе и транспортне мреже Крагујевац (део МГ Крагујевац)
3. Студија перспективног развоја кабловске телевизије града Крагујевца до 2005. године

4. ЕНЕРГЕТИКА д.о.о. друштвено предузеће, лоцирано унутар ЗАСТАВЕ, које се бави производњом топлотне енергије за сва друштва Групе ЗАСТАВА, као и разних енергетских и технолошких флуида. Поред тога, ово предузеће производи и дистрибуира топлотну енергију до крајњих потрошача у градском систему даљинског грејања. На тај начин игра улогу комуналног градског предузећа, и притом није јавно предузеће под надлежношћу локалне самоуправе, обзиром да поред делатности за град обавља послове унутар привреде.

ЕНЕРГЕТИКА располаже са укупно пет изворишта топлотне енергије, од којих је највеће унутар ЗАСТАВЕ и које 30% својих инсталираних капацитета троши за грејање

града. Остала изворишта: Ердоглија, КБЦ, Бубањ и Лепеница служе искључиво за град, изузев КБЦ-а које греје и клиничко-болнички комплекс. Укупан капацитет свих изворишта је 360 МЊ.

У току је усвајање Стратегије дугорочног развоја енергетике града Крагујевца", која је урађена у ЕНЕРГОПРОЈЕКТ ЕНТЕЛГ-у. Овај документ је полазни основ за разраду варијанти и решења, која треба трајно да отклоне постојеће проблеме, и развију постојећи систем на одрживи, рентабилни и конкуретни ниво са осталим врстама грејања у тржишним условима, где се енергија сматра најважнијим потенцијалом и робом.

5. НИС ЕНЕРГОГАС Београд, за систем гасовода са ГМРС и МРС, и мрежом средњег и ниског притиска. Према програму јавног предузећа и града систем гасификације се шири и ван захвата генералног плана и насеља Крагујевац, на контактне делове ширег захвата градске територије.

За овај систем урађена је Студија топлификационог и гасификационог подручја града Крагујевца, а у току је израда Студије реконструкције и проширења топлификационог система.

6. ДИРЕКЦИЈА ЗА ПУТЕВЕ Београд, за два правца магистралних и четири правца регионалних саобраћајница на подручју просторног плана. На овом делу путне мреже најважнији програм представља изградња прве деонице везног аутопута на потезу магистралног пута М - 1.11, деоница Лапово - Баточина - Крагујевац.

За овај систем ради се Студија оправданости аутопута са генералним пројектом и планом детаљне регулације ове деонице. У оквиру републичког истраживачког пројекта МИКС обрађена су два програмска материјала, са методолошким основама за припрему планске документације везног аутопута и анализом односа подручја града Крагујевца према потезу европског Коридора X.

За подручје Генералног плана у току 2002. године урађена је Студија Примарне уличне мреже Крагујевца.

7. ФОНД ЗА ЛОКАЛНЕ И НЕКАТЕГОРИСАНЕ ПУТЕВЕ И КОМУНАЛНЕ ОБЈЕКТЕ НА СЕЛУ Крагујевац, за овај ниво путне мреже са 36 + 25 праваца и 400 км1 саобраћајница, односно комуналне и јавне објекте које овај Фонд гради

и одржава. Стручне послове Фонда обавља Дирекција за урбанизам и изградњу Крагујевца.

8. ЈЖТП "БЕОГРАД" за деоницу магистралне железничке пруге Лапово - Крагујевец - Краљево на подручју Просторног плана. На овом делу железничке мреже најважнији програм представља електрификација, изградња другог колосека и реконструкција трасе за брзине до 120км/сат.

У делу природних карактеристика формира се документациона основа у оквиру следећих јавних предузећа и организација:

9. ЈВП "СРБИЈА ВОДЕ" Ћуприја, Ниш, Београд за услове и податке који се односе на водопривреду на подручју Просторног плана.

10. ХИДРОМЕТЕРЕОЛОШКИ ЗАВОД Београд за податке о клими и падавинама на подручју Просторног плана.

11. "ГЕОЗАВОД" Београд за дефинисање гелашке подлоге на подручју Просторног плана.

12. СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД Београд за сеизмичку регионализацију и податке на подручју Просторног плана.

У делу заштите формира се документациона основа у оквиру следећих организација и институција:

13. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ Крагујевац, за услове и податке о културним добрима на подручју Генералног и Просторног плана.

14. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ Београд, за услове и податке о природним добрима на подручју Просторног плана.

15. САВЕЗНО МИНИСТАРСТВО ЗА ОДБРАНУ Београд, за услове и захтеве заштите надлежног органа војске СЦГ на подручју Просторног плана.

5. ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Циљеве просторног развоја Крагујевца треба лоцирати пре свега у оквиру односа карактеристика и потенцијала градске територије, са специфичним окружењем и развијеним урбаним центром који подржава функције регионалног и националног значаја, према општим циљевима Републике

у њеном средишту, на споју националних саобраћајних и развојних потеза са трансевропским коридором X и укључењем у мреже саобраћајних, просторних и урбаних система Европске уније и будућег јединственог европског простора.

У том смислу обнова постојеће планске документације града на основу Закона о планирању и изградњи, у делу садржине и методологије, представља само базни циљ на основу права и надлежности локалне самоуправе у планирању своје територије. Основни циљ је сагледавања капацитета и потенцијала планског подручја, заштита, уређење и унапређење простора и најважнијих чинилаца у простору, ради стварања услова за бржи, континуалан и равномеран развој средине која захвата централни део простора Србије са значајним природним, демографским и урбаним потенцијалом, створеним условима и материјалним добрима у које су уложена средства и труд више генерација стварајући оно што је био и што јесте град Крагујевац.

Све то дефинишу општи и посебни циљеви израде просторног плана, који се кроз овај Програм дефинишу према следећем:

5.1. Општи циљеви

1. Глобално позиционирање и организовање града на локалном и регионалном нивоу, са већим компактним градским насељем и развијеном мрежом сеоских насеља која покрива и функционише градску територију, на принципу новог урбано - руралног односа и партнерства. На нивоу непосредног окружења и потенцијалног метрополитена Крагујевац формира ужу агломерацију као регионални град, са градским центром и пет мањих општинских центара који задржавају основну управну компетенцију, повећавајући локални и општи ниво производње, услужних делатности и јавних сервиса. На нивоу средишње Србије град са постојећим регионалним центрима формира ширу полицентричну агломерацију (функционални систем макрорегије Шумадија - Морава), на принципу регионалног развоја, просторне кооперације и функционалне специјализације, која у оквиру прстена на потезу Велике и Западне Мораве, односно везног Лепеничко - Гужанског коридора, обухвата

простор са ширим заједничким потенцијалом и равноправнијим односом према простору Београда и Ниша на који се наслања. Град мора да има сталан и континуалан развојни програм у оквиру сва три нивоа и просторна система, без обзира да ли су они управни или само програмски и функционални. Активно учешће у формирању регионалних система непосредног окружења и средишне Србије један је од основних услова шире просторне компетенције и развоја Крагујевца, без обзира на карактер будућих уставних и просторних решења Републике.

2. Развијање просторне и функционалне организације града према утицају просторних и функционалних система у непосредном окружењу. У том смислу посебну важност има однос према утицају Коридора X, као делу европског и републичког саобраћајног и развојног система (аутопут Е - 75 и појас интензивног развоја првог значаја). Овај потез представља стратешки развојни правац првог ранга за подручје Крагујевца. Исти ранг имају и развојни правци дуж саобраћајница према Равном Гају и Чачку (Краљевицу), односно Београду преко Тополе (магистрални пут М - 23.). Ово захтева посебан однос града у оквиру заједничких програма са општинама Лапово, Баточина, Кнић и Топола, са локалним програмским односом дуж регионалних саобраћајница према Рачи, Г. Милановцу и Јагодини.

3. Развој и унапређење градског насеља. Имплементирање циљева и планских решења Генералног плана Крагујевац 2015. у основном захвату, и њихово превођење у контактне делове и шире подручје градске територије. Поред овога простор и решења новог генералног плана подржавају све регионалне програма и функције Крагујевца, као један од основних циљева Просторног плана града.

4. Побољшање опште просторне структуре градске територије кроз комплекс грађевинског и продуктивног земљишта, систем насеља и грађевинских реона,

саобраћаја, инфраструктуре и комуналних објеката, посебних зона и целина, природних и културних добара. Овај циљ се остварује целовито, као општи програмски задатак, и појединачно кроз све посебне и секторске циљеве.

5. Дефинисање физичког, просторног и функционалног капацитета градског насеља кроз Генерални план Крагујевац 2015., и обликовање мреже насеља на широј градској територији, са могућношћу ширења у оквиру будуће агломерације метрополитена.
6. Физичка, продуктивна, социјална и еколошка трансформација руралног подручја, као значајног дела градске територије и градског ткива, са ослоном на потпуном покривању простора у оквиру демографског и насељског комплекса.
7. Дефинисање, одржање и побољшање општег и специфичног еколошког капацитета средине, са потпуном валоризацијом природних и створених система, и превођење еколошког комплекса из потрошне и принудне структуре у продуктивну и развојну, кроз стварање основе за размену искустава, програма, услуга и производа овог типа, у ужем и ширем окружењу.
8. Прилагођавање организационе и планске структуре града новом систему градских општина, у просторном и функционалном смислу. Дефинисање просторних целина и потеза са претежним, специфичним или изразитим особеностима, ради формирања одговарајућих услова и правила за коришћење, уређење и унапређење простора.
9. Дефинисање планске основе јединственог али отвореног просторног, физичког, функционалног и еколошког система Крагујевац 21., са могућношћу проширења у оквиру заједничког простора метрополитена и агломерације средишне Србије, односно ширих програма повезивања просторног

система северног Косова, Рашке, југозападне Србије, Западне Мораве и Шумадије са трансевропским саобраћајним и развојним Коридором Х, при чему је подручје Крагујевца капија овог широког простора "унутрашње" Србије.

- 10. Сви плански ефекти као крајњи циљ имају стварање услова за превазилажење економске и социјалне депресије средине, која се одражава пре свега кроз опадање броја становника и радних места, и превођење простора у програмски и продуктивни систем на комплетном подручју градске територије, са обновом развојних потенцијала и подизањем материјалног и општег капацитета града на ниво који Крагујевац у просторном, привредном, друштвеном, културном и политичком систему Србије има и заслужује.**

5.2. Посебни циљеви

1. Простор и земљиште

Валоризација просторних карактеристика у градском подручју и окружењу. Усмерење, организовање и побољшање опште просторне структуре кроз унапређење основних просторних и функционалних компонената.

Рационално коришћење, уређење, заштита и унапређење грађевинског, продуктивног и осталог земљишта. Информациони систем о грађевинском и продуктивном земљишту. Својински односи, нове могућности и системи организовања, укрупњавања, регулације и мелиорације земљишта. Јавно грађевинско, заједничко и остало земљиште. Рентни потенцијали земљишта као најважнијег, ограниченог и недовољно искоришћеног просторног ресурса.

2. Становништво и насеља

Обједињавање демографског и урбаног комплекса у јединствени функционални систем, који детерминише најважније развојне проблеме и потенцијале. Обликовање и развој насеља, услова живота и пословања. Формирање урбаног стандарда и менталитета, као и просторног идентитета средине. Дефинисање и афирмација Крагујевца у просторно - историјском контексту, развој функционалног и историјског језгра и центра града, и формирање

посебног програмског парка за презентацију и проучавање политичке, културне, привредне и шире цивилизацијске идеје Србије у европском контексту, коју је засновао Крагујевац. **Дефинисати историјски и развојни програм Крагујевац 2018. и подићи га на национални ниво.**

Одредити карактер свих елемената у мрежи насеља, односно Крагујевца у ужој агломерацији регионалног града и широј полицентричној агломерацији средишне Србије. Планирати и усмерити реконструкцију грађевинског фонда и глобалну обнову стамбене изградње, као развојни програм и основу грађанског стандарда, односно просторно и програмски објединити системе становања, пословања и центара, као комплексан систем живота и рада, који спаја простор, средства, идеју и развојну иницијативу на широј урбаној и комплетној градској територији.

Подићи општи ниво градског насеља Крагујевац и осталих насеља у мрежи проширењем система центара, опреме, комуналне и техничке инфраструктуре. Дефинисати минимални функционални капацитет насеља и формирати систем одрживости еколошких сеоских заједница које одумиру, посебно на рудничком и јагодинском правцу. Створити услове у простору и функцијама града који ће спречити даљи пад укупног броја становника, обезбедити равномеран прираштај и побољшање опште демографске структуре. Циљ није интензивно повећање броја становника, као у претходном периоду, већ спречавање даљег пада који није велики али је карактеристичан, односно стварање таквог демографског потенцијала који ће по капацитету и структури као најважнији фактор обезбедити даљи развој Крагујевца, значајног урбаног и регионалног центра Србије. Одржати ниво реда величине 25-30.000 становника, као функционални капацитет укупног руралног комплекса. Обезбедити функционисање и развој Страгара, неразвијене и издвојене градске општине, на приоритетном градском подручју са комплексним природним и туристичким потенцијалом.

3. Производња и пословање

Убрзати трансформацију и реконструкцију постојећих предузећа, кроз нове власничке односе, програме и технологије, тржишта и инвестиције, на градском, регионалном и националном нивоу, користећи и рационално унапређујући постојеће радне зоне, објекте и инфраструктуру. Створити просторне, планске и техничке услове за формирање нових

производних зона за мала и средња предузећа према моделу Индустијске Зоне Крагујевац, са њеним ширењем и повезивањем у потезима на правцу према Баточини и Тополи. Олакшати развој пословања у склопу ширих зона становања и центара, поштујући основну намену простора, заштиту околине и својине. Ово се односи на планиране линеарне пословне центре на прилазима градском језгру, опште зоне становања средњих густина; али и на зоне становања у језгру и централном делу са развојем виших и највиших нивоа делатности, које развијају пословање користећи пре свега знање и високу специјализацију, информатичке технологије и комуникације, захтевају најмање простора и техничке инфраструктуре а дају највећи ефекат у пословању и уздизању општег нивоа средине.

Значајно подићи ниво услуга у систему пословања, а посебно савремених система трговине и саобраћаја, угоститељства и туризма, специјализованих и финансијских услуга и система, који обезбеђују регионални ниво града повећавајући шири интерес за Крагујевац. Остварити хоризонтално регионално и вертикално функционално повезивање на нивоу националних и глобалних производних и пословних система. Кроз просторни план и његову разраду створити просторне и регулационе услове који подржавају пословну иницијативу као основни развојни програм, рационално коришћење земљишта, објеката и инфраструктуре кроз зоне и потезе на комплетној градској територији, штитећи истовремено околину и природне потенцијале као највећу трајну вредност средине. Повезати у систем традиционалне индустријске капацитете и афинитете, са новим просторним, професионалним, информатичким и еколошким основама развоја, које омогућавају наш приступ у свет и света у Крагујевац.

4. Општи развој руралног подручја

Основ јесири валоризација и промена просторног, функционалног и развојног карактера руралног подручја. То подразумева интегрални приступ и развој у јединственом систему који може да организује потенцијале простора, земљишта, насеља, природних вредности и створених ресурса, кроз комбинацију пољопривредне производње као основног производног комплекса, са другим привредним и пословним активностима, до прераде, туризма и домаће радиности. Све то подразумева одговарајућа планска решења и могућност спровођења просторног плана, мрежу и координацију насеља, саобраћајну повезаност, нови ниво друштвене опреме и система центара,

развој локалне инфраструктуре, комуналних објеката, систем заштите природних вредности и културног наслеђа. То такође захтева посебну организацију управног и функционалног система града и државе у односу на рурални комплекс, тржишну пољопривреду, институционалну, техничку и финансијску подршку пољопривредној производњи; односно активан приступ индивидуалних носилаца програма, сеоских заједница и укупне средине у развојном смислу, и за то постоје реални услови на овом подручју.

Овакав приступ омогућава смањење разлике у квалитету градске и сеоске средине, боље коришћење, уређење и заштиту земљишта, обликовање насеља у просторном и физичком смислу, одржање демографског капацитета простора, шире продуктивно запошљавање у руралном комплексу и смањење притиска на основне градске привредне ресурсе, односно подизање материјалног и општег друштвеног нивоа на читавом подручју градске територије.

5. Друштвена опрема и организација

Подизање нивоа регионалне опреме, као један од основних програма развоја Крагујевца, градске и локалне опреме на ширем простору насеља и територије, функционално и рационално. Подизање нивоа доступности основним елементима опреме, а пре свега системима образовања и културе, здравства и социјалне заштите деце, старих и посебних категорија становништва. Јасно дефинисање, разграничење и развој функционалног и пословног карактера опреме, јавни и пословни карактер и интерес.

Дефинисање управне и функционалне организације територије, у оквиру општина, насељених места, месних заједница и блокова, односно усклађивање са системом разраде просторног плана и информационог система о простору.

6. Саобраћај и комуникације

Дефинисати саобраћај као један од основа организације и развоја функција у простору, и спољне везе са саобраћајним коридорима међународног, магистралног и регионалног нивоа. Обезбедити планску, студијску и програмску подршку за основне саобраћајне потезе, а пре свега за реализацију везног аутопута, односно реконструкцију и електрификацију железнице. Функционисати и оживети железнички саобраћајни комплекс као традиционални и потенцијални ресурс Крагујевца. Повезати град на мултимодалне

саобраћајне системе. У регионалном оквиру реализовати слободну зону, робно - транспортни центар и железничко чвориште Лапово, као директне програме Крагујевца, односно прикључење на систем ваздушног саобраћаја.

На градском подручју формирати планиране системе јавног превоза који супституишу и штеде енергију. Проширити мрежу јавног превоза и обезбедити доступност свих делова градске територије. Формирати паралелне капацитете у јединственом систему јавног превоза, и обезбедити ширу координацију у саобраћају са суседним општинама и регијама. Изградити путнички саобраћајни терминал Крагујевац. Дефинисати и изградити капиталне објекте и системе мирујућег саобраћаја на градској територији.

Шире повезати и проширити телекомуникациону и информатичку мрежу, уз увођење савремених технологија. Очувати и проширити статус регионалног телекомуникационог центра Крагујевац.

7. Инфраструктура и комунална опрема

Реконструисати и проширити капиталне инфраструктурне системе града (водоснабдевање, систем за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода, електронапајање, топлификацију и гасификацију), као један од основних потенцијала и подлогу за даљи развој Крагујевца. Повезати прикључке и градске магистралне водове на регионалне и републичке системе инфраструктуре. Проширити инфраструктурне мреже и системе на рурално подручје, а посебно у контактним деловима за градске системе водоснабдевања, канализације и гасификације.

Дефинисати градски систем управљања отпадом, са прикупљањем, рециклирањем и депоновањем, градска и локална гробља, зелене и специјализоване пијаци. Проширити спортске центре, реконструисати постојеће и изградити нове спортске објекте на градском подручју (фудбалски и атлетски стадион, затворени базен, стрелиште, клизалиште, специјализовани спортски центри и центри са комбинованом наменом), природне и уређене површине за рекреацију (језеро Шумарице и Бубањ, Дрезга, Рудник, Бешњаја, паркови и парк шуме, шире зелене површине у граду и комплексима центара, становања, здравства и образовања).

8. Заштита и унапређење посебних вредности

Основни принцип заштите животне средине је одрживо коришћење простора, са очувањем еколошког капацитета основних елемената природне средине (земљиште, вода, ваздух, вегетација, флора и фауна). У том смислу потребно је пре свега плански дефинисати одговарајућу намену у оквиру грађевинског реона и осталог земљишта градске територије, са адекватним потезним разграничењем карактеристичних зона као што су пољопривредно и високо продуктивно земљиште од радних и комуналних зона, односно посебне еколошке целине и локације природних добара, подручја акумулација и изворишта водоснабдевања од подручја и специфичних објеката са могућим неповољним утицајем на природну средину. Дефинисати путне појасеве и потезе интензивног развоја, са мерама за коришћење контактеног земљишта продуктивних намена и заштиту околине. Обавезати предузетнике да се за све карактеристичне делатности анализира утицај на животну средину, а посебно у ширим руралним зонама и окружењу специфичних еколошких целина. Извршити обавезну ремедијацију девалвираних и девастираних зона, посебно након интензивног коришћења земљишта, на рачун програма и корисника простора.

У урбаним зонама утврдити адекватне густине насељености и изграђености, са зонама зелених и рекреативних површина, уређењем центара, изградњом инфраструктуре и комуналне опреме. Зоне и усаглашене објекте бесправне градње уклопити у плански и функционални систем коришћења земљишта. Заштитити и проширити шумске и зелене потезе, и стимулисати супституцију коришћења дрвета као огревног и грађевинског материјала на урбаном подручју. Заштитити водотокове и водене површине овог релативно сиромашног водног подручја од загађења и деградације. Проширити систем акумулација, односно продуктивних и вишенаменских еколошких површина. Очувати биодиверзитет средине, систематизовати, валоризовати и заштитити аутохтоне врсте флоре и фауне које нестају.

Поред посебних еколошких зона у оквиру генералног плана, планирати, организовати, заштитити и вишенаменски користити нове еколошке зоне и потезе Рудник, Угљешница, Грошница - Дуленка и Бешњаја. Формирати систем еколошке одрживости кроз улагање у програм и подизање еколошког капацитета посебних зона и подручја за изградњу и туризам, односно зона за производњу биолошки

вредне хране и прикупљање природних плодова. Формирати регионални институт и систем за управљање одрживом екологијом и коришћењем еколошких потенцијала средишне Србије. Формирати систем мониторинга природних параметара и ван зоне генералног плана, као и информациони систем о еколошким зонама и природним добрима. Заштитити утврђена, валоризована и потенцијална природна добра, и програмски их повезати са добрима културног и амбијенталног наслеђа на широј градској територији.

У делу културног наслеђа заштитити објекте и зоне од великог и изузетног значаја на подручју старог градског језгра, и повезати их са новим функционалним градским центром. Проширити зоне и потезе заштићених објеката у градском језгру, односно посебне амбијенталне зоне у граду и на руралном подручју (Спомен Парк, Стара Радничка Колонија, Арсенал и Застава, Лужнице, еколошка и етно целина Љубичевац). Формирати стручну и студијску подлогу за програм **Крагујевац 2018. - историјска престоница у 21. веку**, и културно - историјски потез династије и цивилизације Обреновића **Таково - Милановац - Враћевшница - Крагујевац**, са општином Горњи Милановац.

5.3. Регионални систем и одрживи развој

Најбитније компоненте одрживости, као основног развојног импулса Крагујевца који сажима све остале, а посебно рационално коришћење природних и створених ресурса, равномернији приступ развоју средине и трансграничну одговорност за заједнички животни простор, везане су пре свега за ужи и шири регионални систем, односно регионални град потенцијалног метрополитена и полицентричну агломерацију средишне Србије. У том оквиру, са ослонцем на широј градској територији, одражава се социјална, економска, комунално - урбана, еколошка, геополитичка и пре свега политичка одрживост, која све више преузима примат у широј политичкој активности и одговорности за Крагујевац.

6. ОСНОВНИ КАПАЦИТЕТИ И ПОТЕНЦИЈАЛИ ПОДРУЧЈА

6.1. Простор и окружење

1. Окружење

Територија града Крагујевца захвата централни део Србије, са географским средиштем Републике на рачвању магистралног пута М-23 и регионалног пута Р-215 за Рудник,

на подручју катастарске општине Влакча. Просторна позиција Крагујевца, на везном лепеничко - гужанском коридору, спаја великоморавски и западноморавски потез са саобраћајним потезом шумадијске висоравни старом саобраћајницом за Београд, формирајући основну функционалну структуру простора Шумадије и две Мораве који је језгро средишне Србије.

Долина Лепенице везује Велику Мораву са простором "унутрашње" Србије, као директна веза Лима, Рашке, Ибра и Космета са европским системом комуникација и функционалних веза. Још је Регионалним просторним планом Шумадије и Поморавља из 1975. године наглашено да се ибарски правац од моравског одваја код Лапова, односно да се од ове раскрснице преко простора Крагујевца и Краљева осећа директан утицај веза са Старим Влахом, Рашком, Косметом и Црном Гором, као националном и историјском основом Србије. Лоцирајући престоницу ослобођене Србије у Крагујевцу, на размеђи Ибра и Мораве, Кнез Милош је дефинисао међузависност и рапноправан положај "унутрашње" и европске Србије, са трајном тенденцијом да се унутрашња матица приближи европској. Овом долином до изградње магистралног пута саобраћај се одвијао старим путем Крагујевац - Лапово. Године 1887. овуда је прошла железничка пруга, тако да је Крагујевац директно повезан са светом као железнички терминал средишне и западне Србије, а Лапово постало важно железничко чвориште. Након првог светског рата, током двадесетих година прошлог века, продужетком пруге према Краљеву железница формира основ будућег коридора према Западној Морави и њеном залеђу на ибарском и златиборском потезу.

У ширем смислу Крагујевац има дистанцу 110 до 140 километара према Београду, односно 150 километара према Нишу, са тринаест најзначајнијих градова средишне Србије у кругу радијуса око 70 километара. У ужем смислу Крагујевац дели заједнички простор, природне и створене потенцијале, просторне и еколошке целине, са општинама Лапово, Баточина, Рача, Топола, Горњи Милановац, Кнић, Рековац и Јагодина. Свака од ових општина има битан утицај на позицију Крагујевца, а посебно у природном и функционалном комплексу.

2. Простор

Географски посматрано градска територија се простире између 43° 50' и 44° 11' северне географске ширине, односно 20° 33' и 21° 7' источне географске дужине, на површини 835

км², што представља 0,94 % површине Републике. На овом простору налази се градско насеље Крагујевац и 56 осталих насељених места, у оквиру средишног дела Шумадије, као прелазне области између виших зона планине Рудник, Црни Врх и Гледићких планина и ниских зона на северу, североистоку и југозападу. Највећа просторна димензија износи око 35 км на потезу северозапад - југоисток, на позицији Маслошево - Дулене, а најмања око 14,50 км на потезу североисток - југозапад, на позицији Церовац - Драча (Кутлово). Основни локални функционални просторни потези су долина реке Лепенице и тополски потез са током Угљешнице, на делу силаска шумадијске висоравни у Крагујевачку котлину, оба дужине око 22 километра.

Опште природне карактеристике дају повољне услове за живот у оквиру планског подручја, посебно на простору крагујевачке котлине и њеног побрђа на рудничком и тополском потезу. Висински појас 200 - 500 метара захвата 636 км², односно 76% захвата, са најнижом надморском висином територије од 137 метара у долини Лепенице, и највишом од 1.113 метара на планини Рудник у општини Страгари. Терени нагиба до 15% у висинском подручју до 500 метара захватају 443.80 км², односно 69.5% висинског појаса или 53% градске територије. Према морфологији и саставу земљишта основне површине за ратарску производњу су потези долина Лепенице и Угљешнице, односно појас централне висоравни, са ширим зонама воћњака, пашњака, ливада и шума на рубним потезима територије.

Укупан капацитет пољопривредног земљишта је до 50.000 хектара, са планирањем потезног уређења и наводњавања, односно смањења непродуктивних површина у зонама изражене или потенцијалне ерозије. Клима је умерено-континентална, са повољним параметрима температуре, влажности и падавина, осунчања и ваздушних струјања. Општа климатска карактеристика крагујевачке котлине и градске агломерације, као средишног подручја, јесте прелаз са великоморавске зоне и утицаја лепеничком долином узводно са североистока, према зони рудничког побрђа и масива и утицају са северозапада. Општа неповољна природна карактеристика је релативно сиромашно водно подручје средишне Шумадије, што захтева решење водоснабдевања Крагујевца као великог потрошача воде, за становништво и привреду, преко даљинских и регионалних система, односно изградњу акумулација на већим сливовима за наводњавање плоднијих речних долина и захвата уређеног пољопривредног земљишта.

3. Насељавање

Долина Велике Мораве и њен коридор представљају европски и трансконтинентални пут, којим се крећу војске и трговина, токови цивилизација и сеобе народа. Близина овог потеза и његова веза према деловима средишне Србије, Босне и Црне Горе, који су просторни основ аутохтоних култура и историјских државотворних народа, односно постојање практично свих природних услова неопходних за опстанак и развој човека, условили су континуалну насељеност подручја Крагујевца од најстаријих слојева праисторијских култура, па све до нашег времена. Посебно је интересантан слој неолита, када средином шестог миленијума старе ере наступањем повољних климатских услова, после 35.000 година стагнације долази до нагле промене и општег развоја праисторијског човека, односно доласка нашег директног претка у ове крајеве. На овом подручју, поред десетак утврђених налазишта и насеља, најзначајније насеље представља локација Дивостин на рубу крагујевачке котлине, из доба старијег неолита. Ова насеља трају кроз дуги период, попримајући градски карактер у металном добу, и нестају кроз сеобу у освит историјске ере продором народа са севера и Келта на ово подручје.

У античко доба римска цивилизација и материјална култура имају снажан утицај на домородачко становништво, и остављају трајан траг као и широм Европе на све следеће цивилизацијске слојеве. Значајни су остаци насеља и материјалних добара из овог периода. Доласком Словена у другој сеоби народа ова цивилизација нестаје заједно са бројним насељима руралног и урбаног типа, јављајући се поново кроз културно и државотворно уздицање нашег народа у развијеном средњем веку, преко српске гране византијског типа римске цивилизације. У овом периоду до владавине Стефана Високог, када се тежиште преноси на подручје Мораве, Шумадија је релативно ненасељена и на рубу српске државе. У оквиру овог периода, кроз турски документ из друге половине петнаестог века, налази се први помен Крагујевца као старог трга из Стефановог времена. Сеоба Срба након Бечког рата и балканске војне крајем седамнаестог, односно након дуже аустријске управе у првој половини осамнаестог века, потпуно је проредила аутохтоно становништво.

Шумадија остаје практично пуста све до Пожаревачког мира и доласка веће масе српске етничке групације, са широког простора Херцеговине, Црне Горе и Старе Србије. Ова групација, као комплексан етнички основ, формира нове локалне и ширу компактну српску заједницу на простору са културном и

државотворном традицијом моравске Србије, нова насеља, државу, институције, војску и династије, односно нову историјску подлогу савремене српске цивилизације, која је у том периоду и поред сиромаштва, тешкоћа и посртања, била напредна, продуктивна и европски оријентисана. Након оснивања града као престонице 1818 године, и сам Крагујевац даје велики допринос овом процесу, као историјска престоница и важан развојни репер српске државе, индустрије и културе на широј европској основи.

Овако развијена етничка основа као релативно компактна функционисала је до 1918. године и формирања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, када је пре свега на градско подручје стигла шира формација досељеника из развијених западних крајева јужнословенског простора, дајући граду виши технички и цивилизацијски ниво, и елементе космополитизма који су увек одлика развијене средине. Временом је ова групација нестала или се стопила са широм српском етничком базом, прихватајући локалне обичаје и начин живљења.

Током последњих 35 година прошлог века, кроз нагли развој града, на овај простор се слила задња и највећа досељеничка групација, пре свега са простора Старог Раса и Космета, а у току ратова деведесетих година и из Босне и Херцеговине и Хрватске. Разлози досељавања у прво време били су економски, затим разлози етничке хомогенизације и на крају етничког чишћења, са широм групацијом избеглица и расељених лица. И поред проблема које ови процеси изазивају у граду, они представљају проширење демографске основе и капацитета, што дугорочно за сам Крагујевац има позитивне ефекте. Досељеничке групе насељавају претежно приградска насеља претходне агломерације, која су кроз нову планску основу и измену структуре градског насеља ушла у захват генералног плана, као и делове сеоског подручја посебно на лепеничком и тополском потезу.

4. Формирање града

У европским оквирима Крагујевац спада у млађе градове. У савременој Србији, са револуционарним и развојним периодом од 200 година, Крагујевац је мајка свих градова и матица институција, индустрије и културе. На простору историјског језгра, локацијски и програмски дефинисаном као Милошев Венац, налазе се објекти који су као културна добра од великог значаја грађени од 1818. године, до друге половине деветнаестог века (објекти резиденцијалног комплекса Амихин и кнез

Михајлов конак, стара црква Св. Духа као први јавни објекат нове Србије, Гимназија, стара Скупштина и зграда Ливнице у кругу старе Тополивнице и Арсенала). Од ове локације и овог времена, преко културно-историјске целине Старо градско језгро Крагујевца, чаршије и Старе Вароши, проширене вароши крајем деветнаестог и почетком двадесетог века, града у реконструкцији између два светска рата, заснованог на Грађевинском закону и савременим европским принципима; па све до града почетком деведесетих година двадесетог века са 150.000 становника, преко 52.000 станова, 4.500.000 м² бруто развијене површине грађевинских фондова, Заставом и производњом 200.000 аутомобила годишње, близу 80.000 запослених у привреди и друштвеном комплексу, развијеном инфраструктуром са три система водоснабдевања, системом за одвођење и пречишћавање отпадних вода капацитета 250.000 еквивалентних становника, централизованом топлфикацијом индустрије, градских објеката и близу 20.000 станова, зачетим системом гасификације привреде и ширих зона становања, значајном друштвеном опремом са Клиничко-болничким центром и Универзитетом формираним на регионалној основи централне Србије, Крагујевац се, уз застоје и стагнацију током Првог и посебно током и после Другог светског рата, стално развијао. У периоду током деведесетих година прошлог века, потпуном изменом просторне и друштвене основе на којој је заснован југословенски индустријски и функционални систем Крагујевца, град доживљава највећу глобалну стагнацију и депресију у својој историји, која добија дугорочни карактер.

Нов програмски и плански систем на почетку 21. века, са ослонцем на демографско-урбаном комплексу, регионалном систему, потпуној валоризацији простора, природних и створених вредности средине, са израженом продуктивном и еколошком компонентом, широко, отвореном и повратном везом са окружењем и светом, и на принципима одрживог развоја, представља основ за трајну обнову карактера и капацитета Крагујевца.

5. Структура насеља

Данас општи систем насеља на ширем простору града обухвата 56 насељених места са близу 30.000 становника, односно претежне делове насељених места делимично обухваћених подручјем генералног плана. Највећа насеља развијена су дуж речних токова Лепенице и Угљешнице, средишне висоравни и на рудничком потезу, који повезује Гужу са простором централне Шумадије. Насеља су

формирана претежно на широј позицији старих и напуштених насеља, али у просторном дисконтинуитету ради очувања веза, система живота и насеља старог краја. Један број насеља задржава трајни континуитет, на праисторијској и историјској локацији, користећи шире предности, природни амбијент и близину воде, на битним правцима и на просторима који данас нису посебно ефектни, и које треба посебно сагледати и вредновати (Дивостин, Лужнице, Страгари, Чумић, Ресник, Грошница, Петровац, Доње Грбице, Горње Комарице). У прво време насеља формирају широу просторну организацију, користећи исте шуме, пашњаке, изворе, школе, цркве, па и гробља. У каснијем периоду, а посебно почетком 20. века, насеља се просторно и функционално заокружују, али остају старе рођачке, кумовске и кулне везе, које се негују и трају до данашњих дана. Један део ових насеља у најближем окружењу уже градске територије поступно се стапао са градским насељем, кроз процес који је трајао скоро сто година, до деведесетих година прошлог века.

На подручју Крагујевца насеља су грађена на просторима уједначеног рељефа, користећи повезано брежуљкасто земљиште, са присојном и осојном оријентацијом, односно речне долине, падине и побрђа. Највећа насеља су шумадијског типа, која на ширем простору повезују више мала, заселака или већих целина, временски се понекад делећи на посебне сеоске заједнице. Поједина насеља користе мање речне долине, и развијају се кроз горњи водоток и клисуру (Сребрница на рудничком потезу, Грошничка река, Дуленка). Најмање је ушорених или делимично ушорених насеља (средиште Чумића у засеку Пањевац према налогу Кнеза Милоша, центар Лужница и варошица Страгари). Обзиром на општу повољну позицију у средишту државе, природне услове, близину града и важнијих комуникација, већина насеља на подручју Крагујевца кроз претходни период достигла је виши ниво организације, изграђености и уређења. У делу саобраћаја на нивоу локалне мреже, инфраструктуре и опреме у оквиру основног образовања и здравствене заштите, са зачетим системом локалних центара и посебно квалитетним грађевинским фондом за становање и пољопривредне објекте, подручје града Крагујевца даје основ за даљи развој села. Основни недостатак је потпуни распад старог задружног и општег функционалног система пољопривредне производње, при чему су највише страдали бројни квалитетни објекти сточарства, живинарства, производње сточне хране, откупних, пољопривредних и ветеринарских станица, који се морају обновити на новој власничкој и тржишној основи.

6.2. Природни потенцијали

Очување и проширење

1. Земљиште

Територија општине Крагујевац захвата средишњи део Шумадије и представља прелазну област између виших зона - планине Рудник, Црног врха и Гледићских планина, и ниских зона на северу, северо-истоку и истоку. Општинско подручје се граничи са севера насељима општинских територија Тополе, Раче и Баточине, са истока територијом општине Светозарево, са југа општинама Рековац и Краљево и са југозапада и запада територијама општина Кнић и Горњи Милановац. У погледу основне природне предиспозиције за привређивање, ова територија је прелазна између сточарско-воћарских области на југу и западу и ратарских на северу и истоку.

Површина општине је морфолошки разноврсна, јер се састоји од више долина са проширењима у њима, котлина, планинских коса, површи и тераса, из чега резултира сложена природна структура територије општине. Ипак се могу издвојити три основне предеоне целине: на југу планинска област Црног врха и Гледићских планина, на западу планинска област Рудника а између њих део крагујевачке котлине, односно, већи део њеног дна и благо нагнуте стране са површинама и терасама Лепенице и њених притока Угљешнице, Бреснице, Сушичког потока и Драчке реке.

Рељеф подручја општине Крагујевац у погледу макро црта је једноставан, јер се састоји од две планинске зоне, једне на истоку и југу, и друге на западу, и ниске зоне између, која представља дно и стране крагујевачке котлине и део долина реке Јасенице и Раче.

Планинска зона на западу захвата падине планине Рудник. У њима су усечене клисурасте долине Каменичке реке и Сребренице. Изворишни делови ових река одликују се веома стрмим странама на којима је развијен интензиван денудациони процес.

У оквиру планинске зоне на југу и истоку од Крагујевца, истичу се долине Грошничке реке и Ждраљице, чије се стране карактеришу мноштвом ситних денудационих облика, као што су јаруге, вододерине, урвине. Целу ову планинску масу карактерише јака дисекција рељефа, односно густа мрежа долина поменутих река са притокама између којих су бројне косе и повијарци. Овакав рељеф има велике нагибе и разноврсност експозиције, што ствара различите теренске и климатске услове за људску активност.

Трећа крупна морфолошка целина у општини Крагујевац је низинска зона. Широко долиноско дно Лепенице и доњи делови њених притока представљају најнижи појас ове зоне. Карактеришу се малим падовима, најчешће до 12%, што представља веома погодну основу за ратарство.

2. Геолошка и педолошка подлога

У геолошком погледу подручје је веома разноврсно. Источни део територије састоји се од песковитих глинаца и лапораца, кредне старости. Јужни део општине који захвата огранке Гледићких планина састоји се претежно од глинаца, такође кредне старости. Источни део општине на огранцима Црног врха састављен је од гнајсева, микашиста и амфиболита, који су местимично пробијени моћним жицама кварца. Средишњи и северни делови општинског подручја, који по висини представљају побрђа, састоје се претежно од неогених седимената. Од великог значаја је простирање масива серпентина који захвата простор од Рогојевца, Кутлова и Угљаревца. Извориште Угљешнице које захвата већи део атара Добраче, изграђено је од светлих, врло меких неогених лапора. Испод неогена, од којег су атари Д. и Г. Грбица, Шљивовац, Поскурице, Драгобраћа, Вињишта и Грошница леже кредитни седименти представљени глинцима, пешчарима, лапоровитим кречњацима и рожнацима. Неогени слојеви чине грађу осталог средишњег и северног дела општине Крагујевац.

Најнижи делови подручја општине - алувијалне равни Јасенице и Лепенице са њеним већим притокама, састоје се од алувијалних седимената, различитих глина и пескова.

Педолошки покривач истраживаног подручја је врло разнолик као последица различитог геолошког супстрата, климатских фактора, вегетацијског покривача и орографских услова. Формирано је седам основних типова земљишта са више подтипова и варијетета.

3. Ерозиони процеси

Деградација земљишта ерозионим процесима изражена је у различитом степену на целом подручју истраживања. Осим природних карактеристика главни узрок ерозионих процеса су антропогени фактори.

Ерозија I степена, односно разорна ерозија јавља се у планинском подручју и не захвата велике површине.

Ерозија II и III степена, тј. јака и средња ерозија захватила је велики проценат терена са израженим рељефом. То су подручја где је интензивна сеча шумског покривача или се

одвија пољопривредна производња (интензивна обрада земљишта).

Слабијим степеном ерозије захваћен је остали део подручја.

Да би се спречила даља деградација и уништавање педолошког покривача неопходно је планирати и спровести антиерозионе мере и радове (пошумљавање, затрављивање, регулацију итд).

4. Клима

За климу овог подручја карактеристично је да су речне долине високим и средњим планинама одвојене од средоземних утицаја а широко отворене према Панонској низији. У долини Лепенице и брежуљкастим теренима Шумадије, влада умерено континентална клима, коју карактеришу хладне зиме и топла лета. На овом подручју основне карактеристике климе су донекле ублажене орографским карактеристикама. Елементи умерено-континенталне климе израженији су зими, кад хладне ваздушне масе струје долином Лепенице и других водотокова. Лета су топла и сува а јесени умерено влажне и благе. Кише највише падају у пролеће. Најчешћа појава су врло топла и сува лета, са дужим сушним периодима. Централно подручје територије у оквиру крагујевачке котлине у климатском погледу даје најповољније услове за живот и то је, поред погодних услова земљишта и сустицања саобраћајних потеза лепеничког коридора и шумадијске висоравни, обезбедило услове за формирање значајног градског насеља као што је Крагујевац.

5. Хидрографске и хидролошке карактеристике Површинске и подземне воде

Водотокови Града Крагујевца припадају сливовима: Лепенице, Јасенице, Груже, Раче, Осанице, Дуленке и Белице.

Сливу Лепенице припада највећи део територије и то око 530,50 км², односно око 63 %. Река Лепеница извире на огранцима Гледићких планина у Голочелу, на надморској висини од 380 мнм, а улива се у Велику Мораву, између Баточине и Лапова, на надморској висини од 99 мнм. Површина слива Лепенице је 594 км², а дужина тока 48 км. Хидролошка осматрања се врше код Рогота и средњи протикај Лепенице је 1,79 м³/сек.

Најзначајније леве притоке Лепенице су Угљешница и Козујевачка река. Од десних притока најзначајније су Грошничка река и Ждраљца.

Сливу Јасенице припада око 88 км² односно 10,4 % површине територије. Јасеница је река најбогатија водом у Шумадији. Највећа притока Јасенице на територији града је Сребрница.

Подручје Шумадије, а посебно водотокови града Крагујевца спадају у хидролошки слабо изучене водотокове. Генерално узевши водотокови су бујичног карактера, сиромашни водом и највећи део годишњег протицаја отекне у периоду великих вода.

За потребе водоснабдевања урађено је више бушотина, али нису откривене значајније количине подземних вода, изузев у подземљу Собовице. Подземне воде се локално користе за водоснабдевање и заливање башти, а сушни периоди показују да се подземне воде релативно брзо исцрпљују, јер велики број бунара и локалних сеоских водовода пресушује.

6. Биљни и животињски свет

Карактеристике заступљених екосистема

У дијагностицирању данашњег стања биљног покривача у целини а посебно шумске вегетације овог подручја, значајна полазна основа су постојећи систематизовани подаци о стању екосистема, у којима су заступљене све карактеристичне аутохтоне шумске заједнице од речних долина до брдскопланинских предела. На основу овога може се констатовати висок ниво деградације и мала просторна заступљеност ових заједница, у оквиру дрвореда и мањих фрагмената дуж обала речних корита, локалних шума око увала, мањих комплекса и испрекиданих прстенова уз побрђа, подножја и више појасеве брдскопланинске зоне. Посебно је карактеристичан релативно брз нестанак бујних шумских заједница храста лужњака и пољског јасена, које су као остаци некадашњих "прашума" давале дрвну масу највишег квалитета, са пратећим богатством флористичког састава а посебно разноврсне приземне флоре. Разлог нестанка ових шума посебно заступљених у равницама и долинама река, које су биле основна одлика старе Шумадије, је брзо ширење ливада а касније и ораница кроз масовно насељавање ових крајева. Данас појединачни стогодишњи и старији реликти ове врсте стоје усамљено по ливадама и обалама река као "записи и хладови", подсећајући на историју, заједницу и сталну борбу човека и природе.

Антропогене шуме на овој територији заузимају релативно мале површине, али и као такве у данашње време добијају све већи

економски и еколошки значај. Ове шуме, заправо засади, настале су углавном на стаништима девастираних шума, напуштеним аграрним површинама и камењарима. У оваквим условима прво је започето са садњом багрема и подизањем багремара, а касније се прешло и на садњу четинарских врста, посебно црног бора али и других врста у оквиру санирања деградираних и еродираних површина. Већ сада је видљиво да су ови захвати дали очекиване резултате, јер су успешно везали и стабилизовали земљиште и изменили локалне и шире еколошке услове у тој мери да је омогућено усељавање већег броја других врста дрвећа и жбуња, тако да неке старије састојине имају све више особине мешовитих шума. У претходном периоду депресије дошло је до масовне прореде ових засада, у приватном и државном поседу, пре свега ради обезбеђења релативно јефтиног огревног дрвета, што се мора супституисати новим енергетским системима у оквиру градског насеља и проширењем садних површина на нископродуктивном и еродивном земљишту, ради очувања и проширења еколошког капацитета шумских површина.

Посебан значај има вегетација аграрних екосистема, у оквиру овог подручја са развијеном ратарском, повртарском, воћарском, виноградарском и сточарском пољопривредном производњом. Претходна проучавања су показала да вегетација аграрних екосистема заузима значајан удео у укупном биљном покривачу, посебно на висоравни и у речним долинама, али да се постојеће површине константно смањују пре свега због миграције активног сеоског становништва у градове. Бројне парцеле и површине њива су напуштене, али и виногради у брдскопланинским пределима, тако да напуштене површине временом проградирају преко парлога у брдске ливаде, а затим у примарну шумску вегетацију од које су крчењем и настале. Све ово, уз примену неадекватних агротехничких мера, доводи до просторног и флористичког ширења коровских заједница, и све теже заштите продуктивних пољопривредних површина. Заштита и унапређење пољопривредних површина, кроз избор одговарајућег засада и агротехничких мера, мелиорацију и наводњавање већих потеза и површина, представља један од основних задатака у проширењу продуктивног и еколошког капацитета руралног и аграрног подручја Крагујевца.

Према табели са прегледом коришћења земљишта на територији града Крагујевца, на основу катастарских података изражених у хектарима за Програм развоја сеоског подручја из деведесетих година, може се констатовати да

од укупне површине 83.451 хектар на шумско земљиште отпада 24.120 хектара, односно 29%, а на обрадиво земљиште 50.798 хектара, односно око 61%. При томе се 75% шумског земљишта и 99% обрадивих површина налази у приватном власништву, што захтева посебну политику и организацију коришћења, заштите и уређења ових површина, различиту од оне у претходном периоду, са већим бројем активних учесника али и са већим програмским могућностима.

Према карактеристикама биотопа заступљене су животињске врсте чија је бројност врло различита. Не постоје подаци о броју дивљачи, угрожених врста и ловне фауне.

7. Препоруке за очување и проширење природних потенцијала

Природни услови и еколошки капацитет просторне целине, постојећи токови урбанизације и економски разлози, указују на потребу интервенција ка одрживом коришћењу природних потенцијала:

- пошумљавање свих терена неподесних за други вид коришћења
- зонирање пољопривреде и укрупњавање поседа
- задржавање становништва у зони пољопривреде
- погушћавање градње у оквиру грађевинских рејона
- одрживо коришћење и заштита ресурса од загађивања и деградације

ПРЕГЛЕД УКУПНИХ ПОВРШИНА У ХЕКТАРИМА

структура земљишта	укупно	друштвени сектор			индивидуални сектор	остало земљиште
		укупно	земљор. задруге	остале пољ.орг.		
1. оранице и баште	36025	322	40	282	35703	0
2. воћњаци укупно	7827	8	3	5	7819	0
3. виногради укупно	840	0	0	0	840	0
4. ливаде	6106	21	5	16	6085	0
5. обрадива површина (1+2+3+4)	50798	351	48	303	50447	0
6. пашњаци укупно	5067	101	0	101	4966	0
7. рибњаци	1	0	0	0	1	0
8. третици и баре	0	0	0	0	0	0
9. пољопривредна површина (5+6+7+8)	55866	452	48	404	55414	0
10. шумско земљиште	24120	5942	9	5933	18178	0
11. неплодно земљиште	3465	368	1	367	821	2276
укупна површина (9+10+11)	83451	6762	58	6704	74413	2276

6.3. Створени услови и потенцијали**1. Становништво и насеља****1. Становништво**

Крагујевац је лоциран у средишњем делу Републике Србије, на површини од 835 км². Са 175.182 становника колико је пописано 2002. године Крагујевац је по величини први град у Шумадији, а четврти иза Београда, Новог Сада и Ниша у Републици. Број становника општине се увећао за скоро 70.000 становника у базних 40 година, тачније са 105.711 колико је пописано 1961. године на 175.182 становника по попису 2002. године. Од тог броја 145.890 становника живи у граду, односно 83,30%, а 29.292 становника у сеоским насељима, односно 16,70 %. У односу на попис из 1991. године укупан број мањи је за 1.561 становника.

Пописом 2002. године поред броја становника обухваћена су домаћинства и станови. По статистичким подацима на територији Крагујевца пописано је 63.209 домаћинстава и 68.112 станова, што на први поглед указује на виши стандард средине. Анализом стамбеног фонда запажамо неадекватну структуру са већим бројем станова и стамбених објеката старијих годишта, неодговарајуће квадратуре и стамбене структуре, као и недовољне опремљености за одговарајуће потребе становништва.

У претходном периоду природни прираштај становништва такође је остваривао импозантне резултате, од 6,9¹ промила 1961. године, преко више од десет промила седамдесетих година, да би се у 1981. години зауставио на 6,5 промила. Средином деведесетих година Крагујевац карактерише негативна стопа

природног прираштаја која се уз мање варијације одржала и до данас. Пописом 2002. године на територији Крагујевца забележен је природни прираштај од -1,3 промила, што указује да је подручје града Крагујевца у фази депопулације. Дубљом анализом се уочава да је депопулација захватила пре свега већи број сеоских насеља, али су демографски токови у граду у претходном периоду позитивно компензирали те негативне промене на сеоском подручју. Обим, односно висина наталитета и морталитета у граду не могу више да компензује негативно означене токове на подручју од око 30.000 становника у сеоским насељима општине.

Старосна структура становништва је једна од најважнијих демографских карактеристика. Њена анализа је основ за сва друга демографска израчунавања. Од старосног састава се полази при проучавању наталитета, морталитета, планирању радно способне популације и радних места, школства, здравства и елемената социјалне заштите, као једног од битних квалитета средине. Детерминанте старосне структуре становништва су тенденција и висина наталитета, морталитета, миграционих кретања, чиниоци проузроковани економским и политичким ситуацијама као што су економска криза или рат, што је карактеристика средине и окружења у претходном периоду.

Потпуније сагледавање старосне структуре становништва по функционалним добним групама, на триторији Крагујевца, може се сагледати из табеле у прилогу.

Добне групе	Попис 1991. Године						Попис 2002. Године					
	Општина	%	Град	%	Остало	%	Општина	%	Град	%	Остло	%
0-3	6.750	3,7	5.751	3,9	999	3,0	4.485	2,5	3.801	2,6	684	2,3
4-6	7.059	3,9	6.048	4,1	1.011	3,1	4.716	2,7	3.996	2,7	720	2,4
7-15	26.448	14,7	22.812	16,0	3.636	11,0	20.148	11,5	17.216	11,8	2.931	10,0
16-19	10.138	5,6	8.666	5,9	1.472	4,5	10.058	5,7	8.745	6,0	1.314	4,5
20-24	11.230	6,2	9.438	6,4	1.792	5,5	13.300	7,6	11.567	7,9	1.733	5,9
60-64	10.142	5,6	7.190	4,9	2.952	9,0	9.710	5,5	7.789	5,3	1.921	6,5
65 и више	16.767	9,3	10.571	7,2	6.196	19,0	25.630	14,6	18.173	12,3	7.457	25,0
укупно	180.084	100	147.305	100	32.774	100	175.802	100	146.373	100	29.429	100

Смањењем броја становника између пописа 1991. и 2002. године на подручју Крагујевца, проузроковане су и промене у погледу функционалних добних група. Запажа се смањење процентуалног учешћа млађих добних група у укупном становништву, како код предшколског узраста, тако и код школског. Контингент радноспособног становништва од 25 до 59 година се незнатно смањено са 52% 1991. године не 51,3% 2002. године. Смањење броја становника проузроковало је смањење младог репродуктивног становништва, што се одразило на релативно висок удео становништва у средњој и старијој доби. Тако да становништво старије од 65 година узима учешће од 12,3% у укупном броју становника по попису 2002. године, док је тај проценат 1991. године био 7,2%.

Упоредо са развојем друштвено-техничке поделе, рада и трансформацијом аграрног у индустријско и постиндустријско друштво, радикално се мењају услови живота и повећавају захтеви у погледу висине образовања укупног и активног становништва. Промене образовне

структуре становништва на овом подручју, у претходном периоду, указује на присутност динамичког и позитивног процеса. Значајно се смањује учешће становништва без завршеног основног школског образовања. Истовремено, учешће становништва са основним школским образовањем и са школским образовањем вишим од основног вишеструко се увећало.

Томе је несумњиво допринео и статус Крагујевца као универзитетског центра али и рад више средњих стручних школа, односно повећање захтевног образовног цензуса у складу са подизањем продуктивног и пословног нивоа средине.

Увидом у релевантне статистичке податке, по последњем попису из 2002. године, запажамо врло повољну квалификациону структуру на триторији Крагујевца. У популацији становништва од 15 и више година старости 60% чини становништво са средњим, вишим и високим образовањем, што представља најповољнији квалитет демографске структуре и добру основу за даљи развој средине.

Становништво према полу и школској спреми по попису 2002. године

Подручје	Пол	Укупно	Без школске спреме	1-3 разр. основне школе	4-7 разр. основне школе	Основно образовање	Средње образовање	Више образовање	Високо образовање	Непознато
Крагујевац	с	148.968	5.992	2.161	14.851	32.779	71.058	7.450	10.390	4.287
	ж	76.978	4.628	1.776	8.902	18.264	33.392	3.239	4.920	1.857
	м	71.990	1.364	385	5.949	14.515	37.666	4.211	5.470	2.430

Извор података - "Општине у Србији 2003" Републички завод за статистику.

Број запослених становника осим одређених демографских индикатора пружа информације о достигнутом степену привредно-економске развијености општине и града, док структурална анализа запослених по

делатностима (или секторима) пружа квалитативне одлике привредне структуре посматране средине.

Територија	Запослени по пописним годинама					
	1981.		1991.		2002.	
	Број	на 1000 ст.	Број	на 1000 ст.	Број	на 1000 ст.
Општина	58.699	356	67.284	374		
Град	51.216	415	59.264	402	53.509	305

Укупан број запослених становника, као што се види из претходне табеле, увећао се подстакнут укупним развојем привредних и ванпривредних делатности у граду све до почетка 90-тих година прошлог века. Након тога распад старог привредног система доводи до губитка економских ефеката привређивања и драстично смањује број запослених на овом подручју.

Процењује се да на територији градског насеља, са укључењем стационарног дела избеглица и расељених лица који су овде практично насељени, живи до 165.000 становника. Овај капацитет даје основ да се за период 2015.-2021. у граду планира 175.000

становника, што са минималним функционалним капацитетом руралног подручја од 25.000 за комплетну градску територију формира плански демографски ниво до 200.000 становника, односно капацитет који одговара пројекцији становништва према Просторном плану Републике Србије. При томе се у захвату градског насеља намене димензионишу на основу параметара генералног плана, а у руралном подручју на нивоу 25-30.000 становника

2. Градско насеље

Постојећи карактер Крагујевац дефинитивно добија почетком деведесетих година прошлог века, усвајањем развојног и одрживог Генералног плана Крагујевац 2005. и формирањем новог градског насеља у овом захвату, на основу развојних трендова становништва, индустрије, грађевинских фондова, инфраструктуре и друштвене опреме у претходних двадесетог година. Градско насеље обухвата бившу катастарску општину Крагујевац, као и целине и делове приградских насеља старе агломерације, која су директно просторно и плански укључене у овај простор (Станово, Белошевац, Мале Пчелице, Корићани целе катастарске општине, Маршић, Илићево, Теферич, Трмбас, Ждраљца, Ердеч, Грошница, Дивостин, Поскурице, Опорница, Петровац, Јовановац делови катастарских општина). Нови премер града у овом захвату завршен је мањим делом за две катастарске општине на десној обали Лепенице, Крагујевац II и III, а ради се подручје на левој обали Лепенице, Крагујевац IIИИ и IV.

Крајем прошлог века почиње припрема за израду програмског Генералног плана Крагујевац 2015. у захвату који је допуном одлуке о изради проширен на 7.851 хектар. Као највеће насеље Шумадије и средишне Србије, са статусом града, Крагујевац је седиште Шумадијског округа са шест општина. Према Просторном плану Републике Србије Крагујевац је дефинисан као центар регије европског нивоа НУТС 2, односно као центар са подручјем утицаја на макрорегионалном нивоу са пет округа. Као градско насеље покрива територију општине Крагујевац, и представља изразити функционални и развојни репер простора и мреже насеља на својој територији, односно територији потенцијалног метрополитена Крагујевац. Примарна градска агломерација обухвата градско насеље и насељена места у непосредном контакту, односно на потезу према Краљеву до Драгобраће, на потезу према према Баточини до Јовановца и Кормана, на потезу према Јагодини до Доње Сабанте, на потезу према Горњем Милановцу до

Драче, и на потезу према Тополи до Десимировца, са тенденцијом линеарног проширења према Церовцу, односно потенцијално дуж старог београдског пута према Лужницама и Чумићу.

3. Сеоска насеља

Просторни план општине Крагујевац формира основни систем са 56 сеоских насеља, са диференцијацијом центара на позицији агломерације, варошице Страгари и ширег пољопривредног реона. Програм развоја сеоског подручја овај систем преводи у планирану мрежу насеља, са ослоном на центре заједнице села која одговара новом систему градских општина, и која у просторном и функционалном смислу подржава сеоске центре и примарна сеоска насеља, према следећој структури мреже:

Подручје утицаја градског насеља

Насеља Маршић, Баљковац и Ердеч

Подручје утицаја центара заједнице села и сеоских центара

Варошица Страгари као центар градске општине

Насеља Влакча, Маслошево, Љубичевац и Котража

Сеоски центар Десимировца

Насеље Опорница

Центар заједнице села Лужнице

Само у оквиру ширег подручног утицаја

Сеоски центар Горње Грбице

Насеља Пајазитово, Миронић, Велики Шењ и Мали Шењ

Сеоски центар Чумић

Насеље Горње Јарушице

Сеоски центар Церовац

Само локални утицај

Сеоски центар Рамаћа

Насеље Угљаревац

Насеље Каменица, везано за подручје општине Кнић

Сеоски центар Рогојевац

Насеља Кутлово, Добрача, Мала Врбица

Сеоски центар Драча

Насеља Прекопеча, Дивостин и Доње Грбице

Сеоски центар Поскурице

Насеље Шљивовац

Центар заједнице села Драгобраћа

Насеља Дреновац, Ђурисело и Голочело

Центар заједнице села Горња Сабанта

Насеља Доња Сабанта, Велике Пчелице, Велика Сугубина и Дулене

Сеоски центар Грошница

Насеља Трешњевак, Ахине Ливаде и Вињиште

Сеоски центар Трмбас

Насеља Јабучје и Букуровац

Сеоски центар Корман

Насеља Ботуње, Горње Комарице и Доње Комарице

Центар заједнице села Јовановац

Насеље Цветојевац

Сеоски центар Ресник

Насеље Нови Милановац

При томе сеоски центри остварују само локални утицај, а центри заједнице села и општински центар Страгари локални и шири подручни функционални и развојни утицај на подручју које им гравитира. Својим положајем на спољним и унутрашњим саобраћајним и развојним правцима, значајем а не само величином, развојем локалних и подручних централних функција, опреме и програма заснованих на карактеристикама простора, земљишта, природних и створених вредности, центри заједнице села имају шири значај на свом подручју, потезном и укупном подручју градске територије. Они пре свега треба да обезбеде непосреднију везу грађана са градском општином и локалном самоуправом, системом организације пољопривредне производње и пословања, услуга, културе, здравства и специфичних социјалних функција, постајући тако квалитетна испостава управних, привредних, услужних и друштвених функција града на свом подручју, и уз подршку сеоских центара главни просторни и функционални ослонац подизања општег квалитета и развојног капацитета сеоске средине. **Организовање**

функције и система центара руралног подручја захтева посебно програмско и материјално ангажовање града, одговарајућу планску подлогу, уређење и опремање насеља, обезбеђење општинске административне јединице и вишег нивоа друштвене опреме, увођење елемената задружне и пољопривредне инфраструктуре, посебан привредни, просторни или еколошки програм заједничког подручја. Ово је посебно битно после распада постојећег задружног и пољопривредног система на подручју града и шире у окружењу. При томе на селу опстаје систем месних заједница, основног образовања и здравствене заштите, локалне културе и спорта, који је задржао ниво са почетка деведесетих година, и који се полако допуњава програмом услуга, производње и пословања на новим основама приватне, заједничке и локалне иницијативе.

У оквиру система центара, поред центара заједнице села на подручном и општинском нивоу Страгара, Лужница и Јовановца, Драгобраће и Горње Сабанте, посебан значај имају и сеоски центри на најважнијим просторним и функционалним потезима: Грошница, Корман, Ресник, Горње Грбице, Рогојевац и Рамаћа, као и линеарна агломерација Десимировац, Церовац, Лужнице и Чумић на потезу према Тополи, дуж старог пута за Београд.

TABELA**velicina naselja prema velicini****atara**

TABELA

**Velicina naselja prema broju
stanovnika**

На основу приложених табела које дају преглед базног капацитета сеоских насеља у оквиру површине атара и броја становника, могу се констатовати следеће шире карактеристике појединих групација:

1. Центри заједнице села спадају у насеља са већим бројем становника, односно Страгари, Јовановац и Лужнице у групацију са преко 1.000, а Драгобраћа и Горња Сабанта преко 800 становника. Истовремено ова насеља спадају и у групацију просторно већих насеља, односно Страгари у групацију са преко 3.000 хектара, Лужнице преко 2.000, Горња Сабанта преко 1.000, и Јовановац око 1.000 хектара атара. Једино Драгобраћа има површину од 700 хектара, и њен значај дефинише искључиво важна просторна позиција на лепеничком потезу према Краљеву.
2. Већа насеља и сеоски центри Чумић, Влакча, Церовац, Десимировац, Ресник, Горње Јарушице, Ботугње, Грошница, Велике Пчелице, Драча, Доње Грбице, имају изражен комплексан капацитет, са преко 600 становника и преко 1.200 хектара атара.
3. Значајнија примарна сеоска насеља, са преко 400 становника и преко 800 хектара атара, покривају комплетну ширу руралну територију.
4. Рубна насеља са већим атаром и малим бројем становника поред специфичних природних карактеристика, Љубичевац, Дулене, Трешњевак и Ахине Ливаде, имају повољне услове за развој специфичних еколошких заједница и потеза.
5. Насеља изразито малог комплексног капацитета, са испод 150 становника и до 600 хектара атара, Прекопеча, Миронић, Мали Шењ, Угљаревац и Јабучје, морају

формирати посебан програм одржања и проширења реалног функционалног капацитета, или се плански и функционално прикључују суседним сеоским насељима или центрима.

Кроз документацију и студијску основу Просторног плана све ово се мора посматрати у ширем просторном, општинском, функционалном и развојном контексту.

2. Привредни потенцијали

Град Крагујевац представља значајан привредни и индустријски центар Србије. Општа друштвена, политичка и економска кретања, која су довела до распада државног и тржишног простора на коме се заснивао систем привређивања Србије до деведесетих година прошлог века, посебно су се неповољно одразила на Крагујевац. Све то је довело до општег пада производње и објективних економских параметара, са падом запослености и општег стандарда становништва. Распада се производна и пословна структура Заставе, као југословенски систем, као и шири привредни комплекс заснован на металоперерђивачкој индустрији. Сви парцијални напори да се овај општи губитак економског потенцијала средине надомести формирањем мањих привредних капацитета на традиционалној основи и развојем терцијарног сектора, коришћењем постојећих искустава и сопствених средстава у приватној иницијативи, нису дали одговарајуће резултате. Данас у привреди Крагујевца има око 1.000 претежно малих предузећа и преко 4.700 радњи, са 27.240 запослених. И поред тога народни доходак по становнику са 3.260 УСА долара 1989. године реално пада на 890 долара 2002., а привреда и поред релативног раста производње у односу на 2000. годину бележи губитке уз изразити дефицит у билансу међународне робне размене. Према посебној анализи Крагујевац бележи пораст стопе незапослености, са преко 25.000 незапослених крајем 2003. године, и 5.700 запослених у прелазном систему 330 којима радно ангажовање престаје 2005. године. Сви ови неповољни трендови се одражавају и на остале привредне ресурсе, а посебно на значајан комплекс

пољопривредне производње, са општим негативним финансијским показатељима пословања.

На глобалном нивоу и у окружењу српског привредног простора данас се врше структурна померања уз развојне процесе који подразумевају регионално економско груписање, економске токове са разменом специјализованих производа, подизање нивоа спољне тражње, промену улоге државе и либерализацију међународних економских односа, са предузећима која постају носиоци спољних пословних токова уз организационо и технолошко усавршавање на предузетничкој и менаџмент основи. Све то захтева посебне услове са стабилним макроекономским окружењем, отворен систем тржишних активности и директна страна улагања, подизање људског потенцијала, технологије, методологије и стандарда, повољно кредитирање и јефтину пословну инфраструктуру. То су неки основни правци обнове и будућег развоја нашег привредног и пословног система на нивоу Србије и Крагујевца, наравно узимајући у обзир специфичности али и предности нашег просторног, еколошког, инфраструктурног и посебно људског потенцијала.

У оквиру разраде специјализованог елабората **Студија изводљивости Индустријске зоне Крагујевац** разматрани су и материјали Стратешког плана Развоја Крагујевца до 2008. године, и посебно опредељења из Стратегије привредног развоја Србије до 2010. године, која су прилагођена новим околностима у овом окружењу и глобалном привредном простору.

За Програм дати су изводи из поглавља 3., које даје анализу локалног привредног окружења, са актуелним подацима о карактеру привредних потенцијала. Као систем у свом функционалном, организационом и просторном смислу Индустријска зона Крагујевац постаје део решења новог Генералног плана Крагујевца 2015. и ширег пословног система града.

3.1 Опште детерминанте локалног окружења

Град Крагујевац је привредни, културно-просветни, здравствени центар макрорегије. Удаљен је 140 км јужно ауто путем Е75 од Београда, 25 км од Коридора Х и налази се на краку железничке пруге Лапово-Краљево. Простире се на површини од 835 км² на надморској висини од 180 м у Крагујевачкој котлини.

ОПШТИ ПОДАЦИ О КРАГУЈЕВЦУ - (Табела 18)

Површина у км ²	835
Пољопривредне површине у %	65,6
Број насеља	57
Број месних заједница	76
Број становника у Крагујевцу	175.802
Број становника Крагујевца на привременом раду у иностранству	5.070

Извор: РЗС, Општине у Р.Србији и Секретаријат за истраживање и развој Града

Становништво - град Крагујевац

У 76 месних заједница живи 175.802 становника, што је за 941 становника мање у односу на 1991.годину, или за 1%. Град Крагујевац у укупном броју становника Републике Србије учествује са 2,3%. Један од фактора исказаног смањења

броја становника у посматраном периоду (1991.-2002. година) је и драстичан пад привредних активности, који је имао за последицу миграцију дела становништва према пословно пропулзивнијим регионима.

КРЕТАЊЕ БРОЈА СТАНОВНИКА - (Табела 19)

	Србија	Крагујевац
1991.	7.581.437	176.743
2002.	7.498.001	175.802

Извор: Републички завод за статистику, Општине у Р.Србији

Народни доходак по становнику и запосленом у друштвеном сектору Крагујевца

Народни доходак по становнику који бележи драстичан пад почетком 90-тих, исказује динамичнији тренд раста у 2001. и 2002. години. Народни доходак по становнику остварен у Граду Крагујевцу није низак само у апсолутном износу него и у релативном, имајући у виду да као последицу пада привредних активности у

Граду Крагујевцу он представља само око 50 % оствареног народног дохотка Републике Србије. Повећање народног дохотка по становнику се не може очекивати без значајнијих улагања у привреду Града, пре свега кроз директне стране инвестиције чији значај није само у улагању у пословни простор и опрему, већ и у трансфер знања и најсавременијих технологија.

НАРОДНИ ДОХОДАК У КРАГУЈЕВЦУ- (Табела 20)

УСА

	1989.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.
Народни доходак по становнику	3.260	448	243	302	412	411	347	213	865	890
Народни доходак по запосленом	8.752	1.335	805	1.002	1.187	1.200	1.003	433	1.711	2.232

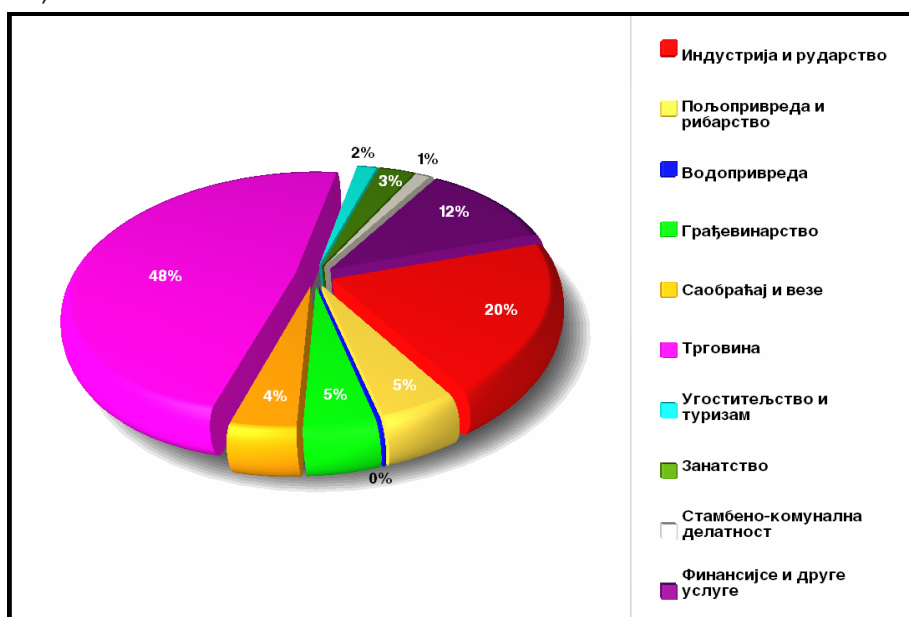
Извор: Секретаријат за истраживање и развој Града
Републички завод за обрачун и плаћање и публикација Општине РС за 2002.год.

Број предузећа

На територији Града Крагујевца у привреди послује укупно 999 предузећа.

Посматрано по делатностима, највећи број послује у области трговине 52%, индустрије и рударства, што илуструје графикон 2.

СТРУКТУРА ПРЕДУЗЕЋА ПО ДЕЛАТНОСТИМА У КРАГУЈЕВЦУ –
(Графикон 2)

Извор: НБС, Центар за бонитет, подаци по ГР за 2002. год.

У структури предузећа по величини не постоји уравнотеженост, имајући у виду мали број средњих предузећа (3,1%) у односу на мала (95,3%). Потврду наведене неуравнотежености посебно налазимо у податку да велика предузећа запошљавају највећи број радника и учествују у већем делу извоза

привреде Града Крагујевца. У том смислу, је неопходно мењати структуру привреде Града пре свега кроз процес повећања броја малих и средњих предузећа, као и повећања њиховог укупног учешћа у друштвеном производу.

СТРУКТУРА ПРЕДУЗЕЋА ПО ВЕЛИЧИНИ У КРАГУЈЕВЦУ - (Табела 21)

	БРОЈ ПРЕДУЗЕЋА
Мала	952
Средња	31
Велика	16
УКУПНО	999

Извор: НБС, Центар за бонитет, подаци по ГР за 2002. год.

Према облику својине највећи број предузећа послује са приватним капиталом, преко 80%.

На територији Града Крагујевца у привреди послује укупно 4.734 радње. Посматрано по делатностима, 44% од укупног броја радњи послује у оквиру трговине и прерађивачке индустрије (16%).

У привреди Града Крагујевца на крају 2002. године био је запослен 27.241 радник исказано у часовима рада, што је за 26% мање у односу на 2001. годину. У броју запослених доминантно је учешће индустрије (62%).

И поред тога шшто највећи број предузећа послује у приватној својини, јошш увек друштвена предузећа запошљавају највећи број радника.

БРОЈ ЗАПОСЛЕНИХ ПРЕМА ВРСТИ ДЕЛАТНОСТИ У КРАГУЈЕВЦУ - (Табела 22)

ОБЛАСТ	Број правних лица	Број радника
ИНДУСТРИЈА И РУДОРСВО	199	16.860,5
Пољопривреда и рибарство	47	343,9
Водопривреда	1	58,0
Грађевинарство	45	1532,9
Саобраћај и везе	42	1441,7
Трговина	482	3289,7
Угоститељство и туризам	17	576,2
Занатство	31	343,8
Стамбено-комунална делатност	13	1651,1
Финансије и друге услуге	122	1098,2
УКУПНО	999	27241,0

Извор: НБС, Центар за бонитет, подаци по ГР за 2002. год.

3.2. Структура индустријске производње

Кумулативно кретање индустријске производње (посматрано преко физичког обима производње) у периоду 2001.-2003.

године, у односу на исти период претходне године илуструју следећи подаци:

КРЕТАЊЕ ФИЗИЧКОГ ОБИМА ИНДУСТРИЈСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ- (Табела 23)

Године	% у односу на претходну годину
2001.	
Шумадија	- 16,9
Крагујевац	+ 0,1
2002.	
Шумадија	+ 11,8
Крагујевац	18,9 +
2003.	
Шумадија	- 2,8
Крагујевац	+ 4,3

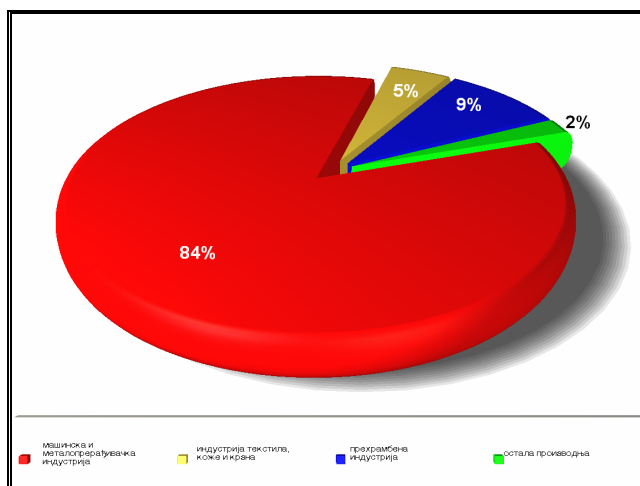
Извор: Републички завод за статистику, Саопштења

У посматраном периоду (2002.-2003.) физички обим индустријске производње Града исказује позитиван тренд док он варира на територији Шумадије и Републике Србије .

У укупном физичком обиму индустријске производње и даље је доминантно учешће машинске и металопрерађивачке индустрије од 84,3%, те привреда Града Крагујевца још увек спада у моноструктурне. У том смислу, неопходно је да кроз будућа улагања у привреду Града, развој МСП и реструктурирање постојећих великих система смањити учешће машинске и металопрерађивачке индустрије у физичком

обиму индустријске производње Града у корист делатности за које постоји могућност регионалног кластерског организовања и које већ исказују одређени раст пословних активности, попут производње одеће, производње обуће, производње намештаја, прераде дрвета и прераде хране. Такође, неопходно је створити услове за мењање постојеће структуре производње кроз увођење нових технологија и производних програма, који исказују глобалне трендове раста, попут фармације и козметике, електронике, рачунарски интегрисаних технологија и телекомуникација.

СТРУКТУРА ФИЗИЧКОГ ОБИМА ИНДУСТРИЈСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У КРАГУЈЕВЦУ– (Графикон 4)

Извор: Републички завод за статистику, Саопштења

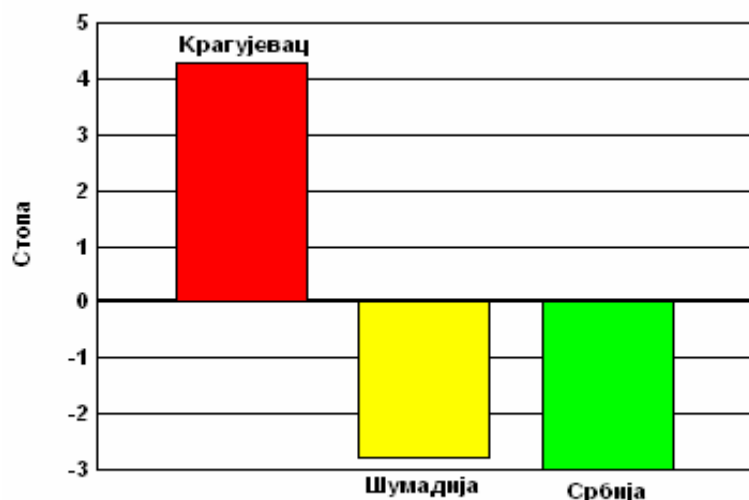
У 2003. години привреда Града Крагујевца је остварила раст физичког обима производње од 4,3%, док су Шумадија и Република Србија оствариле пад физичког обима производње од 2,8 %, односно 3,0 %.

И поред тога исказује се осетан пад физичког обима производње у односу на остварено кретање физичког обима индустријске производње у Републици Србији у следећим гранама: прерада

неметала, металопрерађивачка делатност, машиноградња и производња, прерада папира и производња хемијских производа.

Посматрајући производњу важнијих индустријских производа од 1989. године, који чине преко 80% укупне индустријске производње, уочава се драстичан пад обима производње свих важнијих индустријских производа, што само указује на тренутно изузетно низак степен искоришћења инсталисаних капацитета.

СТОПЕ ИНДУСТРИЈСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ – 2003.

Извор: Републички завод за статистику, Саопштења

3.3 Спољнотрговинска размена

Остварени ниво робне размене привреде Града Крагујевца у периоду 2001.-2003. година карактерише негативни тренд као последице одвијања спољнотрговинске

размене у условима либерализације увоза, недостатка мера и система ванцаринске заштите, као и недостатка система финансијске подршке производње за извоз.

КРЕТАЊЕ ИЗВОЗА 2001.-2003. - (Табела 25)

(у хиљ. УСД)

Извоз	2001.	2002.	И-ХИ 2003.
• Остварени ниво робног извоза:			
Шумадија	35.596	33.078	34.454
Крагујевац	27.399	22.975	18.967

Извор: Републички завод за статистику

Негативни трендови карактеришу: смањење нивоа извоза, а према подацима за једанаест месеци 2003. реално је очекивати

да укупан извоз неће досећи ниво из претходних година.

КРЕТАЊЕ УВОЗА 2001.-2003. - (Табела 26)

(у хиљ. УСД)

Увоз	2001.	2002.	И-ХИ 2003.
• Остварени ниво робног увоза (у мил. УСД)			
Шумадија	62.765	75.198	100.876
Крагујевац	33.924	47.190	56.743

Извор: Републички завод за статистику

За разлику од извоза увоз је из године у годину остваривао већу вредност, тако да је за једанаест месеци 2003. године износио 56,7 милиона УСД.

БИЛАНС РОБНЕ РАЗМЕНЕ - (Табела 27)

Биланс робне размене	2001.	2002.	И-ХИ 2003.
• Дефицит (у мил. УСД)			
Шумадија	27.168	42.119	66.422
Крагујевац	6.525	24.216	37.776
• Покривеност увоза извозом (%)			
Шумадија	56,7	43,9	34,2
Крагујевац	80,8	48,7	33,4

Извор: Републички завод за статистику

Привреда Града Крагујевца као и привреда Републике Србије бележи повећање спољнотрговинског дефицита који за једанаест месеци 2003. године достиже од преко 37 милиона УСД, уз изузетно неповољну покривеност увоза извозом од само 33,4%.

3.4 Остали привредни ресурси

У структури привреде Града Крагујевца, поред индустрије значајни капацитети присутни су и у другим областима, посебно у области пољопривредне производње. У структури пољопривредне производње у 2002. години

највеће је учешће ратарства (86%) и сточарства (9,3%). Имајући у виду исказане резултате пољопривредне производње, као и остале предуслове (пољопривредне површине, климатске факторе и слично) евидентни су значајни потенцијали за развој прерађивачких капацитета у области прехранбене индустрије.

3.5 Финансијски показатељи

Према подацима из годишњих рачуна за 2002. годину, евидентни су негативни финансијски резултати пословања, који резултирају нето губитком у висини од 1,5 милијарде динара.

ФИНАНСИЈСКИ РЕЗУЛТАТИ ПОСЛОВАЊА ПРИВРЕДЕ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА – (Табела 34)

Назив елемента	Износ у 2002.	Индекс 2002./2001.
Укупан приход	30.486.685	126,5
Укупан расход	31.710.296	124,7
Добитак	323.182	165,0
Губитак	1.546.793	101,0
Нето добитак	297.751	166,6

Извор: Секретаријат за истраживање и развој Града

Посматрано по делатностима, изузев занатства и финансијских услуга у свим осталим делатностима, ниво расхода премашује приходе. У укупним губицима привреде Града, највеће учешће је индустрије 44%, стамбено-комуналне деланости 26,1% и трговине 16,7%.

Резултати привређивања у 2002. години указују да су добитак и амортизација као средства акумулације недовољни за нова инвестициона улагања, тим пре, што је висок ниво кумулираних губитака (из текућих и ранијих година) узроковао смањење сопствених средстава и повећање потреба за туђим изворима. Привреда се у високом степену финансира из туђих извора, и то углавном из краткорочних обавеза.

Да би се обезбедили стабилнији услови привређивања и ефикасност на дужи рок, неопходно је активирање неискоришћених капацитета, то захтева нова улагања и свеж капитал.

Обзиром на то да се ова студија заснива на подацима пословања из годишњих рачуна за 2002. и кретањима у привреди на крају 2003., то претпоставља да се кроз документациону основу просторног плана ови подаци, на основу доступних специјализованих и статистичких података, допуне и анализирају за период крај 2004. и почетак 2005. године.

3. Пољопривреда и производња хране

Комплекс пољопривреде представља важан фактор који одређује ниво друштвеног и економског развоја средине. Ово је посебно битно за Крагујевац, у коме се овом сегменту није посвећивала одговарајућа пажња, посебно у периоду бурне индустријализације крајем прошлог века. Данас пољопривреда представља један од основа будућег развоја, који обезбеђује равноправнији положај свих делова градске територије. У том смислу у оквиру припреме и разраде материјала Стратешки план развоја Крагујевца за период 2004.- 2008. година, кроз

документацину основу, анализу економског развоја, циљеве и стратешке задатке дефинисани су основни потенцијали и елементи развојне политике и стратегије за пољопривреду. Постојећи производни потенцијали у пољопривреди могу да дају вишеструко већи обим пољопривредне производње за потребе исхране становништва, прехранбену индустрију и извоз. Њиховом валоризацијом ће се значајно подстаћи привредни опоравак и раст.

Лимитирајући фактори досадашњег развоја

- дугорочно одсуство одговарајуће стратегије развоја пољопривреде на нивоу државе и града, и њен подређен положај у развоју укупне привреде;
- фаворизовање и заштита друштвеног сектора пољопривреде, уз спутавање развоја пољопривредних газдинстава која држе доминантан део обрадивог земљишта, стоке и других пољопривредних фондова,
- државна контрола цена најважнијих пољопривредних производа, чиме је доходак из пољопривреде сељен у прехранбену индустрију и у корист потрошача;
- висок степен уситњености поседа пољопривредних домаћинстава, која у свом власништву држе 99,0% пољопривредног земљишта;
- пад броја укупног и активног пољопривредног становништва.

Природни услови као фактор развоја

Крагујевац је највеће насељено подручје у региону Шумадије и обухвата простор од 835 км² са следећим карактеристикама:

- преко 60% пољопривредне површине чини равничарско и брежуљкасто подручје које је погодно за развој ратарства, воћарства и виноградарске производње;
- у погледу педолошког састава заступљени су алувијум у сливу реке

- Лепенице, смоница у котлинама, а подзол и гајњача на вишим надморским висинама;
- умерено-континентална клима, са мањим температурним колебањима;
  - просечна годишња температура 11,7 степени °C, са просечним годишњим падавинама од 690 милиметара по метру квадратном, што представља оптималну количину падавина у последњих 10 година;
  - неповољни хидролошки услови, пошто нема већих речних токова, што је ограничавајући фактор пољопривредне производње;

Земљишни потенцијали

- укупне земљишне површине обухватају простор од 83 475ха;

- производња житарица	85.570 тона
- производња индустријског биља	11.148 тона
- производња поврћа	23.544 тона
- производња крмног биља	75.345 тона
- производња воћарства	19.891 тона
- производња грожђа	4.641 тона
- производња сточарства	32.815 тона

Потенцијали у сточарству, мерено бројем грла стоке у 2002. години, дају могућности високог повећања сточарске производње. Бројно стање сточног фонда у 2000. години било је:

- говеда 14.018 грла,
- свиња 41. 094 комада,
- оваца 31.037 комада.

Расположиви потенцијали у воћарству

Ова производња, уз одговарајуће мере асанације постојећих засада и подизање нових, добру организацију откупа и мрежу хладњача, већи обим сушења шљива и другог воћа, могла би да допринесе бржем развоју села и прехранбене иднустрије са

- пољопривредно земљиште захвата 54 090 ха, што је значајан пољопривредни потенцијал;
- обрадиве површине заузимају 89,2% укупних пољопривредних површина или 48.249ха, односно на нивоу до 50.000 ха.
- повољна структура обрадиве површине у односу на Републику Србију (63,1%), Округ (67,9%) и централну Србију (53,4%);

Производне могућности пољопривреде

У постојећим организационим и агротехничким условима највећа остварена пољопривредна производња задњих 10 година је:

малим и средњим каптацитетима. Садашњи капацитети засада су:

- 106.080 стабала јабука;
- 1.166.360 стабала шљива;
- 2.816.000 чокота винове лозе.

Остали производни капацитети и њихове могућности

Капацитете из области пољопривреде, поред расположивог базног пољопривредног фонда, чине и изграђени производни објекти, прехранбена и прерађивачка индустрија, специјализована производња за потребе пољопривреде, пратеће стручне организације и научне институције за развој пољопривреде. И

поред тога један део производа се прерађује на ширем подручју, посебно у производњи уља и шећера. Велики објекти примарне пољопривредне производње су данас претежно неискоришћени а целовити аграрни систем више не постоји.

Највећим производним капацитетима за узгој стоке и живине располаже погон Собовица, један део постојећих земљорадничких задруга и велики индивидуални робни пољопривредни произвођачи.

Поред ових, на територији Града постоје и капацитети прерађивачке индустрије који користе сировине из области пољопривреде:

- млинско-пекарска индустрија са капацитетима за смештај 20.000 тона пшенице и производњу 11.000 тона хлеба и пецива (степен искоришћености капацитета у млинској индустрији је 70%, а у пекарској 85%);
- индустрија млека са инсталационим капацитетом од 36.500 тона годишње производње пастеризованог млека и киселомлечних производа (степен искоришћености капацитета 35%);
- прерађивачка индустрија пића Милодух, која производи годишње око 420.000 хектолитара алкохолних пића и 4.000 тона воћних напитака (искоришћеност капацитета 65%);
- предузеће Агросеме производи семенски материјал и располаже са капацитетима за дораду 3.500 тона семенске пшенице и 100 тона крмног биља;
- инкубаторска станица капацитета 2.500.000 једнодневних пилића годишње;

Поред ових капацитета, у приватном сектору прехрамбене индустрије има више предузећа која су у фази развоја, и која ће се све више појављивати у производњи, преради и на тржишту пољопривредних производа.

Треба истаћи, да по обиму значајни постојећи капацитети, како у пољопривредној производњи тако и у прерађивачкој индустрији, нису довољно искоришћени.

Имајући у виду да ће тражња за пољопривредним и прехрамбеним производима у наредном периоду озбиљније да расте (пре свега због пораста тражње становништва, потреба прехрамбене индустрије за сировинама и извоза) потребно је да се у наредном периоду повећа обим пољопривредне производње са стопом раста најмање од 3% на годишњем нивоу.

Такав раст производње подразумева нов начин организовања пољопривреде кроз мрежу земљорадничких задруга, откупних пунктова и пољопривредних производних центара. У зависности од локалне специфичности и сировинске базе формирали би се:

- ратарско-сточарски центри који би требало да буду лоцирани на северном делу територије Града (Лужнице, Собовица, Ресник, Јовановац);
- центри за производњу здраве хране;
- центри за сакупљање лековитог биља и шумских плодова и
- туристички центри везани за специфичан амбјент и пољопривреду.

Имајући у виду да развој пољопривреде претпоставља развој и ревитализацију села, будући развој треба усмерити на:

- инфраструктурно и садржајно опремање села, а посебно центара у просторном и функционалном смислу;
- задржавање глобалног контингента становништва руралног подручја, уз увећавање броја становника у одређеним сеоским насељима и подручјима;
- тржишну оријентацију не само пољопривредне производње, већ и других производних програма и мале привреде;
- успостављање новог модела финансирања аграра, банке и наменски капитал;

- подстицај трансфера нових технологија и знања;
- подстицање удруживања произвођача на економским принципима;
- формирање и проширење постојећих институција за развој пољопривреде, спецификацију и контролу хране према европским стандардима, као и развој информационог система о земљишту и пољопривреди.

Реализација програма развоја пољопривреде и села

Ради реализације програма кроз материјал за Стратешки план развоја Крагујевца за период 2004.-2008. година, као једини који дефинише ову област у интегралном захвату проблема, ресурса, циљева и задатака у развојном смислу, дати су стратешки циљеви за санацију и развој значајног руралног комплекса града, у процесу транзиције и приближавања европским стандардима и искуствима на почетку новог века, према следећем:

1. **Формирање Фонда за подстицај развоја пољопривреде**
2. **Формирање едукативних центара у селима општине Крагујевац**
3. **Оснивање еколошких задруга за производњу здраве хране**
4. **Израда програма за утврђивање бонитета земљишта и мелиоративних мера за побољшање квалитета земљишта**
5. **Организовање сајма сточарства у Крагујевцу**
6. **Формирање Секретаријата за пољопривреду и Одбора за пољопривреду и развој села**
7. **Формирање удружења пољопривредних произвођача**

4. Друштвена опрема и организација

Један од основних потенцијала Крагујевца је постојећа и планирана друштвена опрема, као програм од интереса за град, регију и Републику. При томе се опрема не третира само као важан елемент општег стандарда

средине, већ и као специфичан елемент урбаног и економског система града и окружења, који као делатност вишег нивоа има и изузетан развојни потенцијал.

1. Образовање

У делу образовања Крагујевац развија сва три образовна нивоа. На подручју генералног плана данас раде 23 основне школе са око 16.500 ученика, а на сеоском подручју пет матичних школа, са подручним школама за четири или осам разреда у свим центрима и примарним сеоским насељима, за око 2.500 ученика. Основни проблем школа у граду је рад у више смена, што подразумева проширење школског простора, а на сеоском подручју реконструкција или изградња нових објеката према стандардима површине и опреме, односно пад опште сеоске популације и броја уписаних ученика за нормално организовање наставе.

У оквиру средњег образовања ради десет школа, од којих једна специјализована и једна специјална. За очекивану популацију овог узраста на градском и регионалном нивоу и нови профил занимања потребне су четири нове школе, са ширењем простора и стручног подручја образовања.

На Крагујевачком Универзитету функционише десет факултета, од којих ван матичног подручја раде четири факултета и два истурена одељења. У складу са својом делатношћу Универзитет развија институте, научне и иновационе центре, универзитетску библиотеку и информациони центар. У наредном периоду планира се да универзитет постане високошколски центар средишне Србије, задржавајући концепт дисперзне организације, са отварањем нових факултета и одељења на ширем подручју. Поред овог образовног система на подручју Крагујевца ради неколико виших школа и одељења са подручја Србије.

За наредни период предвиђа се отварање приватних факултета и специјализованих школа, као специфичног дела јединственог образовног система града и Републике. Образовни систем, како у делу државне тако и отворене организације и

иницијативе, као интересантан за шире подручје подиже регионални капацитет Крагујевца.

2. Наука

Постојеће научне институције у оквиру Универзитета, Центра за научна истраживања САНУ, Института за стрна жита, Института за заштиту здравља и Института Застава, постају основ за развој науке, која са информатиком постаје највиши ниво делатности за подручје града и шире регије средишне Србије. Посебно су битне институције које реализују савремене научна и технолошка достигнућа, и преносе у привредни и пословни систем у оквиру Технолошког парка и Индустријске зоне МСП. Крагујевац треба да у функционалном смислу организује регионални информациони систем о простору, земљишту, инфраструктури и заштити околине, као основ за планирање одрживог развоја и програмско усмерење средине. У делу информисања треба одржати постојеће и развити нове јавне и приватне институције и медије, и посебно регионални јавни сервис као део националног система информисања Републике.

3. Култура

Крагујевац је развијао институције које су имале посебан значај за културу српског народа. Тако у Крагујевцу данас делује низ културних институција регионалног и надрегионалног значаја (Театар, Народни музеј, Историјски архив, Завод за заштиту споменика културе, Библиотека, Спомен парк Крагујевачки октобар), са укупном површином објеката од око 16.000 м2. У наредном периоду институције културе ће се развијати као јавне службе локалног карактера и јавне службе од посебног значаја за Крагујевац. Институције од посебног значаја развијају делатност не само за град, него и за простор потенцијалне макрорегије и шири простир Републике. Ове институције се формирају у оквиру градског или специјализованих центара, односно целина од посебног културно - историјског значаја. **Конкурс са програмом за средишњу зону градског**

центра Продор дефинише такође објекте културе од посебног значаја у овом захвату (Театар, културно - информативни центар, градска галерија и јавни делови блока Миленијум).

Као велики урбани центар и универзитетски град Крагујевац развија посебне облике и институције културних активности младих, студената и посебних група становништва. У оквиру шире градске територије на сеоском подручју постоји већи број домова културе, различитог карактера и капацитета, изграђених претежно педесетих и шездесетих година прошлог века, који се могу реконструисати и програмски ревитализовати. Укупна површина ових објеката је око 11.000 м2, тако да питање простора не представља проблем ширег продора културе на подручје Крагујевца, већ пре свега недостатак система који ће организовати локалне потребе становништва и постојећу иницијативу.

TABELA

OSNOVNO OBRAZOVANJE

NASTAVAK TABELE
OSNOVNO OBRAZOVANJE

ОРГАНИЗАЦИЈА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА НА СЕОСКОМ ПОДРУЧЈУ

ред. број	насеље	насеље		површина комплекса	површина објекта м²	површина уч. прост. м²
		матична	подручна			
1.	Страгари	172		0.63	1065	404
2.	Влакча		23	0.32	90	56
3.	Љубичевац		10	0.20	87	50
4.	Маслошево		13	0.52	491	88
5.	Рамаћа		14	0.20	241	108
6.	Угљаревац		9	0.60	150	56
Σ 1 - 6		172	69	2.47	2124	762
Σ Страгари		241		2.47	2124	762
7.	Десиминовац	238		1.00	250	140
8.	Г. Јарушице		35	0.12	110	96
9.	Лужнице		150	0.70	561	330
10.	Мали Шењ	Десиминовац	Пајазитово	-	-	-
11.	Н.Милановац		14	0.70	90	50
12.	Опорница		10	0.50	120	50
13.	Пајазитово		15	0.85	250	150
14.	Церовац		31	0.40	200	100
Σ 7 - 14		238	255	4.27	1581	916
Σ Десиминовац		493		4.27	1581	916
15.	Драгобраћа	456		1.30	899	410
16.	Голочело		17	0.37	90	56
17.	Дреновац		16	0.20	60	48
Σ 15 - 17		456	33	1.87	1049	514
Σ Драгобраћа		489		1.87	1049	514
18.	Г.Сабанта	122		0.60	690	346
19.	В.Сугубина		17	0.40	70	50
Σ 18 - 19		122	17	1.00	760	396
Σ Горња Сабанта		139		1.00	760	396
20.	Чумић	150		3.00	450	250
21.	Велики шењ		26	0.20	140	108
22.	Мала Врбица	Чумић	В. Шењ	-	-	-
24.	Миронић	Чумић	В. Шењ	-	-	-
Σ 20 - 24		150	26	3.20	590	358
Σ Чумић		176		3.20	590	358
Σ 1 - 24		1538		12.81	6104	2946

СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

табела 6.3.6

СРЕДЊЕ [КОЛЕ											
Р.бр/ Ст.бр.	Месна заједница	Средња школа	Број ученика 1999/00г.	Број учионица	м2 учионички простор	м2 фискулт. сала	м2 школски протор	ха школски комплекс	м2/уч. учион. простор	м2/уч. школски простор	м2/уч. школски комплекс
1/05	Центар	II Гимназија	938	8	432		700	0.10	0.9	1.5	2.1
2/09	Палилуле	I Гимназија	1,474	30	1,668	1,556	5,884	1.32	2.3	8.0	17.9
3/09		С.Ш. усмерено образ. глумих	21	6	165		320	0.10	7.8	15.2	15.7
4/09		Средња музичка школа	194	6	171		249		1.8	2.57	
5/10	Пивара	II Техничка шк.	783	13	823		1,940	0.19	2.1	5	4.9
6/10		Техн. школа за маш. и саобра.	2,081	63	4,492	1,020	12,122	1.70	4.3	11.6	16.3
7/11	1. Мај	ТУШ Тоца Драгови	1,385	15	840	448	2,619	1.38	1.2	3.8	19.9
8/11		II Гимназија шк. у изградњи		(30)			(6,300)				
9/15	Вашариште	I Техничка шк.	1,248	30	2,000	994	8,000	1.24	3.2	12.8	19.9
10/15		Економска шк.	1,279	21	820	335	2,519	1.39	1.3	3.9	21.7
11/15		Медицинска шк.	1,224	21	1,021	288	2,620	1.36	1.7	4.3	22.2
УКУПНО:			10,627	213	12,432	4,641	36,973	8.78	2.3	7.0	16.5
				(243)			(43,273)				

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ

табела 6.3.в

ФАКУЛТЕТИ									
Р.бр./ Ст.бр.	Месна заједница	Факултет	Укупан број студената 99/2000			м2 објекат	ха комплекс	м2/студ. објекат	м2/студ. комплекс
			редовни	ванредни	укупно				
1/09	Палилуле	Факултет музич. уметн.	46	33	79	320		4.0	
2/11	1. Мај	Економски	968	1,634	2,602	7,500	2.07	2.34	6.54
3/11		Правни	754	2,162	2,916	7,404	2.09		
4/11		Филолошки	384	452	836				
5/11		Медицински	577	664	1,241	2,080	0.35	1.67	2.48
6/15	Вашариште	Машински	568	248	816	14,900	4.20	18.0	20.61
7/15		Примењена уметност	12		12				
8/15		ПМФ				9,708		8.02	
		Математика	284	106	390				
		Биологија	106	102	208				
		Екологија	118	47	165				
		Физика	136	37	173				
		Хемија	172	81	253				
		□ПМФ	837	373	1,210				
УКУПНО ФАКУЛТЕТИ:			4,146	5,566	9,712	41,912	8.71	4.32	8.97
ЗАЈЕДНИЧКИ ОБЈЕКТИ УНИВЕРЗИТЕТА									
1/11	1. Мај	Ректорат				1,100			
2/11		Библиотека				1,100			
УКУПНО ЗАЈЕДНИЧКИ ОБЈЕКТИ:						2,200			
УКУПНО:						44,112			

4. Здравство

Функцију здравства Крагујевац развија кроз систем основне здравствене заштите и у области стационарне и високо специјализоване заштите становништва. Дом здравља на територији насеља Крагујевац има осам здравствених станица и четири специјализована диспанзера. На широј градској територији у оквиру сеоских насеља функционише шест амбуланата, две здравствене станице и дом здравља у Страгарима. Овај вид здравствене заштите на широј територији града представља један од основних видова стандарда становништва, и треба га ширити према новој организацији насеља у оквиру будућег система организације сеоског подручја. Служба хитне помоћи

функционише на целој градској територији, али и као подршка ургентном систему непосредног окружења.

Клиничко - болнички центар у Крагујевцу је комплексна медицинска институција, која се састоји од шест клиника, осам центара, шест болничких одељења и пет медицинских сервиса. Као надрегионална установа за шире подручје Србије располаже са 43 500 м2 изграђеног простора и 1 320 постеља. У складу са републичким програмом развоја планирана је трансформација КБЦ- а у Клинички центар, са структуром која подразумева формирање клиника и института из свих области медицине и фармације. Укупни капацитет центра треба да порасте на око 120.000 м2 бруто

изграђене површине, са 2.500 постеља. Шири здравствени програм, као важан елемент опреме, допуњава се приватним ординацијама, поликлиникама и болницама, са савременом медицинском праксом и опремом, уз задовољење прописаних услова и норматива за ову врсту делатности.

Као индустријски град Крагујевац има два Завода за медицину рада и савремени Завод за заштиту здравља, за специфичне програма заштите становништва и животне средине. У оквиру нове градске структуре и територијалне поделе треба тежити општинској организацији основне и специјализоване здравствене заштите.

ЗДРАВСТВО НА ПОДРУЧЈУ ГЕНЕРАЛНОГ ПЛАНА

ПРОСТОРНА ЦЕЛИНА	2000.		
	Број	Површина (м ²)	Површина (ха)
ОСНОВНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	15	17.788	4,50
СТАРА ВАРОШ	8		1,00
АЕРОДРОМ	1		0,20
СТАНОВО	2		0,50
ПИВАРА	4		2,80
СТАЦИОНАРНА ЗАШТИТА	2	44.000	13,00
СТАРА ВАРОШ (КБЦ и Војна болница)	2	44.000	13,00
УКУПНО ГП	17	61.788	16,00

ЗДРАВСТВО НА СЕОСКОМ ПОДРУЧЈУ

НАСЕЉЕ	ВРСТА ОБЈЕКТА	ПОВРШИНА (м ²)
Велике Пчелице	здравствена амбуланта	70
Горња Сабанта	здравствена амбуланта	60
Горње Јарушице	здравствена амбуланта	32
Грошница	здравствена амбуланта	-
Лужнице	здравствена амбуланта	-
Ресник	здравствена станица	150
Страгари	дом здравља	520
Угљаревац	здравствена амбуланта	200
Цветовевац	здравствена амбуланта	-
Чумић	здравствена амбуланта	120
Шљивовац	није у функцији	25
УКУПНО		1.257

5. Социјална заштита

У оквиру социјалне заштите Крагујевац развија посебне објекте и програме за за стари и млађи део демографске структуре града и шире територије, са Домом за старе, Домом за децу без родитељског старања, Домом ученика и Студентским домом са 3 450 корисника. На основу тренда демографског развоја учешће становника најстарије добне групе у становништву града расте апсолутно и релативно, са близу

29.500 становника и 1.175 корисника објеката дома за старе до 2015. године. У делу студентског стандарда број објеката се проширује на четири, са 4 200 корисника 2015., што је један од основних услова даљег развоја Крагујевца као универзитетског центра Србије.

У Крагујевцу је лоциран Завод за збрињавање одраслих Мале Пчелице, као Републичка установа са близу 1.000 корисника.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА НА ПОДРУЧЈУ ГЕНЕРАЛНОГ ПЛАНА

р.бр.	НАЗИВ	бр.уст.	бр.корисн.	Р обј.(м2)	Р земљ.(ха)
1	дом за старе	1	305	3500	0,65
2	дом за децу без родитеља	1	100	2000	0,60
3	студентски домови	2	490	7250	0,57
4	ученички домови	1	375	3950	1,50
5	завод за збрињавање одраслих	1	940	5880	8,40
7	остало	6	-	6650	1,16
Σ	УКУПНО	12	2515	29230	12,88

У делу дечје заштите Крагујевац је развио 13 дечјих установа са око 2 500 корисника, лоцираних углавном у зонама становања и већим радним зонама на подручју градског насеља. Према демографској пројекцији Генералног плана за градско насеље на овој територији биће око 18.500 деце предшколског узраста,

са 29 објеката дечје заштите и преко 3.500 корисника. Један број дечјих установа овога типа треба да буде организован у центрима заједнице насеља и центрима на сеоском подручју, за потребе мешовитог становништва које ће радити у градском и регионалном пословном систему Крагујевца.

ДЕЧЈА ЗАШТИТА НА ПОДРУЧЈУ ГЕНЕРАЛНОГ ПЛАНА

р.б.	бр.уст.	Општина	бр.корисн.	Р обј.(м2)	Рземљ.(м2)
1	2	Пивара		2040	0,84
2	1	Аеродром		2392	0,33
3	10	Ст.Варош		11038	3,00
Σ	13	УКУПНО	2074	15470	4,13

6. Комунални објекти

Као велики град Крагујевац је у периоду интензивног развоја изградио и уредио већи број комуналних и спортских објеката, јавних и зелених површина. До сада није трајно решен проблем градске депоније, гробља за југозападни потез градског насеља и градске пијаце, терминала за путнички саобраћај, са аутобуском и железничком станицом, затвореног базена и хале за зимске спортове.

7. Управа и администрација

У оквиру локалне самоуправе на територији Крагујевца формиран је систем градске скупштине, односно месних заједница и месних канцеларија, као подручних испостава локалног управног и административног система. У новој структури града треба развити систем нових градских општина, односно општи систем центара на ужој и широј градској територији. У оквиру структуре Републике Србије у Крагујевцу је седиште Шумадијског округа, команда гарнизона са три касарне и домом војске Србије и Црне Горе, односно одговарајући објекти и комплекси Министарства унутрашњих послова.

5. Саобраћај

1. Саобраћајно-географски положај

Основна карактеристика саобраћајно-географског положаја Крагујевца, у односу на централни део Србије, одржава се кроз положај града у саобраћајно повољном коридору којим се повезују јужни, југозападни и западни и са североисточним и северним деловима Србије.

На подручју Крагујевца, Кнића и Груже налази се природни наставак два, посебно за саобраћај, природно погодна магистрална коридора, и то Ибарског са југа и Западноморавског са југозапада и запада, који се директно настављају на Великоморавски правац на северу и Тимочком правцу према истоку.

Из ових разлога може се сматрати да је саобраћајно-географски положај Крагујевца

повољан, како на нивоу ширих простора централне Србије, тако и на регионалном и општинском нивоу.

2. Друмски саобраћај

Просторним планом Републике Србије планиран је ауто пут Баточина-Крагујевац-Мрчајевци, који у највећем делу прати трасе постојећих магистралних путева М-1.11 Баточина-Крагујевац и М-23. Крагујевац-Равни Гај-Мрчајевци. Планирани аутопут представља попречну везу између аутопутева Е-75 Београд-Ниш и аутопута Е-761 (позиција магистралног правца М-5) Појате-Крушевац-Краљево-Чачак, односно веза са аутопутем Е-763 Београд-Јужни Јадран у зони Чачка. Аутопут Београд-Јужни Јадран представља један од најважнијих аутопутских коридора у СЦГ по правцу север-југ, тако да је сврстан у систем ТЕМ путева (Трансевропских путева), а повезивање на овај аутопут је од изузетног значаја не само за Крагујевац већ и за подручја централне и источне Србије.

На посматраном подручју планира се и егзистира и више путева магистралног и регионалног значаја. У централном и северо-западном делу планирана је деоница Шумадијске магистрале, као алтернативни правац постојећој деоници магистралног пута М-23, која се са постојећим магистралним правцем спаја у зони Чумића (брдо Светиња). Северна обилазница Крагујевца у виду полупрстена спаја најзначајније улазно-излазне правце магистралног и регионалног значаја према Баточини (Е-75), Тополи, Горњем Милановцу и Краљеву и Чачку. Положај јужне обилазнице омогућава најкраћи пролаз транзитног саобраћаја по правцу исток-запад. Спољни потез, који се простира северним, источним и јужним ободом града, повезује најважније улазно-излазне правце. Поједине саобраћајнице (или одређени сегменти) реализоваће се у постпланском периоду.

Значајан сегмент мреже саобраћајница чини и веза између магистралних путева М-1.11 и М-23 (тзв. Петровачка магистрала). Постојећи улазно-излазни правци употпуњују мрежу омогућавајући разлику саобраћајних токова са непосредним и даљим окружењем на регионалном и републичком нивоу. Саобраћајнице

локалног значаја омогућавају повезивање насељених места међусобно и преко мреже саобраћајница магистралног и регионалног значаја са Крагујевцом и местима из ширег окружења.

Локална мрежа истовремено омогућава приступ ка еколошким целинама и преко мреже некатегорисаних путева приступ пољопривредним и шумским комплексима.

Предложени систем уличне и путне мреже у основи треба да пружи значајна унапређења код изворно-циљних и транзитних кретања на подручју Крагујевца и на тај начин опслужи квалитетније и места из непосредног окружења. Поред тога, задатак планиране мреже је и да прихвати и квалитетно опслужи локални саобраћај и то пре свега са стан-посао као и да обезбеди увођење саобраћаја на најважнијим улазно-излазним правцима.

3. Железнички саобраћај

Железничка пруга данас пролази кроз шире централно подручје града укрштајући се са више значајних саобраћајница у нивоу и раздвајајући градске целине, тако да постојећи положај железничке пруге у великој мери омета свакодневне активности у граду, при чему је и безбедност осталих видова саобраћаја угрожена.

Из наведених разлога планира се да се постојећа траса измести кроз комплекс Заставе, денивелисано у односу на постројења и комуникације у комплексу фабрике. **Просторним планом Републике Србије предвиђена је електрификација магистралне пруге Лапово-Крагујевац-Краљево као и изградња другог колосека што захтева и неопходно осавременавање пратећих објеката и опреме.**

Због повезивања Крагујевца као регионалног центра са гравитационим подручјем неопходно је планирати везе према северу (Топола, Аранђеловац) и према југу (Јагодина, Параћин, Ћуприја), што би био предмет посебног студијског истраживања. Ове железничке пруге би функционисале као пруге нижег ранга, намењене првенствено за превоз локалног становништва и превоз робе локалне привреде и трговине.

4. Стационарни саобраћај

На централном градском подручју, где је проблем паркирања најизраженији, планира се више паркинг гаража укупног капацитета од преко 1.500 паркинг места, као и више отворених паркинг простора, док се у осталим насељима у захвату у највећој мери планира смештај возила у оквиру стамбених блокова и објеката, и на индивидуалним парцелама.

За смештај теретних возила планирана је локација у зони аутопута према корманском путу, капацитета око 260 превозних јединица.

Поред увећања капацитета за смештај возила неопходно је развијати јавни превоз, како би се захтеви за паркирањем ублажили у најатрактивнијим зонама и центрима насеља. Такође, неопходно је применити одговарајуће критеријуме и мере њиховог спровођења приликом изградње објеката, а у циљу обезбеђења одговарајућих простора за паркирање.

5. Јавни превоз путника

Систем јавног превоза путника на централном подручју у планском периоду базираће се на аутобуском и тролејбуском подсистему, док је на осталом подручју предвиђен аутобуски саобраћај. Планирана је реализација 4 тролејбуске линије и 30 аутобуских линија на централном подручју, а за међуградски саобраћај линије које би биле обједињене у оквиру заједничког путничког терминала на локацији постојеће аутобуске и главне железничке станице.

Изградњом аутопутског коридора и северне обилазнице створиће се повољнији услови за даљински превоз путника који са подручја краљевачког региона гравитирају ка централним и северним деловима Србије.

За превоз путника ка регионалном нивоу и ширим просторима републике користиће се и линије железничког саобраћаја.

6. Ваздушни саобраћај

Просторним планом Републике Србије планирана је изградња аеродрома на ширем

подручју града, тако да ће развој ваздушног саобраћаја зависити од реализације програма развоја ваздушног саобраћаја на нивоу Републике Србије.

7. Водни саобраћај

Водни саобраћај у захвату плана није заступљен, а у непосредном окружењу развој водног саобраћаја везан је за реализацију пловности Велике Мораве.

8. Интегрални саобраћај

На контактним зонама друмског и железничког саобраћаја (робно-транспортни центар, теретна железничка станица) у захвату генералног плана неопходно је развијати предности комбинованог транспорта, које треба развијати и на подручју робно-дистрибутивног центра у Лапову. **Овај центар, по свом положају и значају, представља директну везу града, средишне и југозападне Србије са најзначајнијим саобраћајним и развојним потезима на правцу вропског Коридора Х.**

9. Поштански саобраћај

У Крагујевцу, на подручју ПП постоји 20 објеката поште у којима функционише 76 шалтера чији је основни циљ задовољење просторног и функционалног критеријума у погледу пружања услуга за поштанским саобраћајем, а такође и остваривање критеријума економичности и рентабилности. Један шалтер у просеку опслужује око 2.305 становника, што задовољава критеријуме и циљеве дате у Просторном плану Републике Србије, према коме би требало да један шалтер опслужује око 2500 становника.

Нови поштански објекти у оквиру мреже ће се лоцирати свуда где се процени постојање реалне потребе и обостраног интереса корисника и овлашћених предузећа за пружање поштанских услуга, а посебно у оквиру центара свих нивоа у захвату градског насеља и комплетне градске територије.

6. Водоснабдевање

За снабдевање водом Крагујевца данас се користе три изворишта: површинске воде из сликова река Грошнице и Груже акумулиране у акумулацијама "Грошница" и "Туцачки напер", и подземне воде из алувиона Велике Мораве у реону села Брзан. Од постојећих изворишта два се налазе на територији других општина (Баточина и Кнић), на међусобној удаљености од око 60 км, док се извориште "Грошница" налази на територији Града Крагујевца, на удаљености од око 12 км.

Поред самог града Крагујевца, на постојећи дистрибутивни систем су везана и сеоска насеља или њихови делови и то : Голочело, Ђурисело, Дреновац, Драгобраћа, Грошница, Вињишта, Поскурице, Опорница, Трмбас Баљковац, Маршић, Корман, Јовановац, Цветојевац и Никшић.

1. Грошнички водоводни систем

састоји се из бране лучно-гравитационог типа, постројења за припрему воде непосредно низводно од бране, и довода ф 500 и ф 350 мм до резервоара Р 11 на Ћави, из кога се вода дистрибуира ка граду. Минимална средња годишња производња у задњих 21 године износила је 45 л/с, максимална годишња производња у истом временском периоду износила је 199 л/с а просечна годишња производња износила је 107 л/с.

2. Моравски водоводни систем

састоји се из 14 "Рени" бунара на левој обали реке Велике Мораве, код села Брзан. Бунари су опремљени бунарским пумпама различитог капацитета. Пумпе су повезане на заједнички цевовод ф 700 мм којим се вода транспортује ка Крагујевцу. На брду Жировница налази се црпна станица за међупрепумпавање, која је прикључена директно на цевовод. У Крагујевцу, на Кошутњаку је изграђено постројење за припрему воде за пиће и резервоар Р 1 "Кошутњак" из кога се вода дистрибуира ка граду. Пројектован капацитет система је 480 л/с. Минимална средња годишња производња у задњих 21 година износила је 7 л/с, максимална годишња производња у истом временском периоду износила је 290 л/с а просечна годишња производња износила је 152 л/с.

3. Гужански водоводни систем

састоји се из лучне бране, постројења за припрему воде, потисног цевовода ф 1000 мм, резервоара "Вучковица", гравитационог цевовода ф 1000 мм и резервоара Р 14 "Станово". Минимална средња годишња производња у задњих 21 година износила је 93 л/с, максимална годишња производња у истом временском периоду износила је 665 л/с а просечна годишња производња износила је 445 л/с.

Пројектовани максимални капацитет изворишта водоснабдевања Крагујевца је 2000 л/с. Минимална средња годишња производња сва три система у задњих 21 година износила је 468 л/с, максимална годишња производња у истом временском периоду износила је 822 л/с а просечна годишња производња износила је 705 л/с.

7. Одвођење отпадних и атмосферских вода, регулација и акумулација

1. Одвођење отпадних вода града Крагујевца засновано је на сепарационом систему, тј. посебно се одводе санитарне отпадне воде а посебно атмосферске воде.

Санитарне отпадне воде системом канализационе мреже, терцијалних и секундарних колектора одводе се до примарног фекалног колектора, који иде долином Лепенице, и њиме до централног градског постројења за пречишћавање отпадних вода, које се налази у Цветојевцу.

Примарни градски колектор је укупне дужине 19,5 км и пречника од Ø 300 мм до Ø 1300 мм. Укупна дужина изграђених секундарних и терцијалних фекалних колектора је 54,6 км и то пречника од Ø 250 мм до Ø 800 мм. Мрежа фекалних колектора покрива највећи део градске територије.

Изграђена је прва фаза постројења, са механичким и биолошким пречишћавањем и третманом муља, капацитета 250.000 еквивалентних становника.

У оквиру изградње система за одвођење и пречишћавање отпадних вода Крагујевца, изграђено је 16 постројења за предтретман индустријских отпадних вода у предузећима где настају. Степен пречишћавања ових вода је до таквог нивоа да могу да се упусте у фекалну канализацију.

**8. Електроенергетска инфраструктура
Преносна мрежа - веза на шири
електроенергетски систем**

Град Крагујевац је у електроенергетски систем Србије укључен преко два далековода 400 КВ. Први далековод долази из правца ТЕ "Никола Тесла" Обреновац, а други из правца Ниша тј. ХЕ "Бердап 1". Оба далековода напајају ТС 400/110 КВ, КГ-2-Петровац, која представља основно разводно постројење за напајање града путем далековода 110 КВ. Капацитет трафостанице 400/110 КВ КГ-2 Петровац је 2 x 300 МВА.

У складу са Просторним планом Републике Србије планира се изградња 400 КВ далековода Крагујевац-Краљево у дужини од 50 км и далековода 400 КВ Крагујевац - Обреновац ИИ вод у дужини од 100 км.

У оквиру енергане у комплексу Заставе постоји термоелектрана капацитета 30 МВА са две генераторске јединице (20МВА+10МВА). Тренутно није у функцији.

1. Објекти и мрежа 110 кВ

Дистрибутивни систем ЈП "Електрошумадија" Крагујевац преузима електричну енергију на напонском нивоу 110 КВ, напонском трансформацијом 400/110 КВ у трафостаници КГ 2 у Петровцу. Све трафостанице 110/35 КВ и 110/10 КВ на територији просторног плана преузимају електричну енергију путем ваздушних водова 110 КВ са ТС КГ 2, уз напомену да постоји могућност преузимања и са ТЕ "Морава" у Свилајнцу, преко постојећег далековода од ТЕ "Морава" до ТС КГ0018 у Лапову. У границама просторног плана изграђено је око 120 км ваздушних водова 110 кВ. Подземних водова 110 КВ нема.

На територији просторног плана налазе се три трафостанице 110/35 КВ: "Илићево", "Страгари", и "Застава", три трафостанице 110/10 КВ: "Чехословачко Гробље", "Дивље Поље" и "Метино Брдо". Технички подаци који се односе на капацитете постојећих трафостаница, њихов степен искоришћења и могућност проширења дати су у табели бр.1.

Постојеће трафостанице 110/Х КВ(Х=35 или 10)

Ред. бр.	Назив ТС	Постојећи капацитет МВА	Степен искориштења	Могућност проширења МВА
1	ТС 110/35 КВ КГ001 Илићево	2 x 31,5	0.502	постоји
2	ТС 110/10 КВ КГ003 Чехословачко Гробље	2 x 31,5	0.562	постоји
3	ТС 110/10/10 КВ КГ005 Дивље Поље	1 x 31,5	0.834	постоји
4	ТС 110/10/10 КВ КГ008 Метино Брдо	1 x 31,5	0.593	постоји
5	ТС 110/35 КВ КГ0024 Страгари	1 x 31,5	0,163	постоји
6	ТС 110/35 КВ К 0010 ЗЦЗ	2 x 63	0.6	постоји

Анализом расположивих података може се закључити да капацитети постојећих трафостаница нису у потпуности искоришћени, а постоји и могућност њиховог проширења.

Задржавају се постојећи системи трансформације 110/35/10/0,4 кВ и 110/10 кВ, уз препоруку да се кроз Студију перспективног развоја електроенергетског система Крагујевца размотри могућност и оправданост увођења напона 20 кВ.

У току је израда нове Студије перспективног развоја ДДЕЕС-а електродистрибуције Крагујевац чији се завршетак очекује до марта 2005.г. Студија ће кориговати решења претходне Студије, прилагодити развој електроенергетског система новонасталој ситуацији и плановима развоја Града, предложити

најоптималније решење електроенергетског система целог конзумног подручја и усмерити његов даљи развој. Због тога ће доћи до корекције Програма Просторног плана, а резултати истраживања Студије биће уграђени у планско решење.

2. Објекти и мрежа 35 КВ

У границама просторног плана постоји 5 трафостаница 35/10кВ (КГ 01 "Становљанско Поље", КГ 02 "Млекара", КГ 03 "Диспечерски центар", КГ 05 "Чумић" и КГ 025 "Страгари"), 1 трафостаница 35/10/6кВ (КГ 04 "21 Октобар") и 3 трафостанице 35/6/0.4кВ (Застава 1, Застава 2 и Застава 3). Технички подаци који се односе на капацитете, степен искоришћења и могућност проширења поменутих трафостаница дати су у табели бр. 2.

Постојеће трафостанице 35/х КВ (х=10 или 6)

Ред. бр.	Назив ТС	Постојећи капацитет МВА	Степен искориштења	Могућност проширења МВА
1	ТС 35/10 кВ КГ 01 "Становљанско Поље"	2 x 8 МВА	0,437	постоји
2	ТС 35/10 кВ КГ 02 "Млекара"	2 x 8 МВА	0,437	постоји
3	ТС 35/10 кВ КГ 03 "Диспечерски центар"	2x 8 МВА	0,812	постоји
4	ТС 35/10/6 кВ КГ 04 "21 Октобар"	2x 8 + 2 x 4 МВА	0,875; 0,125	постоји
5	35/10 кВ КГ 05 "Чумић"	2x4 и 1x2,5	0,5	постоји
6	35/10 кВ КГ 025 "Страгари"	1x8 и 1x2,5	0,375; 0,4	постоји
7	ТС 35/6/0.4 кВ Застава 1	3x4 МВА	није у функцији	захтева комплетну реконструкцију
8	ТС 35/6/0.4 кВ Застава 2	3x12МВА	0,6	постоји
9	ТС 35/6/0.4 кВ Застава 3	3x12+1x8 МВА	0,8	постоји

Анализом података може се задључити да капацитети постојећих трафостаница нису у потпуности искоришћени, а постоји и могућност њиховог проширења. Највише је оптерећена ТС 35/10 кВ КГ 03 "Диспечерски центар", те је потребно приступити њеном проширењу.

Напајање ових трафостаница остварено је ваздушним и кабловским 35 КВ водовима из ТС 110/35 КВ "Илићево" и ТС 110/35 КВ "Застава". Изграђено је око 59 км ваздушних водова 35 кВ и око 24 км кабла 35 кВ је положено у земљу.

3. Објекти и мрежа 10 КВ

У границама просторног плана изграђено је 555 трафостаница 10/0,4 КВ. Изграђено је око 308 км 10 кВ кабловске мреже и око 383 км ваздушне 10 кВ мреже.

Постојећи број трафостаница је недовољан за квалитетно напајање потрошача електричном енергијом. Поједине трафостанице су преоптерећене, нарочито у зимском периоду и у деловима града који немају даљинско грејање.

Планирана је изградња око 180 нових ТС 10/04 КВ.

4. Нисконапонска мрежа

Постојећа нисконапонска мрежа је углавном ваздушна на бетонским стубовима. У зонама колективног становања грађена је подземна кабловска нисконапонска мрежа (изграђено је око 483 км подземне нисконапонске мреже).

Планира се даља изградња ваздушне или подземне (кабловске) нисконапонске мреже. У зонама колективног становања нисконапонску мрежу градити подземно.

У циљу смањења потрошње електричне енергије (нарочито за загревање) која је у претходном периоду била у сталном порасту у категорији "домаћинства" препоручује се интензивнија гасификација Града и увођења паритета цена енергената на економским принципима.

9. Телекомуникације

1. Фиксна телефонија

Према тренутној организацији телекомуникационе мреже Крагујевац је

транзитно подручје са две транзитне централе које раде у тандему. Поред две транзитне централе у подручју просторног плана Крагујевац постоје и две реонске централе (локације Центар и 6 Топола), 23 крајње централе (2 аналогне и 21 нумеричка) и 15 нумеричких подцентрала. Телефонске централе су међусобно повезане оптичким кабловима.

Капацитети постојећих централа су такви да се динамички мењају у зависности од броја захтева на одређеном подручју.

Подаци који се односе на тренутне капацитете телефонских централа дати су у табели, а њихов размештај у простору приказан је на графичком прилогу.

Постојеће телефонске централе на подручју просторног плана

Редни број	Назив	Ранг	Инст. Директних	Инст. Двојника	Инст. Преносника Аналогних	Инст. Преносника Дигиталних
1	Крагујевац	ТА	0	0	3054	0
2	Крагујевац Б	РА	2884	3916	659	0
3	Крагујевац	ТН	13464	0	0	21000
4	Крагујевац Ц 6 Топола	РА	4096		851	0
5	Мале Пчелице	КН	1392	400	0	180
6	Лужнице	КН	448	64	0	60
7	Чумић	КН	448	64	0	60
8	Шљивовац	КН	464	48	0	60
9	Горње Јарушице	КН	224	32	0	60
10	Рогојевац	КН	376	8	0	30
11	Доња Сабанта	КН	240	16	0	60
12	Горња Сабанта	КН	448	64	0	60
13	Велике Пчелице	КН	336	48	0	60
14	Доње Комарице	КН	144	0	0	24
15	Горње Комарице	КН	168	0	0	24
16	Ботунје	КН	200	0	0	24
17	Цветовевац	КН	200		0	24
18	Страгари	КА	382	218	28	0
19	Ресник	КА	160	0	10	0
20	Корман	КН	208	0	0	24
21	РДЛУ Дивостин	КН	752	0	0	120
22	РДЛУ Грошница	КН	816	0	0	120
23	РДЛУ Бубањ	ПН	3352	0	0	600
24	РДЛУ Црква	ПН	3168	0	0	600
25	РДЛУ Букуровац	КН	128	0	0	60
26	РДЛУ Ждраљица	ПН	592	0	0	60
27	РДЛУ В. Поље	ПН	2232	0	0	360
28	РДЛУ Јовановац	КН	408	0	0	120
29	РДЛУ Драгобрача	КН	848	0	0	180
30	РДЛУ ТЦ Аеродром	ПН	5336	0	0	840
31	РДЛУ 6 Топола	ПН	2952	0	0	480
32	РДЛУ Метино Брдо	ПН	4752	0	0	960
33	РДЛУ Шумарице	ПН	912	0	0	240
34	РДЛУ Корићани	ПН	1080	0	0	240
35	РДЛУ Илићево	ПН	1632	0	0	240
36	РДЛУ Десиминовац	КН	752	0	0	120
37	Дулене	КН	112	16	0	30
38	РДЛУ Бресница	ПН	2624	0	0	480
39	РДЛУ Ердogliја	ПН	3000	0	0	600
40	РДЛУ Парк	ПН	1848	0	0	360
41	РДЛУ Ердеч	ПН	1152	0	0	240
42	РДЛУ Петровац	ПН	928	0	0	240
	Σ		65658	4894	4602	29040

КА	Крајња аналогна	ПА	Подцентра аналогна
КН	Крајња нумеричка	ПН	Подцентра нумеричка
РА	Реонска аналогна	ТА	Транзитна аналогна
РН	Реонска нумеричка	ТН	Транзитна нумеричка

Укупан број претплатника на подручју административне општине Крагујевац је 56.121 (50.545 физичких лица, 5.576 правних). Сви захтеви за телефонским прикључцима нису реализовани.

Цело градско подручје је покривено кабловском ТТ канализацијом (изграђено је 22.750 м кабловке канализације). Поред тога положено је 1137,5 км каблова већег капацитета. Дужина изграђене секундарне ТТ мреже износи 4.489 км. Тренутно се врше активности на изградњи и реконструкцији кабловских подручја чиме се решавају проблеми недостатка ТТ капацитета на дужи период. Приоритет је дат градском подручју, а након завршетка тих активности очекује се решавање проблема недостатка телефонских прикључака и у руралним подручјима.

У складу са циљевима Просторног плана Републике Србије и планираним развојем града планира се достизање броја од 160.000 телефонских бројева за подручје просторног плана. Да би се то реализовало потребна је замена 14.276 аналогних прикључака и стварање услова за прикључак око 89.000 нових.

На регионалном нивоу РАТЦ Крагујевац - Центар и РАТЦ Крагујевац Шест Топола се као регионална комутациона чворишта планирају и као чворишта у регионалном нивоу транспортне мреже Србије у оквиру СДХ прстена који обухвата следећа чворишта: Београд, Обреновац, Шабац, Лозница, Ваљево, Ужице, Чачак, Горњи Милановац, Крагујевац Шест Топола, Крагујевац Центар, Аранђеловац и Лазаревац (регионални ниво транспортне мреже Србије је организован у 6 регионалних СДХ прстенова).

Поред постојећих магистралних оптичких каблова Крагујевац-Краљево, Крагујевац -аутопут Београд-Ниш и Крагујевац -Топола планира се наставак изградње магистралног оптичког кабла на

релацији Крагујевац -Горњи Милановац од Бара до Горњег Милановца.

Обзиром да се на локацији Крагујевац Центар налази Транзитна централа планира се да Крагујевац буде чвор у националном нивоу транспортне мреже као и чвор у оквиру још једног регионалног прстена који обухвата следеће станице: ТЦ Крагујевац, Ужице, Пријепоље, Нови Пазар, Рашка, Косовска Митровица, Приштина, Крушевац, Трстеник, Врњачка Бања и Краљево.

2. Мобилна телефонија

На територији Крагујевца у оперативном раду су два мобилна оператора МОБТЕЛ и ТЕЛЕКОМ. Оба оператора раде у ГСМ систему, у ком сви физички објекти могу грубо да се класификују у две групе:

1. Управљачко-кимутациони центри са једне стране, и
2. Базне станице које се налазе на појединачним локацијама са друге.

Оба оператора поседују мреже базних станица које не покривају у потпуности подручје Града. Како би цела територија Града била у потпуности покривена сигналом, неопходно је приступити проширењу мрежа базних станица, односно изградњи нових.

3. Кабловски дистрибутивни систем

Постојећи кабловски дистрибуциони систем је изграђен и развија се неплански, без неопходних услпва и одобрења за градњу. Главна станица КДС-а се налази у поткровљу зграде РТК, у Крагујевцу у ул. Бранка Радичевића бр.9. Мрежа је реализована самоносећим коаксијалним кабловима. Приликом

гасификације Града, у почетној фази, паралелно са положеним гасоводима полагају су коаксијални каблови за кабловску телевизију али овај систем до данас није профункционисао.

КДС систем развијати у складу са захтеваним потребама и Законом о телекомуникацијама. Трасе водова кабловске ТВ утврђивати детаљном разрадом кроз планове нижег реда.

10. Гасификација - Топлификација

У следећем планском периоду треба очекивати веома велике промене у окружењу енергетике. Пошто енергија постаје роба, као и сва друга, а преко потребна, биће засигурно повећане потражње енергије и енергената који буду коњукуртнији на реалном бездипаритетном тржишту.

На подручју плана постоје два система развода енергије високог стандарда : топлификацијски и гасификацијски.

Код топлификације, треба очекивати пораст цена, јер постоји дебаланс код произвођача - дистрибутера. Због тога ће се промене догађати само у постојећим и веома густим срединама за становање, без ширења зона захвата, уз мале изузетке који ће настати услед појаве насеља које могу бити интересантна за топлификацију, јер се налазе на погодним местима у односу на изворишта, на трасе великих далеководова и слично. Ван средишњих градских зона не треба очекивати развој ове инфраструктуре. Карактеристично је да се ова инфраструктура лоцира искључиво унутар подручја ГП Крагујевац.

Гасификација

Транспорт и потрошња природног гаса, међутим, постаће најкрупнији сегмент енергетике. Основне карактеристике планирања ове инфраструктуре сачињаваће:

- стварање услова да се на целом градском подручју може изградити дистрибутивна мрежа, односно да одлука о изградњи мреже ниског

притиска и прикључивања на њу, буде само код месних заједница и грађана. Наиме, овај капиларни део система се увек гради и градиће се из средстава грађана, а сви већи системи биће изграђени као део градске мреже.

- почетак ширења коришћења природног гаса и у руралним зонама, зависно од густине и удаљености насеља од енергетских објеката ове врсте

Развод гаса у сеоским срединама, поред високог енергетског стандарда домаћинствима, створиће могућност смањења потрошње природних ресурса - дрвета пре свега. То је посредно решавање актуелног еколошког проблема, који није мали обзиром на велику потребу очувања природе и њене средине.

Кроз територију градског подручја Крагујевца пролази регионални магистрални гасовод високог притиска правцем "северонисток - југозапад". На том цевоводу постоји једна а планирају се још две "главне мерно-регулационе станице:

- постојећа ГМРС "Цветовевац" је изграђена 1982. године, има капацитет од 18.000 м³/час, а обзиром на велики пад потрошње у привреди, ова станица је засада довољна у једном краће сагледивом периоду /око 5 година/ за сам град.
- Друга ГМРС "Дивостин" је раније планирана, а њена градња ће уследити када ова постојећа станица постане недовољна за потрошњу града, и

Овим планом се предвиђа трећа, мобилна станица, МГМРС

- "Петровац" малог капацитета, која ће служити за снабдевање гасом северног подручја за насеља са малом густином.

Величине и капацитети ових објеката ће се одређивати према потребама које буду настале обзиром на кретање цена енергената, на политику очувања шума, стање на тржишту енергената итд.

Од планиране мале ГМРС "Петровац" ће се извести гасовод средњег притиска у правцу северозапада према селима: Десиминовац, Церовац, Лужнице, Чумић и Страгари /општинско насеље/.

Од раније планиране ГМРС "Дивостин" радиће се гасификација према селима Дивостин и Драча.

Доња табела, у којој су дата само насеља са преко 400 житеља, показује да се гасификација планира само у оним највећим.

величина насеља	назив насеља	број становника	очекиван број корисника гаса
401-800	Рогојевац	404	
	Нови Милановац	406	
	Вињиште	412	
	Дивостин	428	
	Каменица	431	
	Пајазитово	440	
	Маслошево	478	
	Добрача	493	
	Шљивовац	493	
	Голочело	509	
	Доње Комарице	545	
	Поскурице	573	
	Баљковац	623	
	Ђулисело	627	
	Ботуње	649	
	Доња Сабанта	651	
	Горње Јарушице	655	
	Трмбас	669	
	Влакча	671	
	Велике Пчелице	673	
	Опорница	686	
	Корман	692	150
	Цветојевац	719	150
801-1200	Драча	828	200
	Горња Сабанта	839	200
	Церовац	904	200
	Драгобраћа	949	200
	Лужнице	1065	200
	Ресник	1147	250
	Јовановац	1165	250
преко 1200	Страгари	1354	300
	Грошница	1388	300
	Десиминовац	1401	300
	Чумић	1600	350

7. ПРОСТОРНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ПОСЕБНИ УСЛОВИ И РЕЖИМИ

7.1. Зоне, целине, потези

Ради очувања карактера и специфичности простора градске територије, а посебно у оквиру побољшања опште просторне структуре кроз комплекс грађевинског и осталог земљишта, физичку и продуктивну трансформацију ширег руралног комплекса, одржање и пољшање укупног и специфичног еколошког капацитета средине, Програм за просторни план на основу положаја у простору, природних карактеристика и створених вредности, дефинише посебне зоне, целине и потезе који су изразити и битни у еколошком и функционалном смислу, и које захтевају посебне услове и режиме заштите, уређења и коришћења земљишта.

1.1. Функционалне зоне и целине

Функционалне зоне представљају организовани простор обједињен у јединственом систему функције и регулације, као подлога за карактеристичне програмске захтеве и решења.

1. Основна зона и целина овог типа је подручје градског насеља и Генералног плана, која на простору од 7.851 ха развија све најважније функције и капацитете Крагујевца. За овај простор 2004. године доноси се нов Генерални план Крагујевац 2015., тако да примарно грађевинско подручје добија актуелну планску подлогу прилагођену захтевима града на почетку новог века. Генерални план у свом захвату развија три шире просторне функционалне целине. Централна линеарна целина Лепеница дуж тока реке, у зони градског језгра и потеза индустрије развија простор са највећим еколошким оптерећењем и најмањим еколошким потенцијалом, захтевајући посебне услове

регулације и заштите простора. Рубне целине Кошутњак и Шумарице поред функционалног поседују и развијају специфичан еколошки капацитет, повезујући град са ужим окружењем као специфичне функционално-еколошке зоне.

2. Посебну функционалну зону представља сливно подручје планиране акумулације Дрезга, које на подручју од 5.650 ха са десет насеља развија простор са специфичним природним и продуктивним карактеристикама, као зачетак просторног и еколошког потеза Дрезга-Угњешница.
3. Планирана линеарна агломерација 1. Десимировац, 2. Церовац, (3. Лужнице), 4. Чумић формира линеарну функционалну зону у захвату магистралног пута М 23. и ширег грађевинског подручја ових насеља на Тополском потезу. Укупни подужни функционални профил агломерације, захватајући и контактну еколошку заштитну завесу износи до 2.00 км, а дефинитиван захват одредиће се планом детаљне регулације укупног потеза.
4. Грађевинско подручје центара заједнице села, обзиром на важну улогу ових насеља, постаје специфична зона која развија функцију града на ширем подручју. При томе Јовановац и Драгобраћа проширују град у оквиру примарне агломерације на стратешком лепеничком развојном потезу, са увођењем виших продуктивних програма у делу захвата дуж магистралне саобраћајнице, док Лужнице и Горња Сабанта, заједно са Страгарима, као "варошице" обезбеђују подршку града у оквиру најзначајнијих еколошких зона и пољопривредних потеза.

5. Зоне мелиорације пољопривредног земљишта са комасацијом и уже зоне заштите акумулација и изворишта водоснабдевања постају такође специфичне функционалне зоне. И поред више програма досада је реализована само прва фаза комасације зоне Собовица површине око 1.750 ха. Обзиром на тешкоће у процесу комасације, нове зоне функционалног укрупњавања пољопривредног земљишта ради мелиорације и наводњавања, посебно на потезима Угљешница и Лепеница, треба реализовати са већом програмском и техничком подршком, али и са отворенијим системом просторне организације пољопривредног земљишта. У ову категорију спадају и потези високопродуктивног пољопривредног земљишта које треба штитити и уређивати, уз могућност пренамене делова у потезу Лепеница за нове функције дуж аутопута према Баточинини и у оквиру Индустријске зоне Крагујевац.

Изградња бране и акумулације Дрезга представља најзначајнији програм у процесу отварања централног продуктивног и еколошког пољопривредног потеза Угљешница, који се директно надовезује на потез Лепеница. Од осталих акумулација на градској територији најважнија је најстарија Водојажа Грошница, са могућношћу вршне наградње на реци Дуленки, као и водене површине у оквиру подручја Генералног плана у Спомен парку и на доњем току Драчке реке.

6. Посебне функционалне зоне постају локације и објекти санитарне депоније, система за пречишћавање отпадних вода, експлоатације минералних сировина, интензивне сточарске производње, продуктивних и пословних програма ван основног грађевинског подручја, за које се ради одговарајућа планска

подлога, документација заштите и изводљивости, формирају услови изградње и уређења простора, односно режими заштите локације и окружења.

7. Због специфичног начина коришћења и обезбеђања војни комплекси се третирају као комплекси посебне намене, а у планском систему и окружењу се дефинишу према конкретном програму и захвату, и условима Министарства одбране Србије и Црне Горе.

1.2. Еколошке зоне и целине

Еколошке зоне захватају простор са очуваним специфичностима природних и антропогених слојева и система, односно са вишеструко израженим еколошким капацитетом који је битан за квалитет средине и општи карактер подручја Града Крагујевца у средишту Србије. При томе еколошке целине захватају јединствени простор који деле Крагујевац и суседне општина по рубу градске територије.

1. Најважнија еколошка зона је зона Рудник-Страгари, у оквиру јединствене целине планине Рудник као највеће планине централне зоне Србије, коју Крагујевац дели са општинама Горњи Милановац и Топола. Зона захвата севарозападни део територије у оквиру комплетне градске општине Страгари, са варошицом и десет сеоских насеља на површини 16.528 ха. Простор се развија на терену претежно већег нагиба и надморске висине, од 239 метара у долини Јасенице која формира лучни алувион на рубном потезу према општини Топола, до 1.113 метара на планини Рудник. Захват се одликује ширим пространством букове шуме коју треба заштитити од прекомерне експлоатације, и отвореним пашњацима на планинским превојима висине и преко 800 метара, развијајући богато ловно

подручје. **Карактеристика** захвата је локално сливно подручје, са горњим током Угљешнице и реком Сребрницом, која се иако кратког тока слива кроз пределе шума и историјских споменика до улива у Јасеницу на подручју Страгара. На овом простору су мала али очувана насеља рудничке базе, од којих су карактеристична Рудничка Каменица, Рамаћа, Маслошево, варошица Страгари са подужном руралном агломерацијом Горњи Страгари у клисури Благовештењске реке, и посебно Љубичевац као јединствена природна и етнолошка целина која се увлачи у само срце Рудника испод Великог Штурца, **умирући демографски и насељски као белег нашег немара према последњим траговима природне основе човека.**

Посебна особеност подручја су манастири Благовештење Рудничко и Вољавча, са значајном улогом у српској културној и политичкој историји, као део скупине рудничких манастира којима још припадају Враћевшница и Никоље у Шаторњи. **Наменски центар еколошке зоне постаје Љубичевац, са допунском природном трасом локалне саобраћајнице према подручју Каменице, а општа подршка насеље Страгари, са расположивим простором за изградњу, извориштем термалне воде у Страгарачкој бањи, примарном инфраструктуром и планском основом која прихвата програмски и функционални карактер насеља и зоне у целини. Основни проблем у реализацији новог еколошког концепта захвата је одрживо и економично развијање програма фабрике у Страгарима, и санација са рекултивацијом основне депоније азбестног јаловишта на потезу према Котражи, односно новог јаловишта у долини Јасенице. На југоисточном рубу еколошка зона се делимично преклапа са функционалном зоном сливног подручја акумулације Дрезга, формирајући посебну функционално-еколошку зону која подржава и продуктивни карактер подручја.**

2. **Шире побрђе на јужном захвату градске територије, са реперима од 600 до изнад 800 метара надморске висине и шумским појасом у залеђу Водојаже, развођу и горњем току Грошничке и Дуленске реке, формира еколошку зону Грошница-Дуленка, коју као целину Крагујевац дели са општинама Рековац, Кнић и делимично Краљево. Зона захвата простор са четири насеља површине 8.811 хектара, са изузетним природним карактеристикама, слабом насељеношћу и високим еколошким потенцијалом у ширем контакту градског насеља. Зону одликује групација манастира у сливу Дуленке, од којих су Денковац и Саринац на територији Крагујевца, а Ралетинац на територији општине Рековац. Наменски центар зоне постаје насеље Дулене у клисури Дуленске реке, а општу подршку даје Грошница као најразвијеније насеље на правцу града и пољоприврени центар Велике Пчелице, са развијеном задружном традицијом и капацитетима.**
3. **Захват шуме на Бешњаји, који деле Крагујевац и Јагодина на побрђу Црног Врха, са центром на подручју Букуровца и са површином око 2.000 хектара у захвату четири насеља, формира локалну еколошку зону Бешњаја-Осаница. Зона се развија око постојећег објекта одмаралишта који треба реконструисати, програмски и локацијски проширити, у окриљу реке Осанице и дуж будућег везног саобраћајног потеза према Јагодини: Букуровац, Горње Комарице, Доње Комарице, Мишевић. Зона отвара могућност уређења простора за одмор и рекреацију у природи, са изванредним видовцем према Крагујевцу и Јагодини, као заједнички програм два града.**

4. На вези просторне целине Шумарице са рудничком базом и масивом и акумулацијом Дрезга, на потезу насеља Дивостин, Поскурице, Драча и Прекопеча, развија се прелазна еколошка зона Шумарице-Дрезга. На вези просторне целине Кошутњак са потезом Бешњаје развија се прелазна еколошка зона Кошутњак-Бешњаја. Ове две зоне шире еколошки потенцијал градског насеља, повезујући у целину природни систем градске територије на средишњем потезу исток-северозапад. Зоне се развијају према посебном програму, који се заснива на карактеристикама захвата и комплементарног окружења.

1.3. Еколошки потези

Еколошки потези представљају контактну подручје које се развија дуж линеарних потеза водотокова ради заштите и наменског коришћења простора, односно дуж саобраћајних и развојних праваца ради формирања основних линеарних еколошких завеса према непосредном окружењу.

1. Примарни еколошки потези су Лепеница 2., на потезу везног инфраструктурног и саобраћајног коридора у току низводно од града, потез Угљешница дуж водотока и суседне зоне уређивања пољопривредног земљишта, као и потез заштитног појаса дуж линеарне агломерације на тополском правцу.
2. Секундарни еколошки потези су Лепеница 1., на водотоку узводно од градског насеља, као и горњи токови Грошнице, Осанице и Раче. Све магистралне и регионалне саобраћајнице развијају заштитни еколошки систем у контактном окружењу, односно посебне услове регулације и коришћења простора. Систем организације простора у оквиру природног окружења повезују локалне саобраћајнице и нове

еколошке комуникације, са трасом и коловозом која се прилагођава природном амбијенту.

3. Сви захвати у ширем потезном простору пољопривредног окружења подручја генералног плана и примарне агломерације уводе принципе екологије и одрживости у организацију насеља, коришћење грађевинског подручја и продуктивног земљишта, шума, пашњака, водотокова, широк природних добара, опреме и инфраструктуре, ради трајног одржања природних и створених потенцијала и капацитета, њиховог унапређења и преноса на коришћење новим генерацијама.

7.2. Валоризација простора за даљи развој

Посебни услови и режими

Природне карактеристике подручја, створене вредности и услови су основне поставке за еколошко вредновање простора. Анализом постојећег стања и увидом у релевантну документацију и подлоге добијени су подаци потребни за процену стања животне средине, те је дат и предлог функционалног зонинга и валоризације простора за даљи развој. Валоризацијом простора са аспекта природних карактеристика и створених услова јасно се издвајају целине и функционалне зоне са различитим еколошким капацитетом. Природне карактеристике, морфолошко-орографске, хидрографске, заступљени екосистеми, ваздушна струјања (ружа ветрова), створене вредности и настали услови, као и процена стања животне средине, издвајају еколошке зоне, целине и потезе са различитим условима за развој.

Територију истраживања чине диференциране предеоне целине: долине равнице дуж речних токова и типично шумадијско побрђе оивичено планинским пределима, у оквиру којих су интегрисани грађевински реони. Вредновањем простора јасно се издвајају еколошке целине и зоне посебних одлика, карактеристика,

вредности и ограничења, у контексту заштите, обликовања, уређења, презентације, одрживог развоја и коришћења.

1. Посебни услови и режими

Заштита животне средине обухвата мере и услове за одрживо управљање, коришћење и очување целovitости и квалитета природних вредности и услова за даљи одрживи развој подручја. Природне вредности (природна богатства, вода, ваздух, земљиште, шуме, геолошки ресурси, биљни и животињски свет), могу се користити под условима који обезбеђују очување вредности и квалитета животне средине.

Обновљиви природни ресурси могу се користити под условима којим се обезбеђује њихову трајну и ефикасну обнову и стално унапређивање квалитета. Необновљиви ресурси могу се користити под условима који обезбеђују њихово дугорочно економично и одрживо коришћење.

На подручју плана утврђене су просторно-еколошке зоне, целине и потези, сходно карактеру, процењеном еколошком капацитету и степену оптерећења.

1.1. Функционалне зоне и целине

1. Подручје градског насеља и Генералног плана са просторно-еколошким и функционалним целинама и зонама: Лепеница, Кошутњак и Шумарице, различитих еколошких капацитета и оптерећења, развијаће се према прописаним условима и мерама заштите:

- за планиране програме, пројекте, локације, промене намене и технологија, реконструкције, проширење капацитета и престанак рада објеката и технологија, који могу утицати на животну средину обавезан је поступак процене утицаја на животну средину;
- предмет процене утицаја су пројекти и постојећи објекти за које је потребно спровести мере заштите животне средине.

2. Сливно подручје планиране акумулације Дрезга представља подручје великог еколошког капацитета и потенцијала. Развој и даље коришћење овог подручја могуће је уз следеће услове:

- коришћење пољопривредног земљишта за примарну пољопривредну производњу усагласити са условима терена, уз обавезну примену мера заштите од ерозије и очувања плодности као потенцијала за производњу биолошки вредне хране;
- начин коришћења пољопривредних површина прилагодити условима терена у циљу производње биолошки вредне хране;
- шумски комплекси аутохтоних састојина добијају функцију приоритетне заштите;
- терени већих нагиба планирани су за пошумљавање аутохтоним врстама у складу са еколошко-биолошком основом подручја;
- дозвољени су објекти, површине и комплекси туристичког, излетничког и рекреативног карактера сагласно процењеном еколошком капацитету подручја, уз обавезно поштовање мера заштите а на основу процене утицаја на животну средину.

3. Планирана линеарна агломерација 1. Десимировац, 2. Церовац,

(3. Лужнице), 4. Чумић, као зона уз магистрални пут, према предходној валоризацији простора, добија ранг функционалне зоне повезивања насеља на том правцу. Ова зона се може реализовати према елементима програма и карактеру оросторa, уз следеће услове:

- дозвољени су објекти услуга, привређивања и пословања према условима и мерама заштите животне средине, на основу процене утицаја на животну средину;

- обавезан је заштитни појас , од аутохтоних врста високог засада, према залеђу;

4. Грађевинско подручје центара заједнице села представља планиране урбанистички и еколошки уређене зоне, у оквиру којих су дозвољени мањи услужни и производно-прерађивачки погони. Предност за реализацију, уз поштовање мера и услова из процене утицаја на животну средину, имаће погони за примарну и осталу прераду пољопривредних производа, шумских плодова као и биолошки вредне хране.

5. Зоне мелиорације пољопривредног земљишта са комасацијом и уже зоне заштите акумулација и изворишта водоснабдевања су зоне са посебним режимима заштите и уређења пољопривредног земљишта.

- **Зоне високопродуктивног пољопривредног земљишта** уређиваће се на начин и према условима процене утицаја, уз очување плодности и бонитетне класе. За оптимално коришћење ових површина потребно је извршити оптималну рејонизацију пољопривредног земљишта и обавезно подизање пољозаштитних појасева.

- **Зоне заштите изворишта водоснабдевања** ће се уређивати и користити према посебним условима и ограничењима, уз обавезне мере заштите, контроле и надзора. У границама ових зона дозвољени су објекти и садржаји који не нарушавају еколошку равнотежу и испуњавају услове прописане проценом утицаја на животну средину. Пољопривредне површине се могу користити на одржив начин, за производњу органске и биолошки вредне хране.

6. Посебне функционалне зоне, локације и објекти су санитарна депонија, систем и постројење за пречишћавање отпадних вода, зоне експлоатације минералних сировина, зоне и локације интензивне сточарске производње, зоне и локације продуктивних и пословних програма ван основног грађевинског подручја, и представљају специфичне функционалне зоне које ће се уређивати и користити према посебним захтевима и условима, уз процену основног еколошког капацитета и утицаја на животну средину, и уз обавезну примену мера заштите, унапређивања, санације и ремедијације.

Реализација ових зона и објеката, након процене утицаја, може се остваривати коришћењем најбољих расположивих и доступних технологија и опреме за заштиту животне средине.

1.2. Еколошке зоне

1. Еколошка зона Рудник-Страгари је зона са највећим процењеним еколошким капацитетом, и условима за даљи одрживи развој и коришћење природних ресурса. Природне карактеристике, као изразито еколошко обележје подручја, представљају основу и базу за развој свих програма презентације, истраживања, едукације, туристичко-излетничког и рекреативног одрживог коришћења простора, као и одрживог коришћења природних ресурса.

Центар ове еколошке зоне је насеље Љубичевац, за које важе посебни услови градње, коришћења и уређења земљишта. У грађевинском реону осталих насеља могућа је реализација производно-прерађивачких капацитета у функцији производње биолошки вредне хране, примарне прераде дивљих и других производа са овог подручја, у складу са одрживим

коришћењем природних ресурса. Основни услови за коришћење ове зоне су следећи:

- обавезна процена капацитета животне средине,
- процена утицаја на животну средину и примена мера заштите и минимизирања потенцијалних штетних утицаја.

2. Еколошка зона Грошница-Дуленка, као зона непосредног залеђа градског подручја, представља део мреже еколошких зона и целина, са изразитим значајем у очувању аухтоности предела. Одрживо коришћење природних ресурса, шумских и осталих дивљих плодова, сакупљање и примарна прерада, су дозвољене активности и делатности уз обавезну примену мера заштите животне средине. Еколошки центар зоне је насеље Дулене.

3. Еколошка зона Бешњаја-Осаница, локална еколошка зона непосредно ослоњена и повезана са еколошком зоном Кошутњак се развија око постојећег објекта одмаралишта. У оквиру ове зоне планира се развој излетничко-рекреативних и еколошко-едукативних прорама са максималним повезивањем са градским подручјем.

1.3. Еколошки потези

1. Примарни еколошки потези су:

-Лепеница 2. на потезу везног инфраструктурног и саобраћајног коридора низводно од града,

- потез Угљешница дуж водотока и суседне зоне уређивања пољопривредног земљишта,
- потез заштитног појаса дуж линеарне агломерације на тополском правцу.

Услови за уређење и коришћење ових потеза заснивају се на максималном очувању форланда, заштити приобаља и подизању заштитних појасева.

2. Секундарни еколошки потези су:

- Лепеница 1. на водотоку узводно од градског насеља,

- горњи токови Грошнице, Осанице и Раче,

где су приоритетни услови заштите изворишта водотокова и приобаља са рестриктивним мерама и условима коришћења;

- све магистралне и регионалне саобраћајнице развијају заштитни еколошки систем у контактном окружењу, односно посебне услове регулације и коришћења простора.

Систем организације простора у оквиру природног окружења повезују локалне саобраћајнице и нове еколошке комуникације, са трасом и коловозом која се прилагођава природном амбијенту.

3. Сви захвати у ширем потезном простору пољопривредног реона и

окружења подручја Генералног плана и примарне агломерације могу се користити према капацитету животне и условима заштите од загађивања и рационалног коришћења природних ресурса.

7.3. Општи концепт заштите и унапређења животне средине

Концепт заштите и унапређења животне средине града Крагујевца заснован је на успостављању одрживог управљања природним вредностима, превенцији, смањењу и контроли свих облика загађивања.

Одрживо управљање природним вредностима и заштита животне средине оствариваће се:

1. Реализацијом програма који ће обезбедити интеграцију еколошких принципа и уравнотеженост између заштите животне средине и економског развоја Града;

2. Одрживим коришћењем природних ресурса и чиниоца животне средине (земљиште, вода, ваздух, шуме, флора и фауна);
3. Успостављањем мониторинга, контролом квалитета животне средине и сталним унапређивањем стања;
4. Рмедијацијом оштећених и угрожених зона на подручју Града;
5. Управљањем комуналним отпадом (разврставање, смањење, поновно коришћење и рециклажа отпада);
6. Успостављањем информационог система природних вредности и животне средине;

Уређење и заштита простора

Заштита животне средине са аспекта планирања и уређења подручја плана спроводиће се:

- применом мера проистеклих из еколошко-просторне основе и оквира стратешке процене утицаја,
- конкретизацијом, до нивоа зоне и локације а на основу процене утицаја на животну средину.

У оквиру овога посебним мерама и организацијом просторног и еколошког система Крагујевац 21. треба створити услове за заштиту земљишта, воде, ваздуха, шума, осетљивих екосистема, природних добара и посебних вредности, систем управљања отпадом, заштиту од акцидената, зрачења, буке и вибрација., за комплетну градску територију и њену везу према непосредном и ширем окружењу. Као посебан програм дефинишу се потенцијалне зоне обједињене заштите и коришћења природних и културних добара, у захвату Генералног плана,

потеза Сребрница и Дуленка, и насеља Лужнице, Горње Јарушице, Драча, Рамаћа, Горње Комарице и Грошница.

7.4. Заштита градитељског наслеђа

Културно наслеђе Крагујевца представљено је преко заштићених просторно културно историјских целина и објеката, националних, регионалних, градских и локалних историјских слојева, који своју сврху у одрживом развоју морају наћи у његовој активної презентацији као путокази и водичи града, са циљем да његов историјски и културни значај као прве престонице нове Србије, заједно са окружењем, формирају и промовишу у културолошки бренд региона.

Потенцијали града који презентује његово богато културно - историјско наслеђе постаће приоритети у наредном периоду његове урбане и функционалне обнове. Према карактеру и значају града у окружењу, као и ширег простора са сеоским срединама које су богате фондом заштићеног и валоризованог споменичког наслеђа, а у складу са специфичностима, посебним и општим карактером, планира се и њихова ревитализација, санација и презентација.

Градски центар са својим јасно дефинисаним и валоризованим културним добрима од значаја за Републику Србију мора се интензивирати ревитализовати, како би се његова презентација могла укључити у процес припрема обележавања двестогодишњице града у складу са претходно обрађеним и новом планском документацијом (ГП Крагујевац 2015., УП Милошев Венац, Планови детаљне регулације старог дела Застава и градског центра.) Све ово због општег значаја за Србију треба подићи и на републички ниво.

Приоритети у ревитализацији и презентацији културног наслеђа у захвату градског насеља и генералног плана су :

- Милошев венац,
- Старо градско језгро,
- Спомен парк 21.октобар

Све активности у овим зонама спровode се према посебним програмима

и условима за ревитализацију и презентацију од стране установа које су директно одговорне за њихово функционисање и одржавање, у складу са регулативама које су произашле из Закона о културним добрима РС (Завод за заштиту споменика културе, Народни Музеј , Музеј 21.октобар)

Јединствену представу и организацију градског језгра са наведеним зонама и заштићеним просторним целинама обједињују урбанистичке целине Звезда ,Стара радничка колонија ,Нова колонија - Пивара, градски тргови као и велики број појединачно заштићених објеката - споменика културе.

Поред зона које третирају археологију праисторијског периода, зона захвата Просторног плана града богата је и српском средњовековном археологијом. У зони утицаја општине Страгари налази се значајно споменичко наслеђе у виду остатака средњовековног утврђеног града Сребрнице . Досадашње активности на истраживањима , презервацији и презентацији тог локалитета су биле минорне, па се обзиром на чињеницу да тај простор представља једине просторне идентитете пребреновићевске Србије на овом подручју значај њиховог укључивања у развој рудничке области огледа у груписаним етнолошким, фортификациним и сакралним представама зоне, што несумњиво увећава значај туристичких и општих потенцијала градске општине Страгари. **Просторни план у оквиру еколошке зоне на овом подручју формира и посебну зону организације и експозиције историјског наслеђа, под радним називом Сребрница.**

Континуитет стварања специфичних насеобина кроз историју се остварује и кроз очување и презентацију градитељског наслеђа, па се посебни програми за ревитализацију и презентацију историјских слојева сматрају потребом употпуњавања представе о утицајима и коренима који слику просторног плана града Крагујевца чине комплетном.

Развој градског центра и ревитализацију наслеђа на простору градског језгра мора пратити и ревитализација специфичних зона на ширем простору, које поред еколошких својстава своје потенцијале представљају кроз полифункционални карактер у споју природе и амбијента, попут екоцентра

Љубичевац. Посебну специфичност у простору представљају етнолошке представе развоја сеоских насеља попут центра и собрашица у Лужницама , које својом категоризацијом као споменик културе од изузетног значаја дају основу за формирање специфичних културолошких програма и садржаја, и афирмишу представу села и његове специфичности у непосредном окружењу Крагујевца.

Манастирски комплекси, као заштићене и амбијенталне споменичке целине, остварују несумњиво важан утицај на очувању уравнотеженог ситета вредности природног и духовног амбијента, и његовом ширењу кроз мрежу посебних просторних тачака у оквиру подручја Просторног плана .Њихов размештај остварује јединствени утицај, који је релативно равномерно распоређен у оквиру еколошких зона.

На подручју града се такође налази велики број спомен обележја (спомен бисте, чесме и плоче), која нису утврђена за споменике културе али прате хронолошки и фактографски ток, као спомен на историјске догађаје и личности. Морају се третирати путем посебних одлука и програма на нивоу града, у сарадњи са удружењима грађана у зависности од теме којој су посвећена, и специјализованих установа попут Завод за заштиту споменика културе.

Слојевитост заштићеног фонда споменичког наслеђа као и његов размештај на територији захвата Просторног плана града Крагујевца несумњиво указују на потенцијале града, који се морају усмерити у правцу његовог развоја .

Програм урађен 1993. године од стране Завода за заштиту споменика културе представља примарни програмски документ службе заштите, на основу којег је сагледан карактер подручја везан за градитељско наслеђе. **Нови документ службе заштите ће бити усклађен са регулативом Закона о културним добрима из 1994. године и адекватним анализом постојећег стања на терену, на основу којих ће се формирати услови и режими заштите градитељског наслеђа у захвату Просторног плана града Крагујевца.**

7.5. Заштита од елементарних непогода и ратних разарања

Под елементарним непогодама подразумевају се све непогоде које настају деловањем природних сила: поплаве, клизишта, земљотреси, пожари и друге појаве које, својим деловањем, могу да угрозе животе становништва и нанесу материјалну штету већег обима.

Заштита од елементарних непогода регулисана је Законом о заштити од елементарних и других већих непогода (Сл.гл. СРС бр.20/77).

1. Поплаве

Правни и законски основ којим се регулише заштита од поплава је следећи:

- а) "Закон о заштити од елементарних и других непогода"
Сл. гласник СРС бр. 20 од 21.05.1977.год.
- б) "Закон о водама (поглавље заштита од штетног дејства вода)"
Сл. гласник РС бр. 46 од 31.07.1991.год.
- в) "Одлука о усвајању Општег плана за одбрану од поплава"
бр. И 325-5/97-02 од 01.08.1997.год.
- г) Општи и оперативни план за одбрану од поплава територије града Крагујевца за период 1997.-2000.год.

На основу законских одредби, Скупштина града је дужна да доноси средњорочне и годишње планове одбране од поплава (општи и оперативни). Ови планови регулишу надлежности и институције у ванредним ситуацијама. На основу ових планова ради се техничка документација за одбрану од поплава (Сл. гласник СРС 47/83) и звођачки пројекти. Поред овога ЈВП " СРБИЈАВОДЕ", ВПЦ "МОРАВА" НИШ, кроз водопривредне услове даје елементе и мере заштите од поплавих вода за подручје града Крагујевца.

2. Клизишта

Према клизним површинама, клизишта су подељена на: асеквентна и консеквентна, код којих се клизање јавља дуж слојева или по постојећим пукотинама. Према активности, издвојена су активна и умирена клизишта. Према карактеру стабилности простор обухвата стабилне, условно стабилне и нестабилне делове терена.

На основу Сепарата геолошке подлоге за подручје просторног плана, која дефинише састав и карактеристике земљишта, и даје инжењерско - геолошку рејонизацију на основу које се планира нова изградња и даље коришћење земљишта, искључени су сви захвати са врло отежаним условима коришћења, као зоне потпуног ограничења изградње, односно утврђени захвати са већим ограничењима нове изградње и посебним условима санације терена и заштите објеката у зонама постојеће изграђености.

На основу разраде геолошке подлоге и детаљних геолошких истраживања за потребе планова детаљне регулације посебних зона са захватима умирених клизишта, утврдиће се мере санације, односно услови за изградњу нових и осигурање постојећих објеката у овим зонама, кроз мере геолошког и техничког осигурања, изградњу заштитне инфраструктуре, смањење степена изграђености и посебне техничке и урбанистичке мере у захвату. За зоне активних и потенцијалних клизишта, поред потпуног ограничења изградње, утврдиће се корективне, а пре свега превентивне мере заштите кроз обнову и засад нове вегетације, одводњавање терена, спречавање ненаменског оптерећења и засецања условно стабилних и нестабилних падина, односно адекватно осигурање и уклапање у суседне зоне грађевинског земљишта.

3. Земљотреси

Крагујевачка котлина представља веома лабилну зону, због чега су у прошлости Крагујевац и његова котлина често страдали од земљотреса. Према привременој сеизмолошкој карти коју је

1982. године издао Сеизмички завод СР Србије подручје Крагујевца лежи у зони 8^о сеизмичког интензитета према МЦС скали, што је потврђено условима Републичког сеизмолошког завода, према којима се на сеизмолошкој карти објављеној 1987. године Крагујевац налази на олеати за повратни период од 500 година у зони интензитета Мск-64 8 степена. На картама су приказани очекивани макросеизмички интензитети на површини терена за карактеристично тле.

У грађевинарству се данас најчешће примењују следећи правилници о сеизмичним дејствима на конструкције:

1. Правилник о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима (Сл. лист СФРЈ бр. 31/81; 49/82; 29/83; 52/90).
2. Правилник о техничким нормативима за пројектовање и прорачун инжињерских објеката у сеизмичким подручјима (1986.) - нацрт.

За део подручја генералног плана урађена је карта сеизмичке микрорејонизације са коефицијентима сеизмичности ($P=1:10.000$ - документациона основа).

У наредном периоду, неопходно је урадити карту сеизмичке микрорејонизације за целу територију просторног плана, ради дефинисања ширих потеза у оквиру коришћења и заштите земљишта. Потребно је посветити већу пажњу утицају тектонике и утврђивању нивоа подземне воде на посматраном подручју, јер од њега битно зависи прираштај сеизмичног интензитета.

4. Пожари

Пожар је честа техничка непогода, а настаје свакодневним коришћењем објеката, али и као последица других елементарних непогода (земљотреса, експлозије и сл.). Заштита од пожара регулисана је Законом о заштити од пожара (Сл. гл. РС бр. 37/88) и Правилником о противпожарној заштити из 1995. године, а заснива се на искуствима из претходног периода. Током 2000. године забележен је рекордан број од

1.216 пожара, са тенденцијом пораста овог броја чак и у условима када привреда не ради пуним капацитетом. Катастрофални пожари нису забележени на овом подручју.

Концепт урбанистичког решења може да утиче на смањење угрожености од пожара. Заштита од пожара подразумева, пре свега, превентивне мере у циљу спречавања настанка пожара, а затим и мере за његово сузбијање, односно ублажавање последица, уколико до пожара дође.

1. Превентивне мере су:

- спровођење законских прописа којима је обезбеђено учешће службе противпожарне заштите у изради урбанистичке и пројектне документације, кроз давање услова и сагласности
- израда одговарајуће документације
- плана заштите од пожара.

2. Мере за сузбијање пожара, подразумевају брзу и квалитетну интервенцију, а то се постиже кроз одговарајућу организацију ватрогасне службе:

- 1- размештај ватрогасних станица, положај ватрогасног дома, број возила
- 2- проходност саобраћајница и приступ локацији на читавој градској територији.
- 3- изградњу, одржавање и осавремењавање хидрантске мреже
- 4- уређење црпишта за воду (изградња бетонских насипа на Језеру и акумулацији Гружа).

2- Приликом пројектовања нових саобраћајница, треба поштовати планиране регулационе ширине, а кроз пројекте уређења партера, поштовати услове противпожарне заштите.

У процесу гасификације града, неопходно је урадити план заштите од пожара за зоне обухваћене гасификацијом.

У циљу противпожарне заштите треба регулисати пролаз кроз град и заустављање возила која превозе опасне материје. Кретање ових возила кроз треба да буде искључиво дефинисаним трасама, са

одређеним и уређеним местима за њихово заустављање.

5. Заштита од ратних разарања

Заштита од ратних разарања одређена је Законом о народној одбрани, Одлуком о оснивању јавног предузећа за склоништа (Сл. гл. РС 3/92) и Одлуком о утврђивању степена угрожености насељених места у општини Крагујевац са реонима угрожености и врстом и обимом заштите. Овом Одлуком "Насељено место - град Крагујевац према степену угрожености подељен је на 3 (три) и зоне са тачним описом граница и обимом заштите.

У наредном периоду неопходно је израдити нову одлуку, односно програм заштите подручја Града Крагујевца од ратних разарања, у складу са новим тенденцијама заштите и новом законском регулативом. **Поред тога у плански документ треба унети Услове и захтеве Министарства одбране Србије и Црне Горе за прилагођавање Просторног плана града Крагујевца потребама одбране земље, који се односи не само на зоне посебне намене, него и на њихов однос према суседним зонама свих намена простора, инфраструктури и простору града уопште.**

7.6. Процена утицаја Програма Просторног плана града Крагујевца на животну средину (глобални оквир)

Концепт предложених решења заснован је на принципима одрживог и рационалног коришћења природних ресурса (обновљивих и необновљивих), укључивањем услова заштите животне средине са циљем да се планираним решењима обезбеди очување и унапређење средине, здравље људи и минимизирање потенцијалних штетних утицаја.

План је организован на функционалном зонингу простора и условима и мерама према којима ће се простор користити и уређивати.

Основна централна зона и целина је подручје Генералног плана са посебним мерама коришћења и заштите простора и његовим повезивањем са залеђем. У циљу контролисаног коришћења и очувања

аутохтоности простора и одрживог коришћења, предложена је зона "Дрезга" и примарни еколошки потез Угљешница као подручје за органску пољопривредну производњу и стварање базе за производе карактеристика биолошки вредне хране. За развој подручја предвиђене су зоне привређивања у оквиру линеарне агломерације насеља Десимировац-Церовац-Лужнице-Чумић, уз магистрални пут М23. Развој ове целине планиран је уз примену и поштовање услова и мера заштите животне средине. Очување високо бонитетних пољопривредних површина планирано је применом мелиоративних и комасационих контролисаних радова и мера уз обавезно подизање пољозаштитних појасева, очување постојећих еколошких ниша и рационалним наводњавањем. Зоне угрожене и потенцијално угрожене животне средине се зонирањем евидентирају, са предлогом мера санације, ремедијације и предлогом за успостављање мониторинга животне средине.

Еколошке зоне и целине, различитих карактеристика, положајно прожимају простор и представљају залеђе градској територији. Изразити утицај планине Рудник омогућио је формирање еколошке зоне у северозападном делу подручја, са центром у Љубичевцу. Очувани аутохтони услови дају могућност за одрживо, контролисано и рационално коришћење природних ресурса. Јужна еколошка зона, са центром у Дуленима, представља зону великог еколошког капацитета, са појединачним локацијама на којима је потребно спровести мере ревитализације и унапређења постојећег стања. Непосредно окружење и зона изразитог еколошког значаја за подручје Генералног плана је Бешњаја, зона излетничког и рекреативног значаја. Еколошки потези су планирани са интегративном функцијом и главном функцијом заштите и унапређивања услова у простору, односно као еколошка завеса интензивних саобраћајних и функционалних потеза.

Постојећи подаци о стању животне средине су на нивоу делимичног мониторинга за подручје Генералног плана, а за остало подручје не постоје, па је концеп Програма просторног плана заснован на евиденције о постојећим изворима загађивања, процени стања и еколошког капацитета подручја. Нови просторни план представља основ за

општу валоризацију средине, сагледавање и ширење позитивних карактеристика и потенцијала, развој подручја и окружења.

7.7. Услови овлашћених организација и предузећа

У току припреме и разраде Програма за израду Просторног плана града Крагујевца прибављени су услови и сагласности следећих институција, организација и јавних предузећа:

**ЈКП "ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА"
КРАГУЈЕВАЦ**

**ЈП "ЕЛЕКТРОШУМАДИЈА"
КРАГУЈЕВАЦ
"ЕЛЕКТРОИСТОК" БЕОГРАД -
Сектор техника**

**"ТЕЛЕКОМ СРБИЈА", РЈ
КРАГУЈЕВАЦ**

**ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ
ТЕЛЕКОМ СРБИЈА А.Д.
ДИРЕКЦИЈА ЗА МОБИЛНЕ
КОМУНИКАЦИЈЕ
Сектор за мрежу
(Мобилна телефонија србије 064)**

**МОБИЛНЕ ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ
"СРБИЈА" БК-ПТТ Д.О.О
(063 МОБТЕЛ СРБИЈА)**

**ПОШТА
РЈ "КРАГУЈЕВАЦ"
Служба за поштански саобраћај**

**ЈВП "СРБИЈА ВОДЕ"
РЈ "ВЕЛИКА МОРАВА" ЋУПРИЈА**

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА И
ВЕЗА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ПУТЕВЕ**

**ЈЖТП "БЕОГРАД"
Сектор за инвестиције, развој и
технологију**

НИС ЕНЕРГОГАС

СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД

ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКИ ЗАВОД

**ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА
КУЛТУРЕ
КРАГУЈЕВАЦ**

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ

**САВЕЗНО МИНИСТАРСТВО ЗА
ОДБРАНУ
Сектор за грађевинско урбанистичку
делатност**

**Управа за уређење простора и
инфраструктуру одбране**

Сви услови и сагласности дати су у посебном прилогу овог Програма.

8. КОНЦЕПТ ПЛАНА

РАЗВОЈНИ ПРИОРИТЕТИ

8.1. Функционални плански концепт

На основу извода циљног комплекса, карактеристика територије и окружења, глобалних и локалних планских инструмената и решења, стратегије и планова развоја, функционални концепт се заснива на општим и посебним параметрима који дефинишу развој и ширење функција у простору и града у целини.

При томе временски хоризонт треба да покрије шири ниво Генералног плана Крагујевац 2015., односно период до 2021. године, и формира основ за следећи циклус генералног и просторног планирања града. У овом временском интервалу, кроз регионални просторни

план непосредног окружења дефинише се шири просторни и функционални оквир потенцијалног метрополитена Крагујевац, и његово уклапање у будући просторни систем средишне европске регије и Србије у целини.

У оквиру општих параметара развоја посебан значај има остваривање садржаја и функција које глобално позиционирају град на локалном и регионалном нивоу, односно развијање просторне и функционалне организације града према утицају просторних и функционалних система у ужом и ширем окружењу. Следећи битан параметар је развој и унапређење градског насеља Крагујевац у оквиру уређења, изградње и регулације, са развијањем капацитета до нивоа који обезбеђује подршку програмима регионалног и националног значаја, и ревитализацијом идеје о утврђивању позиције Крагујевца као историјске престонице Србије у 21. веку. Истовремено то предпоставља развијену мрежу сеоских насеља која покрива и функционише комплетну градску територију на принципу новог урбаноруралног односа, као и побољшање опште просторне структуре градске територије кроз комплекс грађевинског и продуктивног земљишта, насеља, инфраструктуре, посебних зона и целина, природних и културних добара. **И на крају комплетан плански концепт и систем имају као основни задатак заустављање пада запослености и броја становника, превођење простора у отворен програмски и продуктивни систем заснован на заштити, уређењу и одрживом коришћењу земљишта, природних карактеристика и створених вредности, обнову и ширење развојних потенцијала, и подизање материјалног и општег цивилизацијског капацитета града на ниво који је Крагујевац у Србији увек имао и који заслужује.**

У оквиру посебних параметара и приоритета план се заснива на следећим програмским областима:

1. Простор и земљиште

У оквиру простора план се заснива на односу параметара територије и окружења, подручја генералног плана и ширег градског подручја, урбаног и руралног

комплекса, намена и функција. Као елементе просторног система територије план дефинише зоне и целине, потезе и просторно-функционалне ентитете, односно градске општине, катастарске општине, као и месне заједнице, односно блокове и урбанистичке целине у оквиру генералног плана. У смислу коришћења земљиште се категорише као грађевинско (јавно и остало грађевинско земљиште), земљиште у грађевинском подручју насеља, обрадиво земљиште (као продуктивни ресурс), земљиште шума и пашњака (као продуктивни и еколошки ресурс) и остало земљиште.

У односу према земљишту план треба да унапреди рационално коришћење, уређење и заштиту грађевинског, продуктивног и осталог земљишта, узимајући у обзир својинске односе, нове могућности и системе организовања, укрупњавања, регулације и мелиорације. У материјалном и функционалном погледу план треба да подигне продуктивне, еколошке и посебно рентне потенцијале земљишта као најважнијег, ограниченог и данас недовољно искоришћеног просторног ресурса.

2. Становништво и насеља

У овом оквиру концепт плана се заснива на обједињавању демографског и насељског комплекса у јединствени функционални систем, који детерминише најважније развојне проблеме и потенцијале, са обликовањем и развојем насеља, услова живота и пословања. На основу програма новог Генералног плана Крагујевац 2015. приоритет је дефинисање и афирмација града у просторном и историјском континуитету, а пре свега регулација, уређење и изградња историјског и функционалног градског центра и градског језгра, као просторног и развојног средишта града и градског подручја. При томе треба подићи општи ниво свих елемената у мрежи насеља проширењем система центара, опреме и инфраструктуре, планирати и усмерити реконструкцију грађевинског фонда и обнову стамбене изградње, односно просторно и програмски објединити системе становања, пословања и центара у комплексан систем који спаја простор, фондове и развојну иницијативу на комплетној градској територији.

Кроз плански и програмски концепт створити услове у простору и функцијама

који ће спречити даљи пад укупног броја становника. Циљ није интензивно повећање броја становника као у претходном периоду, већ спречавање даљег пада који није велики али је карактеристичан, уз обезбеђење реалног прираштаја ради побољшања укупне демографске структуре. При томе треба одржати ниво до 30.000 становника као функционални капацитет укупног руралног комплекса, и обезбедити функционисање и развој Страгара, неразвијене и извојене градске општине на приоритетном градском подручју.

3. Производња и пословање

Убрзати трансформацију и реконструкцију постојећих предузећа, кроз нове власничке односе, програме и технологије, користећи и рационално унапређујући постојеће радне зоне, објекте и инфраструктуру. Створити просторне, планске и техничке услове за формирање нових производних зона за мала и средња предузећа према моделу Индустријске Зоне Крагујевац. Олакшати развој пословања у склопу ширих зона становања и центара, поштујући основну намену простора, заштиту околине и својине. Значајно подићи ниво услуга у систему пословања, а посебно трговине и саобраћаја, угоститељства и туризма, специјализованих и финансијских услуга и система.

Кроз просторни план и његову разраду створити просторне и регулационе услове који подржавају пословну и продуктивну иницијативу као основни развојни програм, рационално коришћење земљишта, објеката и инфраструктуре кроз зоне и потезе на комплетној градској територији, штитећи истовремено околину и природне потенцијале као највећу трајну вредност средине. Повезати у систем традиционалне индустријске капацитете и афинитете, са новим просторним, професионалним, информатичким и еколошким основама развоја у периоду реализације просторног плана.

4. Општи развој руралног подручја

Један од планских основа је шира валоризација и промена просторног,

функционалног и развојног карактера руралног подручја. То подразумева одговарајућа решења и могућност спровођења просторног плана, мрежу и координацију насеља, саобраћајну повезаност, нови ниво друштвене опреме и система центара, развој локалне инфраструктуре, комуналних објеката, систем заштите природних вредности и културног наслеђа. То такође захтева посебну организацију управног и функционалног система града и државе у односу на рурални комплекс, тржишну пољопривреду, институционалну, техничку и финансијску подршку пољопривредној производњи; односно активан приступ индивидуалних носилаца програма, сеоских заједница и укупне средине у развојном смислу, зашта постоје реални услови на овом подручју.

Овакав приступ омогућава смањење разлике у квалитету градске и сеоске средине, боље коришћење, уређење и заштиту земљишта, обликовање насеља у просторном и физичком смислу, одржање демографског капацитета простора, шире продуктивно запошљавање у руралном комплексу и смањење притиска на основне градске привредне ресурсе, односно подизање материјалног и општег друштвеног нивоа на читавом подручју градске територије.

5. Друштвена опрема и организација

Ова област подразумева подизање нивоа регионалне опреме, као један од основних програма развоја Крагујевца, градске и локалне опреме на ширем простору насеља и територије, плански и рационално. Јасно дефинисати, разграничити и обезбедити развој јавног и комерцијалног сектора опреме, уз заштиту јавног интереса.

Нова управна и функционална организација територије се реализује у оквиру града, градских општина, насељених места, месних заједница и блокова, односно усклађено са системом разраде просторног и генералног плана и информационог система о простору. Развој просторне и функционалне структуре захтева посебан однос града према окружењу у оквиру метрополитена Крагујевац, односно шире у оквиру будуће

функционалне и управне организације средишне Србије и Републике у целини.

6. Саобраћај и комуникације

Концепт плана саобраћаја третира као један од основа организације и развоја функција у простору и спољних веза са саобраћајним коридорима међународног, магистралног и регионалног нивоа, уз обезбеђење планске, студијске и програмске подлоге за основне саобраћајне потезе а пре свега за реализацију везног аутопута, реконструкцију и електрификацију железнице. У регионалном оквиру даје подршку реализацији слободне зоне, робно-транспортног центра и железничког чворишта Лапово, као директним програмима Крагујевца, односно прикључењу града на систем ваздушног саобраћаја.

На градском подручју се ослања на планиране системе јавног превоза који супституишу и штеде енергију, уз проширење мреже локалних саобраћајница и јавног превоза и обезбеђење боље доступности свих делова градске територије. Изградња саобраћајног терминала даје могућност даље модернизације саобраћајног система Крагујевца и његово позиционирање на везном саобраћајном потезу који дефинише Просторни план Републике Србије.

У делу веза треба очувати и проширити статус регионалног телекомуникационог центра Крагујевац, уз проширење телекомуникационе и информатичке мреже, увођење савремених технологија и повезивање са ширим окружењем и светом.

7. Инфраструктура и комунална опрема

Основно планско опредељење је рационално коришћење, одржавање, реконструкција и проширење постојећих капиталних инфраструктурних система града (водоснабдевање, систем за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода, електронапајање, топлфикација и гасификација), као једног од основних потенцијала и подлога за даљи развој Крагујевца, уз повезивање на регионалне и републичке системе инфраструктуре. Постојећи капацитети

града обезбеђују проширење мреже и система на контактном подручје примарне агломерације, а са даљим развојем и на шире рурално подручје градске територије. Дефинисати градски и регионални систем управљања отпадом, са прикупљањем, рециклирањем и депоновањем, градска и локална гробља, зелене и специјализоване пијаце. Проширити спортске центре, реконструисати постојеће и изградити нове спортске објекте на градском подручју, природне и уређене површине за рекреацију (језеро Шумарице и Бубањ, Дрезга, Рудник, Бешњаја, паркови и парк шуме, зелене површине у граду и комплексима центара, здравства и образовања).

8. Заштита и унапређење посебних вредности

Основни принцип заштите животне средине треба да буде одрживо коришћење простора, са очувањем еколошког капацитета основних елемената природног окружења. У том смислу потребно је плански дефинисати одговарајућу намену земљишта градске територије, односно посебне еколошке целине и зоне природних добара, путне појасеве и потезе интензивног развоја, са мерама за коришћење контактеног земљишта продуктивних намена и заштиту околине. У урбаним зонама утврдити адекватне густине насељености и изграђености, са зонама зелених и рекреативних површина, уређењем центара, изградњом инфраструктуре и комуналне опреме. Зоне и усаглашене објекте бесправне градње уклопити у плански и функционални систем коришћења земљишта. Заштитити и проширити шумске и зелене потезе, водотокове и водене површине од загађења и деградације. Проширити систем акумулација, односно продуктивних и вишенаменских еколошких површина.

Поред посебних еколошких зона у оквиру генералног плана, планирати, заштитити и вишенаменски користити нове еколошке зоне и потезе Рудник, Угљешница, Грошница - Дуленка и Бешњаја. Формирати систем еколошке одрживости кроз улагање у програм и подизање еколошког капацитета посебних зона и подручја за изградњу и туризам, односно зона за производњу биолошки вредне хране и прикупљање

природних плодова. Заштитити утврђена, валоризована и потенцијална природна добра, и програмски их повезати са добрима културног и амбијенталног наслеђа на широј градској територији.

У делу културног наслеђа заштитити објекте и зоне од великог и изузетног значаја на подручју старог градског језгра, и повезати их са новим функционалним градским центром. Проширити зоне и потезе заштићених објеката у градском језгру, односно посебне амбијенталне целине у граду и на ширем подручју (Спомен Парк, Стара Радничка Колонија, Арсенал и Застава, Лужнице, еколошка и етно целина Љубичевац).

8.2. Просторни плански концепт

У просторном смислу концепт плана се заснива на односу и контакту развојних праваца и просторно-функционалних ентитета, као основних делова подручја који обједињавају специфичне просторне и функционалне карактеристике.

2.1. Развојни правци

Стратешки развојни правци везани су за магистралне саобраћајнице, и то магистралне путеве М 1.11 и М 23, на правцу везног аутопутског коридора (Лапово) Баточина-Крагујевац-западноморавски коридор, и на тополском потезу старог пута Београд-Крагујевац.

1. Стратешки развојни правац 1.

представља основни приступ Крагујевцу са аутопута Е 75 и везу града и залеђа са коридором X, као делом европског и српског развојног и саобраћајног система (великоморавски потез и појас интензивног развоја првог значаја према Просторном плану Републике Србије). Изградња ове деонице аутопута на потезу (Лапово) Баточина-Крагујевац је најзначајнији директни развојни програм града, са продужењем према западноморавском потезу дуж Стратешког развојног правца 2. у оквиру јединственог везног аутопутског и инфраструктурног коридора средишне и западне Србије. Као шири потез овај правац

заснива заједничке развојне програме са општинама Баточина и Лапово. На градском подручју формира развојни и интересни однос у непосредној зони утицаја, у оквиру примарне агломерације на подручју Јовановца, Кормана и Маршића, и на подручју градског насеља и генералног плана на потезу Индустијске зоне Крагујевац, пословних зона Сервис 1. и Сервис 2, и ширег радног и пословног потеза дуж Угљешнице и Северне обилазнице, са везом према Стратешком развојном правцу 3.

Као део инфраструктурног коридора овај правац води железничку пругу Лапово-Крагујевац, регулисани водоток Лепенице, прикључни цевовод система водоснабдевања Морава, систем за пречишћавање отпадних вода града Крагујевца, далеководе електронапајања 110 кВ, приводни оптички кабл и у ширем захвату разводни гасовод 08-02.

2. Стратешки развојни правац 2.

је продужетак везног аутопутског и инфраструктурног коридора, који се преко магистралних саобраћајних праваца М 23 и М 23.1 рачва ка Чачку и златиборском потезу западне Србије, односно Краљеву и ибарском потезу као основној вези средишне Србије са Косметом и Црном Гором, која је изузетно битна у свим будућим облицима регионалних и државних веза на овом простору. Истовремено он представља саобраћајну и функционалну везу са општином Кнић у оквиру метрополитена, односно са Краљевом, Чачком и Крушевцем у оквиру потенцијалне полицентричне агломерације средишне Србије. На градском подручју формира развојни и интересни однос у оквиру примарне агломерације и насеља Драгобраћа, односно на унутрашњем уводном потезу градског насеља и подручју Корићана, Малих Пчелица и Станова, као и на потезу јужне обилазнице Крагујевца.

Као део инфраструктурног коридора овај правац води железничку пругу Крагујевац-Краљево, прикључни цевовод система водоснабдевања Гружа према Крагујевцу и Краљеву, планирани далековод електронапајања 400 кВ, и у ширем захвату разводни гасовод 09-02.

3. Стратешки развојни правац 3. је на правцу магистралне саобраћајнице М 23, на тополском потезу старог пута Београд-Крагујевац, који је директна саобраћајна и

функционална веза града са ужим подручјем Београда дуж шумадијске висоравни. Истовремено представља директну везу града са општином Топола у оквиру метрополитена, и са општином Аранђеловац у оквиру функционалног подручја Шумадијског округа. На градском подручју формира развојни и функционални однос у оквиру линеарне агломерације Десимировац, Церовац, Лужнице, Чумић и потеза средишног платоа, односно насеља Петровац и Угљешница, и зоне општег центра Аеродром у градском насељу и подручју генералног плана.

Спој свих стратешких развојних праваца налази се у оквиру језгра градског насеља, на самом контакту градског центра и унутрашњег уводног потеза новог аутопута према великомораском потезу и Коридору X, чиме се директно маркира глобални ослонац на макро плану развојног система Крагујевца.

Регионални развојни правци везани су за регионална саобраћајнице као основ будућег регионалног развојног система града и метрополитена, односно систем комуникација у оквиру унутрашњег развојног и функционалног система средишне Србије.

Регионални развојни правац 1. ослања се на путне правце **P 110** и **P 102** према Јагодинин и Рековцу, а Регионални развојни правац 2. на путни правац **P 212** према Горњем Милановцу. Оба ова правца имају велики значај за унутрашњу позицију Крагујевца, који није довољно уочен, а посебно правац према Горњем Милановцу, јер се на позицији Рамаће и Бара са овим правцем укршта директна и жива унутрашња веза општина Кнић, Страгари и Топола. Регионални развојни правац 3. на путном правцу **P 215** води пре свега према ширем простору еколошке целине планине Рудник, и даље према колубарском потезу Ибарске магистрале, а Регионални развојни правац 4. на путном правцу **P 109** према богатом пољопривредном реону у чијем је средишту Рача Крагујевачка, и даље према суседним општинама Подунавског округа које са простором Раче и метрополитена Крагујевац чине јединствену ширу целину према великоморавском потезу.

Локални развојни потези прате функционалне зоне и системе градске територије, а пре свега потез примарне и линеарне агломерације, зоне центара заједнице села и изразитих сеоских центара, као и потезе и везе према насељима суседних општина у јединственом локалном просторном и функционалном систему.

2.2. Просторни ентитети

Као просторне и функционалне целине које се посебно издвајају на подручју градске територије концепт плана дефинише ентитете градског насеља и подручја генералног плана, примарне градске агломерације, потезног простора пољопривредног окружења градског насеља, као и рубне зоне са претежним еколошким капацитетом и карактером.

1. Подручје градског насеља и генералног плана захвата простор површине 7.851 хектар у средишту градске територије, у коме је концентрисан највећи капацитет становништва, грађевинског фонда, привредних потенцијала, друштвене опреме и ширих функција, инфраструктуре и комуналне опреме, градски центар и општи центри три градске општине. У овом захвату примењују се планска решења и правила генералног плана градског насеља, која се кроз посебан просторни и функционални ентитет директно уграђују у решење просторног плана. При томе плански концепт овај специфичан простор не третира издвојено и затворено, већ га отвара према ширем простору градске територије, са обостраним утицајем и могућношћу измене и допуне планских решења у градском насељу и окружењу. У периоду доношења Просторног плана града Крагујевца у овом ентитету важи Генерални уранистички план Крагујевац 2015., донет према Закону о планирању и изградњи из 2003. године.

2. Примарна градска агломерација захвата прво окружење градског насеља у коме се, уважавајући спољни и унутрашњи отворени рубни предео, директно осећа његов утицај и континуитет природних и створених система и потеза, без директног преливања градских капацитета заокружених генералним планом, и у коме

је садржан простор његовог будућег проширења. Код дефинисања границе агломерације узети су у обзир директни просторни, али и функционални, саобраћајни, природни и еколошки критеријуми, при чему су обухваћена насеља Јовановац, Опорница, Поскурице, Дивостин и Трмбас, као и делови насеља Цветојевац, Петровац, Десимиrowaц, Драча, Драгобраћа, Вињиште, Грошница, Ердеч, Баљковац, Доња Сабанта, Илићево, Маршић, Корман и Ботуње. Са становништа развоја градских функција посебан значај имају насеља Јовановац и Драгобраћа на лепеничком потезу, Десимиrowaц на потезу линеарне агломерације, као и Доња Сабанта и Драча на уводу регионалних развојних праваца..

Укупан захват примарне градске агломерације, са подручјем генералног плана, износи 18.526 ха, а шири захват у коме се равноправно осећа утицај урбаног и руралног простора и принципа 10.675 ха. Простор равноправно деле градске општине Аеродром, Пивара и Станово. Планирање овог простора вршиће се плановима генералне регулације, у оквиру општина или потеза према приоритетима просторног развоја града.

3. Потезни простор пољопривредног окружења

Потезни простор обухвата претежно пољопривредно земљиште у ширем прстену окружења градског насеља и примарне агломерације. У овом простору су основне површине за ратарску производњу, и зоне воћњака, антропогених шума и пашњака у рубном захвату. У оквиру потезног простора су центри заједнице села Лужнице и Горња Сабанта, као и највећи сеоски центри, системи и објекти пољопривреде и инфраструктуре, потези погодни за укрупњавање, наводњавање и мелиорацију. Ово је практично најнасељенији и највиталнији део руралног простора, везан за град, магистралне и регионалне развојне и саобраћајне правце.

Природни систем уређења, коришћења и заштите земљишта иде у низу: њива, ливада, воћњак, пашњак и шума; са просторним заокружењем ратарског, воћарског и интензивног сточарског комплекса, односно одржањем зона шума и пашњака ради природног

баланса и обезбеђења одговарајућег еколошког нивоа основне пољопривредне зоне градске територије.

Основни просторни потези пољопривредног окружења су следећи:

1. Потез средишни плато, са основним ратарским карактером, у оквиру насеља Десимиrowaц, Церовац, Лужнице, Чумић и Горње Јарушице, и градске општине Аеродром. У оквиру овог потеза реализована је прва фаза комасационог подручја Собоковица. На тополском потезу дуж магистралног пута М 23 и Стратешког развојног правца 3. развија се линеарна агломерација са комплексним продуктивним карактером, која има посебан просторни однос према пољопривредном окружењу у оквиру функционалне зоне и примарног еколошког потеза.

2. Потез Дрезга - Угљешница, у захвату акумулације и водотока са претежним ратарским карактером, у оквиру насеља Шљивовац, Доње и Горње Грбице, Мали Шењ, Пајазитово и Миронић, и градске општине Аеродром. На овом потезу се реализује највећи капацитет наводњавања пољопривредног земљишта из акумулације Дрезга, који се протеже и на захват примарне агломерације, у површини 1.280 хектара.

3. Потез Лепеница, са основним ратарским карактером, у оквиру насеља Цветојевац, Ресник и Нови Милановац, и градске општине Аеродром. На овом потезу средишни плато се спушта у долину Лепенице, при чему долази до укрштања функционалног и интересног односа у оквиру захвата Стратешког развојног правца 1. и примарног еколошког потеза Лепеница 2., на коме постоји могућност мелиорације и наводњавања пољопривредног земљишта.

4. Потез Гружа, са основним сточарско-воћарским карактером, у оквиру насеља и делова насеља Драгобраћа, Голочело, Ђурисело, Дреновац, Драча, Прекопеча, Рогојевац и Кутлово, и градске општине Станово. Овај простор представља природни прелаз из крагујевачке котлине и слива Лепенице, према гружанској котлини, сливу Груже и гружанске акумулације.

5. **Потез Црни Врх**, са основним сточарско-воћарским карактером и ужом зоном ратарства, у оквиру насеља и делова насеља Ботуње, Корман, Доње и Горње Комарице, Јабучје, Букуровац, Велика Сугубина, Доња Сабанта и Горња Сабанта, и градске општине Пивара. Комплетан захват има изрзжен еколошки карактер, у локалном шумском појасу на потезу Бешњаје и тока Осанице који се развија практично дуж целог потеза.

6. Локални **Потез Водојажа**, са основним сточарско-воћарским карактером, у оквиру насеља и делова насеља Вињиште, Грошница, Ердеч, Баљковац и Доња Сабанта, и градских општина Станово и Пивара. Комплетан захват има изражен еколошки карактер, посебно у средњем току Грошничке реке, окружењу Водојаже и локалном шумском појасу на граници према еколошкој зони Грошница-Дуленка.

4. Рубно подручје градске територије

Рубно подручје обухвата зоне са претежним еколошким карактером, као делове целина које Крагујевац дели са суседним општинама, и које су шире дефинисане у одељку 1. **Зоне, целине, потези** у оквиру поглавља 7. **Просторне и функционалне специфичности**. Ово је значајан део градске територије, релативно затворен, са мањим насељима и израженим одливом становништва, али изузетно битан у одржању и развоју природног потенцијала и ширег еколошког капацитета средине.

Природни систем уређења, коришћења и заштите земљишта иде у низу: пашњак и шума, воћњак, ливада и њива; са пошумљавањем и претварањем у пашњаке делова постојећег земљишта ниског бонитета и великог нагиба, ради ревитализације аутохтоне природне средине и заштите од ерозионих процеса. При томе основни продукциони принцип преба да буде квалитет и специфичност, као база материјалног развоја, а не квантитет који је карактеристика ужег и ширег окружења.

Основне еколошке зоне, као посебни просторни ентитети рубног подручја, су следеће:

1. **Еколошка зона Рудник-Страгари**, са еколошко-продуктивним карактером, у оквиру насеља Страгари, Влакча, Котража, Маслошево, Љубичевац, Каменица, Рамаћа, Добрача, Угљаревац, Мала Врбица и Велики Шењ, обухватајући градску општину Страгари. Продуктивни карактер ове зоне подржава пољопривредни комплекс са ужим зонама ратарства у Јасеници и сливном подручју акумулације Дрезга, туристички потенцијал захвата, а посебно просторни и функционални капацитет самог насеља Страгари, са отвореним приступним потезом на подручју Маслошева, Котраже и Влакче. Посебан услов одржања еколошког капацитета захвата је обустава даље интензивне експлоатације шумског богатства ширег подручја планине Рудник на подручју Горњег Милановца, Крагујевца и Тополе.

2. **Еколошка зона Грошница-Дуленка**, са елементима сточарско-воћарског продуктивног потенцијала, у оквиру насеља Ахине Ливаде, Трешњевак, Велике Пчелице и Дулене, и градских општина Станово и Пивара.

3. **Локална еколошка зона Бешњаја-Осаница**, на потезу реке Осанице у оквиру насеља Букуровац, Велика Сугубина и Горње Комарице, и градске општине Пивара, односно насеља Мишевић на подручју суседне општине Јагодина.

За обе ове зоне потребно је формирати посебан одрживи развојни концепт и систем заснован на просторном плану, у оквиру програмског и функционалног система града Крагујевца.

2.3. Глобални преглед површина

Кроз преглед основних површина градске територије може се проценити карактер простора у односу на концепт планског решења. Просторни ентитети носе карактеристике градског насеља, приградског окружења примарне агломерације, пољопривредног земљишта потезног окружења и претежно шумског земљишта рубног подручја, са следећим величинама и односима:

Подручје града Крагујевца - просторни ентитети

ЕНТИТЕТ		ОСНОВНИ КАРАКТЕР	ПОВРШИНА ха	ОДНОС %
1.	ГП КРАГУЈЕВАЦ 2015.	ГРАДСКО НАСЕЉЕ	7.851	9.40
2.	ПРИМАРНА АГЛОМЕРАЦИЈА	ПРИГРАДСКО ОКРУЖЕЊЕ	10.675	12.78
3.	ПОТЕЗНИ ПРОСТОР	ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ	38.435	46.03
4.	ЕКОЛОШКЕ ЗОНЕ	ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ	26.539	31.78
Σ	СВЕГА ППГ КРАГУЈЕВЦА		83.500	100 %

У фази документационе основе и предлога плана, кроз преглед и графичке прилоге детаљније ће се дефинисати сви битни елементи постојећег стања и планиране намене површина на подручју Просторног плана града Крагујевца.

На основу претходног прегледа може се констатовати да подручје генералног плана са приближно 85% планираних становника захвата око 9.40% градске територије, што подврђује рационалност организације Крагујевца, за српске прилике већег градског насеља, и решења самог Генералног плана Крагујевац 2015. Укупан захват примарне агломерације у обадва дела износи 22.18% територије, што је такође прихватљиво. Укупан захват карактеристичних ентитета примарне агломерације и еколошких зона износи око 54.00% површине, што дефинише специфичност територије и посебне услове уређења и заштите овог простора.

Потезни простор пољопривредног окружења са 38.435 хектара захвата око 46.00% територије, или нешто мање од половине, са реалним капацитетом обрадивог земљишта од 30.000 ха. При томе укупни рационални капацитет обрадивог земљишта од мин. 45-47.000 ха подразумева да се преостали део продуктивног комплекса лоцира и ефективно користи првенствено у оквиру

примарне агломерације, а затим у оквиру еколошких зона и рубног подручја генералног плана, ван захвата грађевинског реона. Поред тога треба извршити корекцију приложеног плана зонирања земљишта из Програма развоја сеоског подручја, тако да се постојеће шуме и зоне пошумљавања, уз одговарајуће техничке и еколошке мере садње, одржавања и експлоатације, заокруже на планираних 25.000 хектара, односно 30.00% градске територије.

Укупан простор од 835 хектара деле градске општине у следећем односу: општина Стари град, комплетно у захвату генералног плана, око 13.43 км², општина Аеродром 233.73 км², општина Пивара 157. 88 км², општина Станово 261.63 км² и општина Страгари, нова планирана еколошка општина комплетно на ширем градском подручју, 168.33 ха.

Градоначелник града Крагујевца, на основу члана 5. и члана 9. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 13 5/2004) и члана 1. Одлуке о одређивању органа надлежног за доношење Одлуке о изради урбанистичких планова ("Службени лист града Крагујевца", бр. 14/2004) доноси,

ОДЛУКУ

о приступању изради Одлуке о изради стратешке процене утицаја Просторног плана града на животну средину

I Приступа се активностима на изради Одлуке о стратешкој процени утицаја на животну средину (у даљем тексту: стратешка процена) за простор у границама Просторног плана града Крагујевца

II Стратешка процена ће се вршити у складу са критеријумима утврђеним Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

III Стратешка процена мора бити усаглашена са стратешким принципима заштите животне средине садржаним у Генералном плану "Крагујевац 2015".

IV Израда стратешке процене мора бити обављена по фазама у складу са Законом.

V Посебном одлуком биће одређен носилац израде извештаја о стратешкој процени у складу са Законом.

*Градоначелник града Крагујевца
Број Ш 05-350-235
Дана, 23.04.2007. године*

*Градоначелник
Верољуб Стевановић, с.р.*

Градоначелник града Крагујевца на основу члана 23. Закона о комуналним делатностима («Сл. гласник РС», бр.16/97 и 42/98), члана 46. тачка 21. Статута града Крагујевца ("Сл.лист града Крагујевца", бр. 6/06 И 7/06), члана 37. тачка 2. Одлуке о оснивању ЈКП "Градске Тржнице" Крагујевац («Сл. лист града Крагујевца бр.7/97, 3/01, 5/02, 4/03, 1/05 и 11/05), Захтева ЈКП "Градске Тржнице" Крагујевац и Мишљења Градске управе за развој градских ресурса и надзор, доноси

РЕШЕЊЕ

**о давању сагласности на Ценовник
пијачних услуга**

**ЈКП " Градске тржнице" Крагујевац
(закуп тезги на робним пијацама)**

I Даје се сагласност на део Ценовника ЈКП «Градске Тржнице» Крагујевац, који је донео Управни одбор Предузећа на седници одржаној 16.03.2007. године, којим се увећавају за 7,5% следеће цене:

у дин саПДВ-ом

Врста услуге	Стара цена	Нова цена
Шарена пијаца: месечни закуп тезге, I и II зона	4.022,00	4.323,00
Аеродром пијаца: месечни закуп тезге	2.720,00	2.924,00
Ердоглија пијаца: месечни закуп тезге	1.586,00	1.704,00
Станово пијаца-месечни закуп тезге	1.360,00	1.462,00

Напомена: У табели су дате почетне лицитационе цене

II Одлаже се разматрање и решавање о захтеву ЈКП "Градске тржнице" за давање сагласности на део ценовника, који се односи на

- пијачно место за тезгу, пијачно место на платоу, изложбени простор уз тезгу, као непотпун, јер није достављена калкулација и образложење за увођење нове категорије цена пијачних услуга.

III Ово Решење се примењује од 1.04.2007.године и објавиће се у "Службеном листу града Крагујевца".

Градоначелник града Крагујевца

Број: 38-10/07-III/14

У Крагујевцу, 20.03.2007.год.

Верољуб Стевановић, с.р.

Градоначелника града Крагујевца, број 38-6/07-III/14 од 2.03.2007. године, допуњује се у ставу II, у табели, ценом шестомесечне крсте за паркирање путничких моторних возила – за физичка лица, која износи 4.920,00 динара (са ПДВ-ом).

Ово Решење се примењује почев од 1.04.2007. године и објавиће се у "Службеном листу града Крагујевца".

Градоначелник града Крагујевца

Број: 38-6/07-III/14

У Крагујевцу, 28.03.2007.год.

Верољуб Стевановић, с.р.

Градоначелник града Крагујевца на основу члана 23. Закона о комуналним делатностима («Сл. гласник РС», бр.16/97 и 42/98), члана 46. тачка 21. Статута града Крагујевца ("Сл.лист града Крагујевца", бр. 6/06 И 7/06), члана 36. тачка 2. Одлуке о оснивању ЈКП"Паркинг сервис Крагујевац", број 3/03, 1/05 и 13/06= и члана 10. став 2. Одлуке о јавним паркиралиштима ("Сл.лист града Крагујевца", број 6/03, 1/05 и 18/05), на основу захтева ЈКП "Паркинг сервис Крагујевац", допуњеног 27.03.2007. године, доноси

ДОПУНСКО РЕШЕЊЕ

о давању сагласности на Одлуку о утврђивању цена услуга ЈКП "Паркинг сервис Крагујевац"

Решење о давању сагласности на Одлуку о утврђивању цена услуга ЈКП "Паркинг сервис Крагујевац" Крагујевац

Градоначелник града Крагујевца на основу члана 23. Закона о комуналним делатностима («Сл. гласник РС», бр.16/97 и 42/98), члана 46. тачка 21. Статута града Крагујевца («Сл.лист града Крагујевца», бр.6/06 и 7/06), члана 37. тачка 2. Одлуке о оснивању ЈКП «Водовод и канализација» Крагујевац («Сл. Региона Шумадије и Поморавља», бр.23/89, «Сл. лист општине Крагујевац», бр. 12/91, «Сл. лист града Крагујевца бр. 3/01, 9/01, 5/02, 9/02, 4/03, 1/05 и 7/06»), на основу захтева ЈКП «Водовод и канализација» Крагујевац и Мишљења Градске управе за развој градских ресурса и надзор, сагласно Програму пословања ЈКП «Водовод и канализација» за 2007. годину, доноси

пречишћавања отпадних вода по категоријама потрошача, коју је донео Управни одбор ЈКП «Водовод и канализација» Крагујевац, бр. XXXV/2 од 27.03.2007. године, са дозвољеним повећањем до 7,5% у складу са политиком пројектованог раста цена за 2007.годину и Инструкцијом Министарства финансија Владе Републике Србије.

II Цене воде, канализације и пречишћавања отпадних вода по категоријама потрошача, са ПДВ-ом (без водног доприноса који је прописан републичком уредбом), утврђују се у следећим износима:

РЕШЕЊЕ

о давању сагласности на промену
цене воде,
канализације и пречишћавања
отпадних вода
ЈКП " Водовод и канализација"
Крагујевац

I Даје се сагласност на Одлуку о промени цене воде, канализације и

у дин/м ³			
Ред. бр.	КАТЕГОРИЈА ПОТРОШАЧА	Стара цена (са ПДВ-ом , без водног доприноса)	Нова цена (са ПДВ-ом без водног доприноса)
1.	I Категорија потрошача Укупно	32,46	34,87
	• вода	19,41	20,86
	• канализација	6,53	7,01
	• пречишћавање отпадних вода	6,52	7,00
2.	II Категорија потрошача Укупно	63,05	67,76
	• вода	37,77	40,60
	• канализација	12,64	13,58
	• пречишћавање отпадних вода	12,64	13,58
3	III Спољни потрошачи	21,64	23,26

Напомена: Прва категорија потрошача обухвата: грађане - домаћинства, основно и средње образовање, друштвену заштиту деце и омладине, и орг. из области културе, здравства и физичке културе. Друга категорија потрошача обухвата предузећа, самосталне занатлије и остале кориснике који нису обухваћени првом категоријом.

III Ово решење се примењује почев од 01.05.2007.године.

Даном почетка примене овог решења, престаје да се примењује Решење о давању сагласности на промену цене воде, канализације и пречишћавања отпадних вода Градоначелника града Крагујевца, број 38-7/06-III/14 од 28.04.2006.године.

IV Обавезује се Предузеће да остварени приход по основу повећања цена усмери у развој комуналне делатности и остварење планиране реконструкције, изградње мреже и повећање броја прикључака, у складу са Програмом пословања за 2007. годину ЈКП »Водовод и канализација» Крагујевац.

V Ово решење ће се објавити у «Службеном листу» града Крагујевца.

Градоначелник града Крагујевца

Број: 38-11/07-III/14

У Крагујевцу, 4.04.2007.године

**Градоначелник,
Верољуб Стевановић,с.р.**

Градоначелник Града Крагујевца на основу чл. 46. ст. 1. тач. 8. Статута Града Крагујевца ("Сл.лист Града Крагујевца" бр. 3/02), и чл. 35.став 3. Закона о друштвеној бризи о деци ("Сл.гласник РС" бр. 49/92, 29/93, 53/93, 67/93, 28/94, 48/94, 25/96 и 29/01), донео је

Р Е Ш Е Њ Е

**о висини учешћа корисника услуга –
родитеља у цени услуга целодневног
боравка деце предшколског узраста
у Установи за децу "Нада Наумовић"
у Крагујевцу**

Члан 1.

Овим Решењем утврђује се висина учешћа корисника услуга – родитеља у цени услуга – трошковима целодневног боравка деце предшколског узраста у Установи за децу "Нада Наумовић" у Крагујевцу (у даљем тексту: Установа).

Члан 2.

Корисници услуга – родитељи учествују у цени услуга - трошковима боравка деце предшколског узраста у Установи, у зависности од прихода по члану породичног домаћинства према следећој регресној скали:

Месечни приходи по члану породичног домаћинства у односу на просечну месечну зараду у привреди Града у периоду X-XII 2006. године износи 20.125,67дин.		Месечно учешће корисника услуга у цени 11-то часовног боравка	
Приход у %	Номинални износ динара	Учешће у цени %	Номинални износ динара
до 25%	5.031,42	57%	1.870,00
од 25 – 35%	5.031,43- 7.043,98	70%	2.310,00
од 35 – 45%	7.043,99- 9.056,55	83%	2.750,00
преко 45%	9.056,56	100%	3.300,00

Члан 3.

Ово Решење примењиваће се од 01.03.2007. године.

Члан 4.

Доношењем овог Решења престаје да важи Решење градоначелника града Крагујевца број:38-3/06-III/13 од 25.01.2006. године.

ГРАД КРАГУЈЕВАЦ

ГРАДОНАЧЕЛНИК

Број: 38-8/07-III/13

Дана: 05.03.2007.године

К р а г у ј е в а ц

ГРАДОНАЧЕЛНИК,

Верољуб Стевановић с.р.

Градоначелник Града Крагујевца на основу чл. 46. ст. 1. тач. 8. Статута Града Крагујевца ("Сл.лист Града Крагујевца" бр. 3/02), чл. 9. Одлуке о оснивању Установе за децу "Нада Наумовић" Крагујевац ("Сл.лист Града Крагујевца" бр.5/2006), Правилника о мерилима за утврђивање цена услуга у дејим установама ("Сл.гласник РС" бр. 1/93 и 6/96) , донео је

Р Е Ш Е Њ Е

**о цени услуга за целодневни боравак
деце предшколског узраста**

**у Установи за децу "Нада Наумовић"
у Крагујевцу**

Члан 1.

Овим Решењем утврђује се цена услуга у Установи за децу "Нада Наумовић" у Крагујевцу (у даљем тексту: Установа) за програме у чијем финансирању учествује Град Крагујевац.

Члан 2.

Утврђује се цена услуга целодневног боравак деце предшколског узраста у

Установи у трајању од 11 сати у износу од 9.254,24 динара по детету месечно.

Члан 3.

Цена услуга целодневног боравак месечно по васпитној групи узраста до 3 године (јасле) и узраста од 3-7 година (вртић) утврђује се у износу од 165.254,30 динара.

Члан 4.

Учешће корисника услуга за целодневне облике рада у трајању од 11 сати утврђује се у висини од 1870,00 до 3.300,00 динара по детету месечно.

Члан 5.

Стварни износ цене за поједине месеце корисницима ће се обрачунати зависно од броја дана колико дете борави у Установи, применом дневне односно режијске цене која износи 50% од дневне цене.

Члан 6.

Корисник је обавезан да до 10-ог у месецу плати 50% на име аконтације од утврђене цене коју плаћа за текући месец.

Члан 7.

Ово Решење примењиваће се од 01.03.2007. године.

Члан 8.

Доношењем овог Решења престаје да важи Решење градоначелника града Крагујевца бр. 38-2/06-III/13 од 25.01.2006. године

ГРАД КРАГУЈЕВАЦ

ГРАДОНАЧЕЛНИК

Број: 38-9/07-III/13

Дана: 05.03.2007.године

К р а г у ј е в а ц

ГРАДОНАЧЕЛНИК,

Верољуб Стевановић с.р.

Градско веће Града Крагујевца на основу члана 2. алинеја 9. и члана 22. Одлуке о Градском већу Града Крагујевца ("Сл. лист града Крагујевца " број 6/06-пречишћен текст) и члана 4. Пословника о раду Градског већа ("Сл. лист града Крагујевца" број 11/06 и 1/07), на седници одржаној 18. априла 2007.године, донело је

Р Е Ш Е Њ Е

**о измени Решења о образовању Комисије
за решавање у управном поступку у
другом степену**

I У решењу Градског већа града Крагујевца о образовању Комисије за решавање у управном поступку у другом степену број **060-153/04-3-V/02** од **08.децембра 2004.године** ("Сл. лист Града Крагујевца " број 14/04) , број **060-118/05-1-V** од **06.јула 2005. године** ("Сл. лист Града Крагујевца" број 13/05) , број **060-158/05-2-V** од **14.септембра 2005. године** ("Сл. лист Града Крагујевца" број 16/05) и број **060-209/06-2-V** од **27. децембра 2006. године** ("Сл. лист Града Крагујевца" број 1/07) у ставу **I** мења се тачка 1. тако што се за председника Комисије за решавање у управном поступку у другом степену, уместо **проф. др Драгана Батавељића"** , члана Градског већа за област развоја јавне управе одређује **мр Рајко Чукић**, члан Градског већа за област развоја система стандардизације у локалној самоуправи.

II У осталом делу Решење број 060-153/04-3-V/02 од 08.децембра 2004.године, број 060-118/05-1-V од 06. јула 2005. године , број 060-158/05-2-V од 14.септембра 2005. године и број 060-209/06-2-V од 27. децембра 2006. године, остаје непромењено.

III Ово решење објавити у "Службеном листу града Крагујевца".

Град Крагујевац

Градско веће

Број: 060- 55/07-3-V

У Крагујевцу, 18. април 2007. године

**ЗАМЕНИК ГРАДОНАЧЕЛНИКА,
Саша Миленић, с.р.**

Административни одбор на седници одржаној дана 26.04.2007. године донео је исправку

ТЕХНИЧКЕ ГРЕШКЕ

I

У ставу **I** Решења о допуни решења о именовању Надзорног одбора Дома здравља бр. решења 112-951/06-I, објављеног у "Сл. листу града Крагујевца" бр. 2/07, речи:

"Завод за стоматологију "Крагујевац"", мењају се речима **"Дом здравља "Крагујевац""**.

II

Ову исправку техничке грешке објавити у "Службеном листу града Крагујевца".

СКУПШТИНА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

Административни одбор

БРОЈ: 112-309/07-I/02

У Крагујевцу 26.04.2007. године

ПРЕДСЕДНИК ОДБОРА,

Тамара Јовановић, с.р.

САДРЖАЈ

- Одлука о изради Просторног плана града Крагујевца са Програмом	1
- Одлука о приступању изради Одлуке о изради стратешке процене утицаја Просторног плана града на животну средину	91
- Решење о давању сагласности на Ценовник пијачних услуга ЈКП "Градске тржнице" Крагујевац (закуп тезги на робним пијацама).....	91
- Допунско решење о давању сагласности на Одлуку о утврђивању цена услуга ЈКП "Паркинг сервис Крагујевац".....	92
- Решење о давању сагласности на промену цене воде, канализације и пречишћавања отпадних вода ЈКП "Водовод и канализација"Крагујевац.....	93
- Решење о висини учешћа корисника услуга - родитеља у цени услуга целодневног борава деце предшколског узраста у Установи за децу "Нада Наумовић" у Крагујевцу	94
- Решење о цени услуга за целодневни боравак деце предшколског узраста у Установи за децу "Нада Наумовић" у Крагујевцу	95
- Решење о измени Решења о образовању Комисије за решавање у управном поступку у другом степену	96
- Исправка техничке грешке у Решењу о допуни решења о именовању Надзорног одбора Дома здравља Крагујевац.....	96

